

Algemeen Ambtsbericht Libië
Mei 2012

Colofon

Plaats
Opgesteld door

Den Haag
Directie Consulaire Zaken en Migratiebeleid | Afdeling
Migratie en Asiel

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	5
2 Landeninformatie	7
2.1 Basisgegevens	7
2.1.1 Land	7
2.1.2 Volk	7
2.1.3 Taal	8
2.2 Geschiedenis	8
2.3 Staatsinrichting	10
2.3.1 Wetgevende macht	12
2.3.2 Uitvoerende macht	13
2.3.3 Rechterlijke macht	14
2.4 Politieke ontwikkelingen	15
2.5 Veiligheidssituatie	20
2.5.1 Periode februari 2011 t/m oktober 2011	20
2.5.2 Periode november 2011 t/m april 2012	24
2.5.3 Aantallen slachtoffers gewapend conflict	26
2.5.4 Libisch veiligheidsapparaat	26
2.5.5 Ontwapening milities	34
2.5.6 Schendingen	34
3 Mensenrechten	41
3.1 Waarborgen	41
3.1.1 Grondwet	41
3.1.2 Verdragen en Protocollen	41
3.1.3 Nationale Wetgeving	42
3.1.4 Staatsburgerschap	43
3.1.5 Toezicht	44
3.1.6 Ombudsman	44
3.1.7 Overige (hulp)organisaties	45
3.2 Naleving en schendingen	45
3.2.1 Vrijheid van meningsuiting	45
3.2.2 Vrijheid van vereniging	47
3.2.3 Vrijheid van vergadering	48
3.2.4 Vrijheid van godsdienst	48
3.2.5 Bewegingsvrijheid	50
3.2.6 Rijbewijs	52
3.2.7 Rechtsgang	52
3.2.8 Arrestaties en detenties	53
3.2.9 Mishandeling en foltering	55
3.2.10 Verdwijningen	55
3.2.11 Buitengerechterlijke executies en moorden	56
3.2.12 Doodstraf	56
3.2.13 Bloed- en erekwesities	56
4 Positie specifieke groepen	57
4.1 Etnische minderheden	57
4.2 Vrouwen	57
4.3 Female Gender Mutilation (FGM)	59
4.4 LGTB	59

4.5	(Alleenstaande) minderjarigen.....	60
4.6	Dienstplichtweigeraars en desertie	60
5	Migratieproblematiek	62
5.1	Migratiefactoren of -oorzaken	62
5.2	Opvang in de regio	63
5.3	Activiteiten internationale organisaties.....	63
5.3.1	ICRC	63
5.3.2	IOM	63
5.3.3	UNDP	64
5.3.4	UNHCR	64
5.3.5	UNICEF	64
5.3.6	UNSMIL	64
6	Bijlagen	65
6.1	Literatuurlijst.....	65
6.2	Persberichten	67
6.3	Afkortingenlijst	71
6.4	Websites.....	72
6.5	Politieke partijen	74
6.6	Detentiecentra.....	75
6.7	Overzichtskaart Libië	77

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht, dat de periode beslaat van december 2010 tot en met april 2012, wordt de huidige situatie in Libië beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Libische asielzoekers.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie uit openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties (ngo's), de Libische autoriteiten, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst.

Daarnaast liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Tripoli aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag.

In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daarnaast wordt de tekst in veel gevallen (ook) ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de recente ontwikkelingen op politiek en veiligheidsgebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de geschiedenis van Libië. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Libië geschetst. Na een beschrijving van de nationale wetgeving en internationale verdragen waarbij Libië partij is, komen mogelijkheden van toezicht op de naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden en activiteiten van internationale organisaties, waaronder UNHCR, aan de orde.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land

Tijdens het bewind van Gaddafi werd in maart 1977 de officiële naam voor Libië veranderd in de *Great Socialist People's Libyan Arab Jamahiriya*. Gedurende het conflict in 2011 veranderde de *National Transitional Council* (NTC) de officiële naam in *Libya* (zie 2.3 Staatsinrichting).¹

Libië is gelegen in Noord Afrika aan de Middellandse Zee. In het oosten grenst Libië aan Egypte, in het westen aan Tunesië en Algerije, in het zuiden aan Niger en Tsjaad en in het zuidoosten aan Soedan (zie 6.7 Overzichtskaart Libië). Het land bestaat voor meer dan 90% uit woestijn en is verdeeld in 22 districten.²

Libië heeft een oppervlakte van ruim 1.750.000 vierkante kilometer en de hoofdstad Tripoli ligt aan de westkant van Libië. Andere grote steden zijn Benghazi, Misrata, Al Mirqab, Al Bitnan en Sabha.³

De Libische munteenheid is de dinar.⁴

2.1.2 Volk

De bevolking van Libië wordt geschat op ruim 6,5 miljoen inwoners, waarvan ongeveer 33% onder de vijftien jaar is. Zo'n 90% van de bevolking woont op minder dan 10% van de totale oppervlakte van Libië, voornamelijk langs de kust. Meer dan de helft van de bevolking woont in stedelijke gebieden waarvan Tripoli met bijna 2 miljoen inwoners en Benghazi met ongeveer 636.000 inwoners de grootste zijn. De stad Misrata heeft zo'n 360.000 inwoners, Al Mirqab 328.000, Al Bitnan 142.000 en Sabha 126.000.⁵

Ongeveer 97% van de bevolking bestaat uit Arabisch sprekende moslims die afstammen van gemengde Arabische-Amazigh (Berber) voorouders. De Amazighen en Toearegs zijn de belangrijkste minderheidsgroepen. De overige 3% bestaat uit Grieken, Maltezen, Italianen, Egyptenaren, Pakistani, Turken, Indiërs en Tunesiërs.⁶

Verder woonden in Libië tot aan de omwenteling zo'n anderhalf tot twee miljoen buitenlandse arbeidskrachten. Vermoed wordt dat ongeveer één miljoen hiervan afkomstig was uit de Sahel landen dan wel uit de Afrikaanse sub-Sahara. Zij

¹ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

² Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

³ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; Economist Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya December 2011*, 9 december 2011.

⁴ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; Economist Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya December 2011*, 9 december 2011.

⁵ Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; Economist Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya December 2011*, 9 december 2011; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

⁶ Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

verbleven in het land als ongedocumenteerde migranten. Tijdens de opstand zijn de meeste buitenlandse arbeidskrachten het land ontvlucht.⁷

2.1.3 Taal

In de *Constitutionele Proclamatie* van december 1969 wordt Libië omschreven als een Arabische staat waar het Arabisch de enige officiële taal is. In de grotere steden (zie 2.1.2 Volk) spreekt de bevolking ook Italiaans en/of Engels.⁸

Hoewel Libië geen officiële minderheidstalen kende, werd in 2007 een wet afgeschaft die het gebruik van Amazigh en Toeareg namen verbood. In 2010 werd het gebruik van de geschreven Amazigh taal op (meer) uithangborden toegestaan, maar naar verluidt was het gebruik van de taal in officieel verband verboden.⁹

Tijdens het conflict in 2011 bepaalde de NTC in hun *Constitutional Declaration* dat de officiële taal in Libië Arabisch is. Verder staat in de verklaring dat de Staat de culturele rechten waarborgt voor alle onderdelen van de Libische samenleving en dat hun talen beschouwd zullen worden als nationale talen (zie 2.3 Staatsinrichting en 4.1 Etnische minderheden).¹⁰

2.2 Geschiedenis

De geschiedenis van Libië wordt gekenmerkt door lange periodes van buitenlandse overheersing. Feniciërs, Carthagers, Grieken, Romeinen, Vandalen, Byzantijnen en Turken hadden in meer of mindere mate heerschappij over heel Libië of delen daarvan.¹¹

De Arabieren veroverden Libië in de zevende eeuw na Christus. In de daarop volgende eeuwen nam de inheemse bevolking de islam, de Arabische taal en de Arabische cultuur over. In het midden van de zestiende eeuw veroverden de Ottomaanse Turken Libië. Libië bleef deel uitmaken van het Turkse imperium tot in 1911 Italië het land binnenviel en Libië een kolonie van Italië werd. In 1934 gaf Italië haar kolonie de naam Libië, dat toen bestond uit de provincies Cyrene, Tripoli en Fezzan.¹²

Met steun van de Verenigde Naties verklaarde Libië zich op 24 december 1951 onafhankelijk. Onder de toenmalige koning Idris al-Senussi werd Libië uitgeroepen tot een constitutionele erfelijke monarchie.¹³

In 1959 werden aanzienlijke oliereserves gevonden waardoor Libië, dat één van de armste landen ter wereld was, een welvarend land werd. Deze welvaart kwam in toenemende mate de elite ten goede waardoor de wrevel onder het volk groeide. Dit had tot gevolg dat op 1 september 1969 een kleine groep officieren, onder leiding van de toen 28-jarige Mu'ammār Abu Minyār al Gaddafī¹⁴, een staatsgreep pleegde en koning Idris al-Senussi afzette. De *Revolutionary Command Council* (RCC), met

⁷ Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

⁸ Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

⁹ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

¹⁰ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012.

¹¹ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

¹² Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

¹³ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Central Intelligence Agency (CIA): *The World Factbook*, Libya, versie 16 december 2011; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

¹⁴ Afhankelijk van de bron wordt deze naam op verschillende manieren gespeld, zoals: Kaddafī, Kadhafī, Kadafī, Khaddafī, Khaddafī, Gaddafī, Gadhafī, Ghaddafī, Qadhafī, Qadafī, Qaddafī, Qadhāfī en Gathafī. In dit Algemeen Ambtsbericht zal de schrijfwijze "Gaddafī" worden gehanteerd.

aan het hoofd Gaddafi, schafte de monarchie af en riep de *Libyan Arab Republic* uit.¹⁵

In 1970 besloot de regering tot sluiting van alle buitenlandse militaire basissen, waaronder die van het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. In datzelfde jaar werden duizenden Italiaanse ingezetenen het land uitgewezen. Vervolgens kregen in 1971 buitenlandse bibliotheken en culturele centra het bevel om te sluiten. Eind jaren zeventig werden Libische ambassades omgedoopt tot *People's Bureaus*. Ondersteund door Libische instituten op het gebied van religie, politiek, onderwijs en handel poogden zij de revolutionaire filosofie van Gaddafi in het buitenland te verspreiden.¹⁶

De Libische buitenlandse politiek, het gebruik van terrorisme en de groeiende vriendschap tussen Libië en de voormalige Sovjet Unie leidden in de jaren tachtig tot toenemende spanningen met het westen. In 1986 voerden de Verenigde Staten aanvallen op Libische doelen uit en legden de Verenigde Staten een breed pakket aan eenzijdige economische sancties aan Libië op. Aanleiding hiervoor was een terroristische aanslag op een discotheek in West-Berlijn waar veel Amerikaanse militairen kwamen.¹⁷

Na de aanslag in 1988 op een Pan Am-vliegtuig boven de Schotse stad Lockerbie legde de VN-Veiligheidsraad in 1992 sancties op aan Libië. Omdat Libië weigerde aan de voorwaarden voor opheffing van de sancties te voldoen, verkeerde Libië het grootste deel van de jaren negentig in een politiek en economisch isolement.¹⁸

In de periode van 1999 t/m 2003 voldeed Libië aan alle voorwaarden van de VN-Veiligheidsraad, waaronder uitlevering van de twee verdachten in de Lockerbie zaak en het betalen van een schadevergoeding aan de nabestaanden. Als gevolg daarvan werden de VN-sancties op 12 september 2003 opgeheven.¹⁹

Tegen 2003 leek Libië zijn steun aan internationaal terrorisme te hebben verminderd en in 2003 stuurde Libië een brief aan de VN-Veiligheidsraad waarin internationaal terrorisme officieel werd afgekeurd. Tijdens een Algemene Vergadering van de VN in 2005 gaf Libië een verklaring uit waarin werd verwezen naar de brief uit 2003 en werd herhaald dat Libië terrorisme in al zijn vormen afkeurde. Verder werd toegezegd dat Libië geen enkele vorm van internationaal terrorisme of andere vormen van geweld gericht tegen burgers zou steunen. Op 30 juni 2006 haalde de Verenigde Staten Libië van de lijst van landen die terrorisme steunen. In januari 2008 nam Libië het maandelijks roterende voorzitterschap over van de VN-Veiligheidsraad.²⁰

In juli 2008 ontstond een diplomatieke rel tussen Libië en Zwitserland nadat Hannibal, een zoon van Gaddafi, in Geneve werd opgepakt wegens mishandeling van huishoudelijk personeel. Dit leidde tot Libische maatregelen tegen Zwitserland, waaronder handelsbeperkingen.²¹

In augustus 2009 werd Abdelbaset Ali al-Megrahi uit mededogen door het Verenigd Koninkrijk vervroegd vrijgelaten. Al-Megrahi was één van de verdachten die in het

¹⁵ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

¹⁶ US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

¹⁷ US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

¹⁸ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

¹⁹ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

²⁰ US Departement of State: *Background Note: Libya*, 9 maart 2012; Persbericht: *Libya profile: A chronology of key events*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012.

²¹ Persbericht: *Libya profile: A chronology of key events*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Persbericht: *Swiss government's apology over Hannibal Gaddafi's arrest sparks angry backlash*, www.telegraph.co.uk, 22 augustus 2009.

Verenigd Koninkrijk gevangen zat vanwege zijn aandeel in de Lockerbie zaak. Na zijn vrijlating keerde al-Megrahi terug naar Libië waar hij als een held werd ontvangen. Zowel zijn vrijlating als zijn ontvangst in Libië deed in het Verenigd Koninkrijk en in de Verenigde Staten veel stof opwaaien.²²

In september 2009 werd gevierd dat Gaddafi 40 jaar aan de macht was. Tevens werd in dezelfde maand een akkoord gesloten met de militante *Libyan Islamic Fighting Group* (LIFG) die in de jaren negentig probeerde het regime van Gaddafi omver te werpen. Diverse vooraanstaande leden van de LIFG gaven gezamenlijk een ruim 400 pagina's dik document uit waarin het gebruik van geweld door de LIFG werd afgezworen. Volgens eigen zeggen had de LIFG een zuiverder beeld gekregen van de ethiek van de islamitische sharia wetgeving en Jihad. Daarom werd in het document door de LIFG afstand genomen van Al-Qaeda en andere terroristische groepen waarvan de gewelddadige methodes door de LIFG werden beschreven als onwetend en onwettig. Een herziening van de LIFG ideologie en de vrijlating van veel gedetineerde LIFG leden in maart 2010 was grotendeels toe te schrijven aan Saif al-Islam al-Gaddafi in zijn hoedanigheid als *Chairman* van de *Qadhafi International Charity and Development Foundation* (QICDF), aangezien hij bemiddelde tussen de Libische regering en het LIFG leiderschap.²³

In juni 2010 kreeg de UNHCR zonder opgaaf van redenen opdracht alle activiteiten te staken en Libië te verlaten. In oktober van datzelfde jaar tekenden de Europese Unie en Libië een overeenkomst om illegale migratie terug te dringen.²⁴

Geïnspireerd door de Arabische Lente braken in februari 2011 in verschillende delen van Libië protesten uit tegen het bewind van Gaddafi. Betogingen werden door de troepen van Gaddafi met veel en grof geweld uiteen geslagen. Hierdoor escaleerde de situatie tot een gewapend conflict, dat leidde tot de val van Gaddafi. Op 23 oktober 2011 werd Libië door de nieuwe machthebbers officieel bevrijd verklaard (zie 2.5 Veiligheidssituatie).

2.3

Staatsinrichting

Na de machtsovername in 1969 werd door de *Revolutionary Command Council* de grondwet buiten werking gesteld en vervangen door een tijdelijke *Constitutional Declaration*. Op 2 maart 1977 werd een nieuw politiek systeem geïntroduceerd, gebaseerd op de idealen van Gaddafi zoals beschreven in zijn *Groene Boekje*.²⁵

Tevens werd de naam van het land veranderd in de *Great Socialist People's Libyan Arab Jamahiriya*, ofwel Libië. De term *Jamahiriya* werd door Gaddafi geïntroduceerd en betekent vrij vertaald *de staat van het gewone volk*. In theorie bestuurden de burgers het land door een piramide van Volkscongressen, leefgemeenschappen en comités, zoals onder andere vastgelegd in de *1977 Declaration on the Establishment of the Authority of the People*.²⁶

In 1979 deed Gaddafi afstand van zijn functie als Secretaris-Generaal van het *General People's Congress*, waardoor hij buiten het politieke systeem kwam te staan. In 1990 werd hij door het *General People's Congress* benoemd tot *Supreme*

²² Persbericht: *Libya profile: A chronology of key events*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Persbericht: *Times Topics: Abdel Basset Ali al-Megrahi*, www.telegraph.co.uk, 29 augustus 2011.

²³ US Departement of State: *Background Note: Libya*, 9 maart 2012; Persbericht: *Libya closes the case of the Libyan Islamic Fighting Group*, www.sl-shorfa.com, 30 maart 2010.

²⁴ Persbericht: *Libya profile: A chronology of key events*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Persbericht: *Libië zet vluchtelingenorganisatie het land uit*, www.volkskrant.nl, 8 juni 2010.

²⁵ US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

²⁶ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

Leader. Hoewel Gaddafi geen politieke rol meer had, monopoliseerden hij en zijn kring van vertrouwelingen in de praktijk alle leidinggevende posities en politieke macht. Belangrijke (informele) instrumenten daarvoor waren de *Revolutionary Committees* voor het mobiliseren en controleren van het gewone volk en het uitoefenen van politieke invloed namens de revolutionaire leiders (zie 2.5.4 Libisch veiligheidsapparaat). Libië kon in het Gaddafi-tijdperk dan ook worden beschouwd als een autoritaire staat.²⁷

Tijdens het gewapend conflict in 2011 richtte de oppositie de *National Transitional Council* (NTC) op als alternatief voor het bewind van Gaddafi. De NTC, onder leiding van Mustafa Abdul Jalil (voormalig minister van Justitie onder Gaddafi), bestond bij de oprichting uit 31 vertegenwoordigers van verschillende steden in Libië. Naarmate meer gebieden werden bevrijd, werd de NTC met meer leden uitgebreid. De NTC verklaarde "de enige vertegenwoordiging van heel Libië" te zijn en gaf een *Constitutional Declaration* uit waarin het proces voor de "wederopbouw van de democratische staat Libië" uiteen werd gezet (zie 2.3.1. Wetgevende macht en 2.3.2 Uitvoerende macht).²⁸

Op grond van deze verklaring heeft de NTC een concept kieswet voor de verkiezing van een 200 leden tellend *General National Congress*²⁹ gepubliceerd, een *High Electoral Commission*³⁰ benoemd en een datum voor de verkiezingen vastgesteld.³¹

De concept kieswet werd begin januari 2012 elektronisch aan de bevolking voorgelegd. Libiërs kregen twee weken de tijd om via de website op het concept te reageren, met ongeveer 14.000 reacties als gevolg. Op grond van deze reacties heeft de NTC een aantal belangrijke wijzigingen in de concept kieswet aangebracht, waaronder stemrecht voor Libiërs met een dubbele nationaliteit³², afschaffing van het 10% zetel-quota voor vrouwen³³ en toewijzing van een deel van de zetels aan politieke partijen.³⁴ Ook zijn de bepalingen verruimd ten aanzien van wie zich verkiesbaar mag stellen: in de concept kieswet stonden twintig categorieën van personen die zich niet verkiesbaar mochten stellen; in de definitieve kieswet zijn nog maar zes categorieën opgenomen. Zo mogen leden van lokale NTC *Councils* zich wel

²⁷ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Freedom House: *Countries at the Crossroads 2011: Libya*, november 2011; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011; US Department of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011; Persbericht: *The height of hypocrisy*, www.weekly.ahram.org.eg, issue No. 1041, 31 maart – 6 april 2011; The Economist: *Libya: Political Structure*, 26 mei 2009.

²⁸ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Persbericht: *Libya – Revolution and Aftermath*, www.nytimes.com, 4 januari 2012; US Department of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

²⁹ In de *Constitutional Declaration* wordt voor *General National Congress* de term *National Public Conference* gebruikt. In rapporten en berichtgeving over Libië wordt het *General National Congress* soms ook wel *Public Conference*, *National Congress*, (*General*) *National Assembly* genoemd. Omdat in de titel van de kieswet *General National Congress* wordt gebruikt is die term aangehouden voor dit ambtsbericht.

³⁰ In de *Constitutional Declaration* wordt voor *High Electoral Commission* de term *National Supreme Commission* gebruikt. Omdat in de kieswet *High Electoral Commission* wordt gebruikt is die term aangehouden voor dit ambtsbericht.

³¹ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012; *Law Number (4) for the year 2012 For Election of the General National Congress*, www.mpil.de, geraadpleegd 20 april 2012.

³² In de concept kieswet moest een kiezer met een dubbele nationaliteit eerst zijn andere nationaliteit opgeven.

³³ In de concept kieswet konden vrouwen vanwege het 10% quota maar 20 van de 200 zetels van het General National Congress krijgen. Door afschaffing van het 10% quota kunnen vrouwen nu meer zetels krijgen.

³⁴ In de concept kieswet waren geen zetels toegewezen aan politieke partijen. In de definitieve kieswet zijn 80 van de 200 zetels toegewezen aan politieke partijen. De overige 120 zetels gaan naar kandidaten die in de kiesdistricten zijn gekozen bij een betrekkelijke meerderheid van stemmen.

Law Number (4) for the year 2012 For Election of the General National Congress, www.mpil.de, geraadpleegd 20 april 2012.

Economist Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya January 2012*, 20 januari 2012.

verkiesbaar stellen maar leden van de NTC niet.³⁵ Begin februari 2012 maakte de NTC de definitieve kieswet bekend; de verkiezingen zijn voorzien in juni 2012.³⁶

Het *General National Congress* wordt onder andere belast met de benoeming van een (nieuwe) interim-premier die een regering zal samenstellen (zie 2.3.1 Wetgevende macht) en de benoeming van een *Constitutional Power for Formulating the Constitution* die een concept gaat maken voor de nieuwe grondwet. Na goedkeuring door het *General National Congress* wordt de concept grondwet door middel van een volksreferendum voorgelegd aan de bevolking. De grondwet wordt van kracht als het Libische volk deze aanneemt; wordt de grondwet afgewezen dan heeft de *Constitutional Power for Formulating the Constitution* 30 dagen de tijd om de grondwet te herzien.³⁷

2.3.1 Wetgevende macht

Tijdens het bewind van Gaddafi was het 760 zetels tellende *General People's Congress* (GPC) de wetgevende macht. Leden hiervan werden gekozen door de *Basic People's Congresses* (BPC's). In de praktijk oefende het regime echter aanzienlijke invloed uit over de wetgeving en de uitvoering daarvan.³⁸

Vanaf de oprichting vervult de NTC op grond van de *Constitutional Declaration* tot aan de eerste vergadering van het in juni 2012 te kiezen *General National Congress* de rol van wetgevende macht in Libië. Het *General National Congress* bestaat uit 200 leden: 120 personen worden gekozen op basis van een meerderheid van stemmen, en de overige 80 personen worden gekozen uit vertegenwoordigers van politieke partijen. Het *General National Congress* zal tijdens de eerste vergadering de wetgevende taak van de NTC overnemen waarna de NTC wordt ontbonden.³⁹

Het *General National Congress* wordt onder andere belast met de benoeming van een (nieuwe) interim-premier die een regering zal samenstellen, en de publicatie van de *Law of Public Elections* voor de verkiezing van de *Legislative Power*. Na afkondiging van de *Law of Public Elections* worden openbare verkiezingen gehouden. Zowel het *General National Congress* als de regering moeten er op toezien dat de voorbereidingen voor het verkiezingsproces op democratische en transparante wijze verlopen. De *National Supreme Commission for Elections* organiseert de verkiezingen onder supervisie van de *National Judicial Authority*, de Verenigde Naties en internationale en regionale organisaties.⁴⁰

Het *General National Congress* stelt de uitslagen vast, zorgt voor publicatie en roept de *Legislative Power* bijeen. In de eerste bijeenkomst zal het *General National*

³⁵ In de concept kieswet mochten leden van lokale NTC Councils zich niet verkiesbaar stellen.

³⁶ In de kieswet zijn ook de termijnen opgenomen waarbinnen de handelingen zoals genoemd in de kieswet afgewikkeld dienen te zijn.

Council on Foreign Relations: *Libya's New Election Law: Part III*, 10 februari 2012; Persbericht: *U.N. praises Libya's election law adoption*, www.upi.com, 9 februari 2012; Council on Foreign Relations: *Libya's Transition Continues*, 24 januari 2012; Persbericht: *Libya drops election quota for women, new assembly to be elected in June*, www.alarabiya.net, 20 januari 2012.

³⁷ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Council on Foreign Relations: *Libya's New Election Law*, 4 januari 2012; Persbericht: *NTC announces Constitutional Declaration*, www.tunesia-live.net, 11 augustus 2011; Persbericht: *Libya's new rulers set out steps to elections*, www.reuters.com, 31 augustus 2011.

³⁸ Global Security: *Libya, Government*, www.globalsecurity.org, geraadpleegd 6 april 2012; Freedom House: *Countries at the Crossroads 2011: Libya*, november 2011; US Department of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011; The Economist: *Libya: Political Structure*, 26 mei 2009.

³⁹ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012; Economist Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya March 2012*, 26 maart 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Persbericht: *Libya – Revolution and Aftermath*, www.nytimes.com, 4 januari 2012; US Department of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

⁴⁰ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012.

Congress worden ontbonden en zal de *Legislative Power* zijn wetgevende taken op zich nemen.⁴¹

Zodra de *Legislative Power* zijn eerste bijeenkomst heeft gehouden zal de interim-regering als een demissionaire regering worden beschouwd en de zaken waarnemen totdat een nieuwe regering is gekozen (zie 2.3.2 Uitvoerende macht).⁴²

2.3.2 Uitvoerende macht

Onder Gaddafi was tot 2000 het *General People's Committee* de uitvoerende macht. Leden van het *General People's Committee* werden benoemd door het *General People's Congress* (zie 2.3.1 Wetgevende macht). Zij waren als *Secretary* verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken van hun ministerie.⁴³

In 2000 besloot Gaddafi om het *General People's Committee* op te heffen en de uitvoerende macht voor het grootste deel onder te brengen bij de administratieve districten. Centrale controle bleef gehandhaafd over de volgende portefeuilles: economie, financiën, defensie en veiligheid, energie, infrastructuur, buitenlandse zaken, sociale zekerheid en handel.⁴⁴

Tevens bleven de *Revolutionary Committees* (zie 2.5.4 Libisch veiligheidsapparaat) belangrijke (informele) instrumenten voor het mobiliseren en controleren van het gewone volk en het uitoefenen van politieke invloed namens de revolutionaire leiders. Hierdoor konden zij ook aanzienlijke invloed uitoefenen op de uitvoerende macht.

Tijdens het gewapende conflict in 2011 benoemde de NTC op grond van de *Constitutional Declaration* een *Executive Office*⁴⁵, dat verantwoordelijk was voor de implementatie van het NTC beleid. Het *Executive Office* zou in functie blijven tot aan de verhuizing van de NTC van Benghazi naar Tripoli; daarna zou een interim-regering worden benoemd.

Na de moord op generaal Abdel-Fattah Younis, de militaire leider van de thuwar, eind juli 2011 (zie 2.4 Politieke ontwikkelingen), verweet de NTC het *Office* procedurele fouten te hebben gemaakt die hadden geleid tot de dood van Younis. Echter, het was al langer duidelijk dat de NTC ontevreden was over de effectiviteit van sommige bewindspersonen. Begin augustus 2011 werd dan ook het voltallige *Executive Office* door de NTC ontbonden. Eerste minister Mahmoud Jibril behield zijn positie en presenteerde op 3 oktober 2011 zijn nieuwe *Executive Office* (zie 2.4 Politieke ontwikkelingen).⁴⁶

Op 23 oktober 2011 verklaarde de NTC Libië officieel bevrijd van het Gaddafi bewind. Na de verhuizing van de NTC van Benghazi naar Tripoli benoemde de NTC Abdel Raheem al-Keab als eerste minister om de interim-regering te formeren, zoals aangegeven in de *Constitutional Declaration*. Al-Keab verving Mahmoud Jibril die ontslag had genomen als hoofd van het *Executive Committee*. Op 22 november 2011 presenteerde al-Keab zijn nieuwe interim-regering.⁴⁷

⁴¹ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012.

⁴² *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012.

⁴³ Global Security: *Libya, Government*, www.globalsecurity.org, geraadpleegd 6 april 2012; Freedom House: *Countries at the Crossroads 2011: Libya*, november 2011; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011; The Economist: *Libya: Political Structure*, 26 mei 2009.

⁴⁴ Freedom House: *Countries at the Crossroads 2011: Libya*, november 2011; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011; The Economist: *Libya: Political Structure*, 26 mei 2009.

⁴⁵ In verschillende publicaties wordt het *Executive Office* ook wel *Executive Committee*, *Executive Board*, *Interim Government* of iets dergelijks genoemd. Omdat in de *Constitutional Declaration* de term *Executive Office* wordt gebruikt is die term aangehouden voor dit ambtsbericht.

⁴⁶ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya August 2011*, 22 augustus 2011.

⁴⁷ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012; Persbericht: *Libya's Jibril to Resign Tomorrow After Liberation Is Declared*, www.businessweek.com, 22 oktober 2011; Persbericht: *NTC Dissolves*

Het *General National Congress* dat in juni 2012 zal worden gekozen krijgt onder andere de taak een (nieuwe) interim-premier te benoemen die een regering zal samenstellen. Zodra de *Legislative Power* (zie 2.3.1 Wetgevende macht) zijn eerste bijeenkomst heeft gehouden zal de interim-regering als een demissionaire regering worden beschouwd. De interim-regering zal de zaken waarnemen totdat de nieuwe grondwet is opgesteld en een nieuwe regering is gekozen (zie 2.3 Staatsinrichting).⁴⁸

2.3.3

Rechterlijke macht

Tijdens het bewind van Gaddafi voorzag de wet in een onafhankelijke rechterlijke macht, maar in de praktijk was dit niet het geval. De wet schreef voor dat iedere persoon het recht had een beroep te doen op een rechtbank; veiligheidsdiensten daarentegen konden personen voor onbepaalde tijd gevangen houden zonder veroordeling, met name in zaken betreffende de politieke oppositie. Gaddafi en personen in zijn naaste omgeving waren bevoegd zich te mengen in de rechtspraak door rechterlijke uitspraken aan te passen, rechters te vervangen of de beroepsmogelijkheden te manipuleren.⁴⁹

Het gerechtelijk systeem in Libië bestond uit drie niveaus: rechtbanken van Eerste Aanleg, hoven van beroep en het Hooggerechtshof. Het *General People's Congress* benoemde de rechters bij het Hooggerechtshof. Speciale rechtbanken zoals de *revolutie rechtbanken* en *militaire rechtbanken* werkten buiten het gerechtelijk systeem om en waren voornamelijk bedoeld om daders van politieke misdrijven en misdaden tegen de staat te berechten. Het rechtssysteem was gebaseerd op een combinatie van burgerlijk recht en de sharia wetgeving. Er waren geen speciale vrouwenrechtbanken in Libië, maar in de voornaamste steden beschikten vrijwel alle rechtbanken wel over vrouwelijke rechters.⁵⁰

Na de val van Gaddafi heeft het hoofd van de NTC, Mustafa Abdel-Jalil, tijdens zijn toespraak waarin de bevrijding van Libië werd bekendgemaakt, aangekondigd dat Libië een islamitische staat is en dat de wetgeving meer in overeenstemming zal worden gebracht met de islamitische wetgeving (sharia). Hij noemde daarbij als voorbeelden afschaffing van de rente op hypotheek en afschaffing van het maximum aantal vrouwen dat Libische mannen mogen huwen. Na (internationale) kritiek op deze uitspraken nam Jalil deze grotendeels weer terug. Overigens zijn NTC-leden niet verkiesbaar voor parlement of regering, waardoor noch Jalil noch de rest van de NTC in hun hoedanigheid als NTC-lid een formele rol zullen spelen bij de bepaling van het toekomstig juridisch systeem van Libië.⁵¹

Na afloop van het gewapende conflict heeft de interim-regering onder andere geleidelijk aan rechtbanken heropend en rechters teruggeroepen. Verder wordt hard gewerkt aan een reorganisatie van de rechterlijke macht. Er is echter een gebrek

Executive Committee, www.tripolipost.com, 8 augustus 2011; Persbericht: *Libya Chooses New Prime Minister*, www.feb17.info, 31 oktober 2011; Persbericht: *Libya's NTC unveils new government line-up*, www.reuters.com, 22 november 2011.

⁴⁸ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012.

⁴⁹ US Department of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

⁵⁰ US Department of State: *Background Note: Libya*, 9 maart 2012; Human Rights Council: *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

⁵¹ Persbericht: *Libyan woman battle for empowerment*, www.bbc.co.uk, 13 december 2011; Persbericht: *Libya declares liberation with an Islamic tone*, www.washingtonpost.com, 24 oktober 2011; Persbericht: *Libya After Gaddafi: Leader Mustafa Adbul-Jalil Declares Liberation*, www.huffingtonpost.co.uk, 23 oktober 2011.

aan geschoold personeel zoals aanklagers, gerechtelijke politie en forensische onderzoekers.⁵²

Doordat het justitiële systeem (nog) niet volledig operationeel is wordt Libië door bijvoorbeeld het International Criminal Court (ICC) en Mauritanië (nog) niet in staat geacht om Saif al-Islam al-Gaddafi, zoon van Gaddafi, en Abdullah Senussi, hoofd van de militaire geheime dienst en plaatsvervangend hoofd van de External Security Apparatus (ESA), die naar Mauritanië is gevlucht, in eigen land te kunnen berechten. Desondanks besloot Libië toch zelf het proces voor Saif al-Islam in Tripoli te willen organiseren. Libië diende daartoe een verzoek in bij het ICC dat daarover een officiële uitspraak zal moeten doen. Verder vinden met het ICC en Mauritanië onderhandelingen plaats over de uitlevering van Senussi aan Libië, ook met de bedoeling Senussi in Libië te kunnen berechten (zie 2.4 Politieke ontwikkelingen).⁵³

2.4 Politieke ontwikkelingen

De eerste jaren na de revolutie van 1969 vormden een overgangperiode, waarin Gaddafi zijn macht verstevigde door middel van het eenpartijstelsel. De enige politieke partij in die tijd, de *Arab Socialist Union*, werd in 1971 opgericht; in 1977 werd deze partij opgeheven als gevolg van politieke hervormingen. Sindsdien was de oprichting en het lidmaatschap van politieke partijen verboden en bepaalde de *Declaration on the Establishment of the Authority of the People* hoe de burgers hun politieke rechten konden uitvoeren.⁵⁴

Hoewel Gaddafi sinds 1979 geen officiële politieke rol meer had, monopoliseerden hij en zijn kring van vertrouwelingen in de praktijk alle leidinggevende posities en politieke macht. Belangrijke (informele) instrumenten daarvoor waren de *Revolutionary Committees* voor het mobiliseren en controleren van het gewone volk en het uitoefenen van politieke invloed namens de revolutionaire leiders (zie 2.3 Staatsinrichting en 2.5.4 Libisch veiligheidsapparaat).⁵⁵

Bij het uitbreken van het gewapend conflict in februari 2011 gebruikte het bewind van Gaddafi veel en grof geweld tegen de bevolking (zie 2.5 Veiligheidssituatie). Als gevolg hiervan stemden alle 192 leden van de VN-Mensenrechtenraad eind februari 2011 in met schorsing van Libië als lid vanwege het plegen van grove en systematische mensenrechtenschendingen. Ook werd Libië in februari 2011 door de Arabische Liga als lid uitgesloten.⁵⁶

Als alternatief voor het bewind van Gaddafi werd in maart 2011 in Benghazi door de oppositie de *National Transitional Council* (NTC) opgericht. De NTC, onder leiding van Mustafa Abdul Jalil (voormalig minister van Justitie onder Gaddafi), bestond bij de oprichting uit 31 vertegenwoordigers van verschillende steden in Libië. Naarmate meer gebieden werden bevrijd werd de NTC met meer leden uitgebreid. De NTC verklaarde bij de oprichting "de enige vertegenwoordiging van heel Libië te zijn" (zie 2.5 Veiligheidssituatie). De NTC gaf een *Constitutional Declaration* uit waarin het

⁵² US Department of State: *Background Note: Libya*, 9 maart 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

⁵³ Persbericht: *Moreno Ocampo says ICC has not requested extradition of Senussi*, www.libyaherald.com, 18 april 2012.

⁵⁴ Persbericht: *Libya's Road to Democracy: Expect a Bumpy Ride*, www.time.com, 29 augustus 2011; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011; US Department of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

⁵⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011; US Department of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

⁵⁶ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya April 2011*, 8 april 2011.

proces voor de “wederopbouw van de democratische staat Libië” uiteen werd gezet (zie 2.3 Staatsinrichting).⁵⁷

De VN Veiligheidsraad nam op 17 maart 2011 resolutie 1973 aan voor het instellen van een vliegverbod boven Libië. Tevens werden de lidstaten geautoriseerd alle mogelijke maatregelen te mogen nemen om de Libische burgers te beschermen. Op 19 maart 2011 begonnen de strijdkrachten van Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten met luchtaanvallen. Op 31 maart 2011 heeft de NAVO het commando van alle aanvalsoperaties in Libië overgenomen.⁵⁸

Begin april 2011 erkenden Frankrijk, Qatar en Italië de NTC als enige vertegenwoordiger van Libië en riepen de Verenigde Staten en de Europese Unie Gaddafi op af te treden. Gaandeweg het conflict liepen steeds meer vertrouwelingen van Gaddafi over, waaronder de minister van Buitenlandse Zaken, Mousa Kousa; ook sloten verschillende legeronderdelen zich aan bij de oppositie.⁵⁹

Desalniettemin waren Gaddafi en zijn kring van vertrouwelingen vastberaden om aan de macht te blijven. Gaddafi zijn zoon, Saif al-Islam, vervulde een prominente rol om publiekelijk het regime te verdedigen en in de eerste week van juni 2011 bevorderde Gaddafi zijn zoon Saadi tot brigade-generaal. Tevens benoemde Gaddafi Al Tayeb al-Safi en Mustafa al-Zaidi tot nieuwe vicepremiers; al-Zaidi werd tevens benoemd tot de nieuwe minister van Buitenlandse Zaken.⁶⁰

Op 27 juni 2011 werden door het *International Criminal Court* (ICC) in Den Haag arrestatiebevelen uitgevaardigd voor Gaddafi, zijn zoon Saif al-Islam, en Abdullah Senussi, hoofd van de militaire geheime dienst en plaatsvervangend hoofd van de External Security Apparatus (ESA) (zie 2.5.4 Libisch veiligheidsapparaat), wegens misdaden tegen de menselijkheid.⁶¹

Op 15 juli 2011 erkenden alle leden van de *International Contact Group on Libya*⁶², waaronder de Verenigde Staten, tijdens een vergadering in Istanbul de NTC als enige vertegenwoordiger van Libië. Tevens werd Gaddafi opgeroepen af te treden. Verder verzocht de *Contact Group* de VN om Gaddafi een politieke deal aan te bieden als eerste stap in het bewerkstelligen van een wapenstilstand. Op 27 juli 2011 erkende het Verenigd Koninkrijk de NTC als de enige vertegenwoordiging van Libië.⁶³

Op 28 juli 2011 werd het nieuws bekend dat generaal Abdel-Fattah Younis, de militaire leider van de *thuhar*⁶⁴, was ontvoerd en vermoord, samen met twee van zijn vertrouwelingen: kolonel Mohammed Khamis en luitenant Nasser al-Makdhour.

⁵⁷ The Libyan Interim National Council: *Introducing the Council*, www.ntclibya.org, geraadpleegd 16 april 2012; The Libyan Interim National Council: *The Council's Statement*, www.ntclibya.org, geraadpleegd 3 april 2012; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya April 2011*, 8 april 2011.

⁵⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya April 2011*, 8 april 2011.

⁵⁹ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya May 2011*, 17 mei 2011.

⁶⁰ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya May 2011*, 17 mei 2011; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya June 2011*, 13 juni 2011.

⁶¹ Persbericht: *Profile: Libya's Abdullah Senussi*, www.aljazeera.com, 17 maart 2012; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya July 2011*, 20 juli 2011.

⁶² De *International Contact Group on Libya* bestaat uit vertegenwoordigers van meer dan 30 regeringen en internationale en regionale organisaties, inclusief de Europese Unie, de Verenigde Staten, de NAVO en de Arabische Liga.

⁶³ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya August 2011*, 22 augustus 2011; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya July 2011*, 20 juli 2011; Persbericht: *Libyan rebels win international recognition as country's leaders*, www.guardian.co.uk, 15 juli 2011.

⁶⁴ De gewapende strijdkrachten van de oppositie noemden zich tijdens het conflict “thuhar”. Omdat deze term in Libië ook na het conflict nog wordt gebruikt in plaats van demonstranten of aanhangers van de oppositie als zodanig, is in dit ambtsbericht er voor gekozen de term *thuhar* te gebruiken als verzamelnaam voor alle gewapende deelnemers, zowel tijdens als na het conflict. De grote meerderheid van de *thuhar* die de wapens opnamen tegen het bewind van Gaddafi bestonden uit civiele vrijwilligers die zich aansloten bij hun “buurtmilitie”. Daar waar nodig is echter militie of brigade gebruikt.

Younis werd er van verdacht dat hij (of zijn familieleden) geheime gesprekken met het Gaddafi bewind zou hebben gevoerd. Op verzoek van de NTC was Younis gearresteerd en voor ondervraging naar Benghazi gebracht. Naar verluidt werd hij daar door een andere beweging ontvoerd en zonder vorm van proces wegens verraad geëxecuteerd. Suleiman al-Obeidi werd benoemd tot waarnemend militaire leider van de thuwar. Evenals Younis is Al-Obeidi lid van de Obeidi-stam, één van de grootste stammen in het oosten.⁶⁵

De moord op Younis wierp veel lastige vragen op over de competentie en cohesie van de NTC. In een poging het vertrouwen in de oppositie te herstellen, ontbond Abdel Jalil begin augustus 2011 het *Executive Office* (interim-regering) van de NTC. De NTC verweet het *Office* procedurele fouten te hebben gemaakt die hadden geleid tot de dood van Younis. Echter, het was al langer duidelijk dat de NTC ontevreden was over de effectiviteit van sommige bewindspersonen. De eerste minister van het *Executive Office*, Mahmoud Jabril, behield zijn positie en werd verzocht een nieuw kabinet te benoemen.⁶⁶

De dood van Younis en de daaropvolgende bezorgdheid over verdeeldheid binnen de oppositie leken geen negatieve gevolgen te hebben voor de internationale steun aan de NTC. Europese landen gaven de NTC toegang tot overzeese tegoeden, terwijl sancties tegen het regime van Gaddafi werden uitgebreid.⁶⁷

Op 27 augustus 2011 werd Libië weer geïnstalleerd als lid van de Arabische Liga. Op 1 september erkende Rusland de NTC, gevolgd door China op 12 september 2011.⁶⁸

Begin september 2011 kwam een groot konvooi met Gaddafi-aanhangers vanuit Libië aan in Niger, waaronder Mansour Daw, het hoofd van de *Internal Security Apparatus* (ISA) (zie 2.5.4 Libisch veiligheidsapparaat). Onder de aanhangers waren geen familieleden van Gaddafi.⁶⁹

In afwachting van de volledige bevrijding van Libië verhuisde in de eerste helft van september 2011 het (oude) *Executive Office* en een deel van de NTC van Benghazi naar Tripoli, waaronder Mustafa Abdel-Jalil. De rest van de NTC zou naar Tripoli verhuizen als het land volledig zou zijn bevrijd. De verhuizing was symbolisch belangrijk: formalisering van het einde van het Gaddafi-bewind en hereniging van het land onder één leiderschap na maanden van verschillen tussen oost en west.⁷⁰

Midden september 2011 stemde de Algemene Vergadering van de VN in met het overdragen van de Libische zetel bij de VN aan de NTC. De resolutie werd met 114 stemmen voor, 17 stemmen tegen en 15 onthoudingen aangenomen. De meeste landen die niet instemden met de resolutie waren Afrikaanse en Latijns Amerikaanse landen. Tevens werd besloten tot de vestiging in Libië van een civiele VN missie, de United Nations Mission in Libya (UNSMIL), maar de inzet van vredesstroepen werd uitgesloten.⁷¹

De bekendmaking van een nieuw *Executive Office* op 3 oktober 2011 maakte een eind aan de groeiende publieke ergernis over het onvermogen van de NTC om een interim-regering te benoemen. De aanhoudende vertraging in de benoeming van het nieuwe *Office* werd naar verluidt veroorzaakt door interne onenigheid over de toewijzing van portefeuilles, evenals de fysieke locatie van sommige ministeries.

⁶⁵ Persbericht: *A Field Guide to Libya's New Interim Government*, www.huffingtonpost.com, 25 augustus 2011; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya August 2011*, 22 augustus 2011; Persbericht: *Death of Rebel Leader Stirs Fears of Tribal Conflict*, www.nytimes.com, 28 juli 2011.

⁶⁶ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya August 2011*, 22 augustus 2011.

⁶⁷ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya August 2011*, 22 augustus 2011.

⁶⁸ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya September 2011*, 13 september 2011.

⁶⁹ Persbericht: *Qaddafi's security chief shares account of former leader's last months*, www.alarabiya.net, 21 oktober 2011; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya September 2011*, 13 september 2011.

⁷⁰ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya September 2011*, 13 september 2011.

⁷¹ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya October 2011*, 10 oktober 2011.

Omdat de NTC vroeg in het conflict in Benghazi werd opgericht, kwamen de meeste leden uit het oosten van Libië. Hoewel Tripoli volgens de NTC de regeringszetel blijft, is de NTC er een voorstander van een aantal ministeries in Benghazi te vestigen, als erkenning voor het feit dat Benghazi de thuisbasis was van de revolutionaire beweging. Echter, Libiërs uit steden in het westen, zoals Misrata en Zintan, speelden ook een belangrijke rol tijdens de gevechten en eisten eveneens een prominente regeringsvertegenwoordiging op.⁷²

Desalniettemin was het nieuwe *Executive Office* voor het grootste deel onveranderd ten opzichte van het drie maanden daarvoor ontbonden *Office* en behield Mahmoud Jibril zijn positie als eerste minister. Wel verduidelijkte Mustafa Abdel-Jalil dat de leden van het *Office* hadden toegezegd dat zij niet zouden deelnemen aan de volgende regering, die een maand na de volledige bevrijding van Libië gevormd zou gaan worden.⁷³

Op 23 oktober 2011 verklaarde Mustafa Abdel-Jalil Libië officieel bevrijd van het Gaddafi bewind, dat het land bijna 42 jaar had geregeerd. De bekendmaking kwam drie dagen na de dood van Gaddafi en was tevens het startsein voor het politieke overgangsproces dat zou moeten leiden naar parlementaire verkiezingen en een democratischer bestuur.⁷⁴

Op 31 oktober 2011 beëindigde de NAVO zijn operaties in Libië en benoemde de NTC Abdel Raheem al-Keeb als interim-eerste minister.⁷⁵ Zoals door de NTC vastgelegd in de *Constitutional Declaration*,⁷⁶ diende al-Keeb binnen één maand na de bevrijding van Libië een nieuwe interim-regering te benoemen. Al-Keeb verving Mahmoud Jibril, die ontslag had genomen als hoofd van het *Executive Office*.⁷⁷

Op 19 november 2011 werd Saif al-Islam al-Gaddafi door een milizie uit Zintan gearresteerd, naar verluidt toen hij probeerde de grens met Niger over te steken. Een aantal buitenlandse regeringen en mensenrechtenorganisaties drongen prompt aan op zijn uitlevering aan het *International Criminal Court* (ICC). De Libische regering insisteert in berechting van Saif al-Islam in eigen land, mede om te laten zien dat Libië in staat is hem een eerlijk proces te geven. De verklaring van de Zintan-milizie Saif al-Islam niet aan de NTC over te dragen, maar hem vast te houden totdat de nieuwe regering is gekozen, onderstreept de aanhoudende zorg met betrekking tot de uitoefening van het centrale gezag van de NTC over Libië.

Op 22 november 2011 presenteerde Abdel al-Keeb zijn nieuwe interim-regering. Door zijn keuze van de ministers liet hij een duidelijke ambitie zien de nieuwe machtscentra die zijn opgekomen als gevolg van het gewapende conflict gunstig te willen stemmen. Belangrijke portefeuilles, waaronder defensie en binnenlandse zaken, zijn naar vertegenwoordigers van de steden Zintan en Misrata gegaan waarvan de milities een belangrijke rol hebben gespeeld tijdens het conflict. Hoewel voormalige leden van de *Libyan Islamic Fighting Group* (LIFG) ook een prominente rol speelden in onder andere de anti-Gaddafi campagne, kregen de islamieten in de nieuwe regering geen zetel. De zorg die bestond over de opkomst van een (radicale) islamitische beweging in Libië is hiermee enigszins afgenomen. Er waren echter ook demonstraties van groepen die niet vertegenwoordigd waren in de nieuwe interim-regering. Leden van de *Awagi* en *Maghariba* stammen in Benghazi protesteerden tegen de samenstelling van de nieuwe interim-regering, en het *Libiyan Amazigh*

⁷² Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya October 2011*, 10 oktober 2011.

⁷³ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya October 2011*, 10 oktober 2011.

⁷⁴ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya November 2011*, 9 november 2011.

⁷⁵ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya November 2011*, 9 november 2011.

⁷⁶ De *Concept Constitutional Declaration* die de NTC in maart 2011 uitgaf werd in augustus 2011 vervangen door de *Constitution Declaration*.

⁷⁷ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya November 2011*, 9 november 2011; Persbericht: *Libya's Jibril to Resign Tomorrow After Liberation Is Declared*, www.businessweek.com, 22 oktober 2011.

Congress, een groep die de Berber gemeenschap vertegenwoordigt, verbrak uit protest alle banden met de NTC.⁷⁸

Begin januari 2012 heeft de NTC een wet uit 1972 ingetrokken die het formeren van politieke partijen verbodt. Onlangs heeft de interim-regering een wet aangenomen die de oprichting van politieke partijen regelt en de vorming van partijen op basis van godsdienst, regionale en stammen platforms verbiedt. Ook is buitenlandse financiering niet toegestaan.⁷⁹

Met het oog op de aanstaande verkiezingen zijn reeds tientallen politieke partijen opgericht.⁸⁰ In maart 2012 bundelden de *Muslim Brotherhood*⁸¹ met andere Libische islamitische groepen en onafhankelijken hun krachten voor de oprichting van de *Justice and Development Party*. Deze partij heeft zo'n 1.400 leden en partijleider is Mohammed Sowan, een lid van de *Muslim Brotherhood* uit Misrata. Een andere islamitische partij is de *National Gathering for Freedom, Justice and Development*, opgericht door Ali al-Sallabi. Verschillende prominente Libiërs hebben ook politieke partijen gevormd. Abdullah Nakar, Hoofd van de *Tripoli Revolutionary Council* (TRC), heeft de *Al-Qmmah Party* opgericht en Ali Tarhouni, voormalig interim-minister voor Financiën en Olie, de *National Centrist Party*. Mahmoud Jibril, voormalig eerste minister van het *Executive Office*, heeft een nationale coalitie geformeerd, de *February 17th Coalition*, die bestaat uit een groot aantal politieke partijen en groepen uit het maatschappelijke middenveld. Verder heeft Mohammed Allagi, een voormalig minister van Justitie in de eerste NTC regering, de *Party of Free Libyans* opgericht.⁸²

De NTC benoemde in januari 2012 Yousef al-Manqoush tot het nieuwe Hoofd van de Libische strijdkrachten. Manqoush is een voormalig generaal uit Misrata, die de thuwar uit Misrata leidde in de strijd tegen de pro-Gaddafi-troepen. Door zijn benoeming is de NTC verzekerd van de loyaliteit van de sterke thuwar groepen uit Misrata, die over een groot wapenarsenaal beschikken. Echter, sommige milities hebben de benoeming van al-Manqoush afgekeurd, waaronder de *Coalition of Libyan Revolutionaries*, die thuwar uit Misrata, Benghazi en Zintan vertegenwoordigt.⁸³

Midden februari 2012 maakten vertegenwoordigers van zo'n 100 milities in het westen bekend een coalitie te hebben gevormd gevormd onder leiding van kolonel Mokhtar Fernana, het hoofd van de *Military Council* voor het westen van Libië. Ook in het oosten is een vergelijkbare coalitie opgericht, het *Barqa Front*.⁸⁴

In februari 2012 gaf de derde zoon van Gaddafi, Saadi, vanuit Niger een telefonisch interview aan al-Arabiya, een satellietkanaal van Saoedi-Arabië. Saadi zei nog steeds in contact te staan met aanhangers van zijn vader en verklaarde dat er een

⁷⁸ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya February 2012*, 16 februari 2012; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya January 2012*, 20 januari 2012; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya December 2011*, 9 december 2011; Persbericht: *Libische Nationale Overgangsraad presenteert nieuw kabinet*, www.nrc.nl, 22 november 2011.

⁷⁹ Persbericht: *Religieuze partijen in Libië verboden*, www.telegraaf.nl, 25 april 2012; Persbericht: *Libya bans religious, tribal or ethnic parties*, www.af.reuters.com, 25 april 2012; Persbericht: *Libya New Leaders Legalize Political Parties*, www.tripolipost.com, 5 januari 2012.

⁸⁰ In de aanloop naar de verkiezingen is de samenstelling van (nieuwe) politieke partijen sterk aan veranderingen onderhevig. Voor een niet uitputtend en onofficieel overzicht van politieke partijen in Libië zie bijlage 6.5.

⁸¹ De Libische *Muslim Brotherhood* is opgericht in 1949 en is gelieerd aan de Egyptische organisatie met dezelfde naam.

⁸² Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya April 2012*, 19 april 2012; Persbericht: *Muslim Brotherhood forms political party in Libya*, www.usatoday.com, 3 maart 2012; Persbericht: *Libya's Muslim Brotherhood sets up political party*, www.reuters.com, 2 maart 2012; Persbericht: *Libya's TRC forms political party*, www.arabstoday.net, 28 februari 2012; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya February 2012*, 16 februari 2012; Amnesty International: *Year of Rebellion, The State of Human Rights in the Middle East and North Africa*, januari 2012; Persbericht: *Patience And Humiliation Hold The Key To Libya's Future, Democratic Party Founder Says*, www.huffingtonpost.co.uk, 1 november 2011.

⁸³ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya January 2012*, 20 januari 2012.

⁸⁴ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya February 2012*, 16 februari 2012.

nieuwe opstand dreigt in Libië. Libië heeft gevraagd om uitlevering van Saadi, maar Niger heeft die verzoeken tot nu toe genegeerd.⁸⁵

Op 6 maart 2012 woonden ongeveer 3.000 afgevaardigden het *Congress of the People of Cyrenaica* bij waar de oostelijke provincie werd uitgeroepen tot een autonome federale regio. Ahmed al-Senussi, een neef van de voormalige koning van Libië, werd benoemd tot het hoofd van het voorgenomen 300 leden tellende *High Council for Cyrenaica*. De NTC verzette zich tegen het plan en Mustafa Abdel-Jalil waarschuwde dat het plan een bedreiging vormde voor de nationale eenheid.⁸⁶

Tijdens een verrassingsbezoek aan Tripoli op 18 april 2012 van Moreno Ocampo, hoofdaanklager van het ICC, heeft Mustafa Abdul Jalil herhaald dat Libië vastbesloten is Saif al-Islam in eigen land te berechten. Libië diende daartoe een verzoek in bij het ICC dat daarover een officiële uitspraak zal moeten doen. Verder werd door Mustafa Abdul Jalil bevestigd dat Abdullah Senussi, die naar Mauritanië is gevlucht, door Mauritanië aan Libië zal worden uitgeleverd zodra het justitiële systeem weer operationeel is. Moreno Ocampo liet weten dat het ICC niet om uitlevering van Senussi had verzocht (zie 2.3.3 Rechterlijke macht).⁸⁷

De interim-regering van Abdel al-Keib is er nog steeds niet in geslaagd de veiligheid in het land te herstellen, het leger te reorganiseren en de milities te ontwapenen en te integreren in de samenleving. Vanwege het uitblijven van concrete resultaten komt de interim-regering daardoor onder toenemende druk te staan van prominente NTC leden. Op 15 april 2012 maakte Fathi Baja, hoofd van het NTC's Politieke zaken en Buitenlandse zaken Comité, bekend dat 54 van de 73 actieve NTC leden een motie van wantrouwen zouden hebben getekend tegen de regering van Abdel al-Keib. Andere NTC leden speculeerden dat Abdel al-Keib binnenkort zou aftreden. Mohamed al-Hurayzi, officiële woordvoerder van de NTC, bevestigde dat wel is nagegaan wie een motie van wantrouwen ondersteunt, maar dat het nog niet tot een formele stemming zou zijn gekomen. Hij bevestigde ook dat het functioneren van een aantal ministers geëvalueerd zou worden en dat de NTC binnen enkele weken een herschikking van de regering bekend zou maken. Mohamed al-Hurayzi liet niet doorschemeren of de positie van Abdel al-Keib daarbij ook ter discussie staat.⁸⁸

De NTC blijft moeite houden met het uitoefenen van centraal gezag over Libië. Het aanhoudend geweld en de aanhoudende onrust in het land blijven punten van zorg over de bekwaamheid van de NTC om het land te besturen en een vreedzaam politiek overgangsproces te kunnen garanderen. Mustafa Abdel-Jalil waarschuwde dat een verslechterende politieke situatie het land naar de rand van de afgrond kan brengen en vroeg de regering meer tijd te geven.⁸⁹

2.5 Veiligheidssituatie

2.5.1 Periode februari 2011 t/m oktober 2011

Geïnspireerd door de Arabische Lente braken in februari 2011 in verschillende delen van Libië protesten uit tegen het bewind van Gaddafi. In een poging de massaprotesten te onderdrukken, arresteerde de Libische regering in de eerste helft van februari 2011 verscheidene activisten en journalisten. De arrestaties van twee prominente activisten van het *Organizing Committee of Families of Abu Salim* in

⁸⁵ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya February 2012*, 16 februari 2012; Persbericht: Zoon Gaddafi dreigt met opstand – Libië vraagt om zijn uitlevering, www.nrc.nl, 11 februari 2012.

⁸⁶ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya March 2012*, 26 maart 2012.

⁸⁷ Persbericht: ICC wijst beroep tegen uitlevering Kaddafi af, www.telegraaf.nl, 26 april 2012; Persbericht: Moreno Ocampo says ICC has not requested extradition of Senussi, www.libyaherald.com, 18 april 2012.

⁸⁸ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya April 2012*, 19 april 2012; Persbericht: Libische Nationale Raad dreigt vertrouwen in interim-regering op te zeggen, www.nrc.nl, 16 april 2012.

⁸⁹ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya February 2012*, 16 februari 2012.

Benghazi⁹⁰ (Fathi Tirbril en Faraj al-Sharabi), waren de aanleiding voor de demonstraties in Benghazi op 15 februari 2011. Hoewel de regering het tweetaal meteen vrijliet, leidde dit niet tot kalmering van de volkswoede.⁹¹

Op 16 februari 2011 werden de protesten in Benghazi heviger en verspreidden de protesten zich naar meer steden in Libië, waaronder Al-Bayda, Darnah, Tobruq in het oosten, Zintan in het westen en de voorsteden van Tripoli Fashloun en Souq al-Jum'a. Troepen van Gaddafi reageerden op de protesten door onder andere zonder waarschuwing met scherp op de betogers te schieten. Het hardhandig optreden tegen de betogers leidde tot meer demonstraties. Op 19 februari 2011 gingen de Libiërs in Misrata de straten op en op 20 februari 2011 in Al Zawiya en centraal Tripoli.⁹²

Tussen 16 en 21 februari 2011 werd een aantal demonstranten en omstanders in Benghazi en al-Bayda gedood en werden meer dan 200 demonstranten gedood in Tripoli. Meer slachtoffers werden gemeld in Tobruq, Al Zawiyah en Misrata. Eind februari 2011 had de bevolking zich bewapend met wapens uit verlaten depots en vochten ze tegen de Libische veiligheidstroepen.⁹³

In het oosten van Libië begonnen de thuwar zich met de kennis en ervaring van overlopers te organiseren. Op 25 februari 2011 was het grootste deel van het oosten van Libië in handen van de thuwar. In Al Zawiyah, Zintan en Misrata hadden Gaddafi-troepen zich teruggetrokken of waren ze overgelopen. Nadat de thuwar de macht over hadden genomen waren er vergeldingsacties tegen Gaddafi strijders. Ook waren Libiërs en arbeidsmigranten met een donkere huidskleur doelwit van lynching en mishandeling, omdat de thuwar naar alle waarschijnlijkheid geloofden dat zij huurlingen waren.⁹⁴

Tijdens het gewapend conflict richtte de oppositie op 5 maart 2011 de *National Transitional Council* (NTC) op als alternatief voor het bewind van Gaddafi. De NTC verklaarde de enige vertegenwoordiging van heel Libië te zijn en opereerde vanuit het reeds bevrijde Benghazi.⁹⁵

In een poging het verloren grondgebied te heroveren voerden Gaddafi-troepen begin maart 2011 aanvallen uit op onder andere Al Zawiyah, Zintan, Misrata en Ben Jawad. In het oosten werd in de steden Al-Brega en Adjabiya zwaar gevochten. Op 10 maart 2011 heroverden Gaddafi-troepen Al Zawiyah en kort daarna Zowara. Gaddafi-troepen belegerden ook gebieden die door de oppositie werden bezet zoals de Nafusa Mountains, Misrata en verder oostwaarts.⁹⁶

De VN Veiligheidsraad nam op 17 maart 2011 resolutie 1973 aan voor het instellen van een vliegverbod boven Libië. Tevens werden de lidstaten geautoriseerd alle mogelijke maatregelen te mogen nemen om de Libische burgers te beschermen. Op 19 maart 2011 begonnen de strijdkrachten van Frankrijk (*Operation Harmattan*), het Verenigd Koninkrijk (*Operation Ellemly*) en de Verenigde Staten (*Operation Odyssey Dawn*) met luchtaanvallen in Libië. Op 31 maart 2011 nam de NAVO onder

⁹⁰ Benghazi ligt in het oosten van Libië.

⁹¹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

⁹² United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

⁹³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

⁹⁴ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

⁹⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Persbericht: *Libya – Revolution and Aftermath*, www.nytimes.com, 4 januari 2012; US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011.

⁹⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

de naam *Operation Unified Protector* (OUP) het commando van alle aanvalsoperaties in Libië over.⁹⁷

Bewijzen van mensenrechtenschendingen stapelden zich op en de regering raakte diplomatiek gezien steeds meer geïsoleerd. Voormalige bondgenoten veroordeelden de mensenrechtenschendingen van de Gaddafi regering en erkenden officieel de NTC. Het Libische lidmaatschap van zowel internationale als regionale organisaties werd opgeschort, waaronder die van de Mensenrechtenraad en de Liga van Arabische Staten.⁹⁸

Tijdens het gewapende conflict werden verschillende gebieden van Libië onevenredig zwaar getroffen door de gevechten. Misrata, de op drie na grootste stad van Libië en onder controle van de oppositie, heeft het langst onder vuur gelegen. Troepen van Gaddafi belegerden de stad van alle kanten en lanceerden een spervuur van raketten, mortieren, artilleriegranaten en clusterbommen op woonwijken waardoor talrijke burgerslachtoffers zijn gevallen. De haven van Misrata, de enige levenslijn voor humanitaire hulp en evacuatieleroute voor oorlogsgewonden, werd ook onder vuur genomen waardoor burgers gevaar liepen en humanitaire hulpverlening werd belemmerd. Beschietingen van de stad waren met name tussen midden maart en midden mei 2011 hevig. In juni 2011 werden de beschietingen weer hervat en sporadisch voortgezet tot begin augustus 2011.⁹⁹

Steden in de Nafusa Mountains werden onafgebroken aangevallen door troepen van Gaddafi met golven van beschietingen in de periode van begin maart tot eind juli 2011. Als gevolg van deze aanvallen en door het afsnijden van de voedsel- en benzinetoevoer door checkpoints, vluchtte de meerderheid van de burgerbevolking de Nafusa Mountains in. Midden april 2011 namen Gaddafi-troepen voor een periode van zes weken het Yafran ziekenhuis over en gebruikten het als uitvalsbasis.¹⁰⁰

Na maanden van een militaire impasse boekten de thuwar in augustus 2011 snel vooruitgang. Op 12 augustus 2011 rukten thuwar van Misrata op naar Tawergha, ongeveer 40 kilometer ten zuidoosten van Misrata. Tijdens de beschietingen van Misrata verschansten Gaddafi-troepen zich in verschillende dorpen rondom Misrata, waaronder Tawergha. Tawergha is de thuisbasis van een al jarenlang bestaande gemeenschap van Libiërs met een donkere huidskleur, van wie velen zich tijdens de belegering van Misrata bij de Gaddafi-troepen hadden aangesloten. De ongeveer 30.000 inwoners van Tawergha ontvluchtten hun stad omdat zij bang waren aangevallen te worden. In de maanden daarop werden huizen en openbare gebouwen geplunderd en verwoest door thuwar uit Misrata. Hierdoor werd de stad onbewoonbaar en kunnen (en mogen) de bewoners niet meer terugkeren (zie 2.5.6.6 Geweld tegen specifieke groepen en 5.1 Migratiefactoren of -oorzaken).¹⁰¹

Op 14 augustus 2011 startten de thuwar in Al Zawiyah een offensief waardoor zij op 19 augustus 2011 de stad volledig onder hun controle kregen. Door de val van Al Zawiyah werd Tripoli afgesneden van de kustweg naar Tunesië, de enige weg naar Tripoli voor de bevoorrading van eten, benzine en andere basisbehoeften. Hierdoor werd de regering van Gaddafi nog verder geïsoleerd. Rondom 18 augustus 2011 versterkten de thuwar van de Nafusa Mountains hun greep op Gharyan, een strategische stad die toegang biedt tot het zuiden van Tripoli. Door de val van Zlitan op 19 augustus 2011 werd ook snelle vooruitgang geboekt aan de oostkant van

⁹⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya April 2011*, 8 april 2011.

⁹⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

⁹⁹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁰⁰ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart.

¹⁰¹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

Tripoli. Tegelijkertijd wonnen de thuwar in de Nafusa Mountains verder terrein door de val van Tiji, het laatste bolwerk van Gaddafi-troepen in de Nafusa Mountains. Ook werd vooruitgang geboekt aan het oostelijke front, waaronder de val van Al Brega door thuwar op 20 augustus 2011. Hierdoor werd de weg vrijgemaakt voor de val van Ben Jawad, verder naar het westen.¹⁰²

Op 20 augustus 2011 bereikten de gevechten de voorsteden van Tripoli, waaronder Tajoura, Souq, al-Jum'a en Fashloun. Thuwar in Tripoli werden versterkt door *kataeb* (brigades) oprukkend uit het oosten (Misrata en Benghazi), westen (Al Zawiyah) en zuiden (Zintan). Ze ondervonden weinig weerstand en op 21 augustus 2011 werd het *Green Square* in Tripoli bereikt. Na dagen van schermutselingen bestormden thuwar op 23 augustus 2011 de centrale militaire compound in Ban al-Aziziya. In sommige delen van de stad werd tot 27 augustus 2011 met tussenpozen gevochten, met name in het Abu Salim gebied waarvan werd aangenomen dat het een bolwerk was van Gaddafi-aanhangers.¹⁰³

Duizenden gedetineerden die door Gaddafi-troepen gevangen gehouden werden in respectievelijk de Jdeida, Ein Zara en Abu Salim gevangenis in Tripoli, werden tussen 20 en 24 augustus 2011 door de thuwar vrijgelaten.¹⁰⁴

Eind augustus 2011 hadden de thuwar het merendeel van het Libische grondgebied in handen met uitzondering van Sirte (de geboorteplaats van Gaddafi), Bani Walid en Sabha, drie steden met grote Gaddafi aanhang. Gaddafi dook onder terwijl diverse familieleden en naaste medewerkers naar Algerije, Tunesië en Niger vluchtten. Op 8 september 2011 omsingelden de thuwar Bani Walid nadat onderhandelingen over de overgave van de stad mislukten. De thuwar vochten door tot de val van Bani Walid op 17 oktober 2011. Sabha, een stad ten zuidwesten van Tripoli, viel op 20 september 2011. Begin september 2011 omsingelden thuwar, voornamelijk afkomstig uit Misrata en Benghazi, de stad Sirte. Vanaf 16 september 2011 begonnen de thuwar een militair offensief, waarbij hevige weerstand werd ondervonden. Op 20 oktober 2011 viel Sirte.¹⁰⁵

Op 20 oktober 2011 werden Gaddafi en zijn zoon Mutassim gevangen genomen nadat NAVO vliegtuigen het konvooi bombardeerden waarmee ze uit Sirte wilde ontsnappen. Beiden zijn onder onduidelijke omstandigheden overleden nadat ze levend gevangen waren genomen.¹⁰⁶

Op 23 oktober 2011 verklaarde de NTC Libië officieel bevrijd. De val van Sirte en de vrijheidsverklaring markeerden het officiële einde van het conflict in Libië. Op 27 oktober 2011 nam de NAVO resolutie 2016 aan om het vliegverbod boven Libië op te heffen en op 31 oktober 2011 beëindigde de NAVO *Operation Unified Protector* (OUP) in Libië.¹⁰⁷

¹⁰² United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁰³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁰⁴ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁰⁵ Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Persbericht: *Libya – Revolution and Aftermath*, www.nytimes.com, 4 januari 2012; International Crisis Group (ICG): *Holding Libya Together: Security Challenges After Qadhafi, Middle East/North Africa Report N° 115*, 14 december 2011; Persbericht: *The significance of the fall of Sirte*, www.aljazeera.com, 20 oktober 2011; Persbericht: *Government forces enter Libya's Sabha, to cheers*, www.cnn.com, 20 september 2011.

¹⁰⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁰⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

2.5.2

Periode november 2011 t/m april 2012

Ook na de bevrijding van Libië is nog een groot aantal gewapende revolutionaire brigades actief. In de laatste week van oktober / begin november 2011 zijn in Tripoli verschillende botsingen geweest tussen diverse brigades met verscheidene doden en gewonden als gevolg. Eind november 2011 leidden spanningen in Bani Walid tussen een deel van de bevolking en de lokale militaire *Council* tot botsingen. De *Council* had brigades uit Tripoli gevraagd te helpen bij een veegactie vanwege vermeende provocaties van Gaddafi-aanhangers. Naar verluidt zijn hierbij dertien personen in een hinderlaag gedood toen ze probeerden de stad binnen te komen.¹⁰⁸

Begin december 2011 was er opnieuw een reeks veiligheidsincidenten in Tripoli waarbij wederom revolutionaire brigades waren betrokken. Deze incidenten leidden onmiddellijk tot een oproep van de bevolking aan deze brigades, die van buiten Tripoli kwamen, om zich terug te trekken uit de hoofdstad. Op 12 december 2011 waren er demonstraties in Benghazi en Derna tegen de NTC, vanwege opmerkingen van de NTC inzake een mogelijke amnestieverlening aan sommige voormalige Gaddafi strijders en leden van zijn regime.¹⁰⁹

Op 3 januari 2012 braken gevechten uit tussen rivaliserende brigades van Misrata en de Sidi Khalifa wijk in Tripoli, met verscheidene doden als gevolg. In een poging vermeende aanhangers van Gaddafi te arresteren, braken rondom 14 januari 2012 ernstige gevechten uit in Sabha (ten zuiden van Tripoli) tussen de brigades van Gheryan en Al-Asab'a. Hierdoor werden zes personen gedood en vielen verscheidene gewonden. Op 22 januari 2012 bestormden demonstranten het NTC hoofdkwartier in Benghazi. In Bani Walid veroorzaakten escalerende spanningen op 23 januari 2012 een uitbarsting van gewapend geweld, waarbij diverse doden vielen.¹¹⁰

Op 6 februari 2012 zijn in Tripoli door thuwar uit Misrata leden van de Tawergha gemeenschap aangevallen die in een kamp voor binnenlandse ontheemden¹¹¹ verbleven, met zeven doden als gevolg waaronder drie kinderen en twee vrouwen. Enige maanden daarvoor hadden thuwar uit Misrata bij twee andere aanvallen op een kamp voor binnenlandse ontheemden respectievelijk 85 mannen en 40 tot 50 mannen uit Tawergha gearesteed en geslagen.

Deze aanvallen passen binnen het patroon van intimidatie en pesterij tegen leden van de Tawergha gemeenschap elders in het land, waaronder Benghazi (zie 2.5.6.6 Geweld tegen specifieke groepen). Begin februari 2012 leidden spanningen tussen de Tobu- en Zwaya-stammen wederom tot een reeks van gevechten. Als gevolg van deze gevechten zijn al meer dan honderd doden gevallen. De stammen zijn reeds jarenlang met elkaar in conflict over smokkelroutes.¹¹²

Op 17 februari 2012 vierde de Libische bevolking de eerste verjaardag van het begin van de Libische revolutie. Ondanks vrees over mogelijke acties van Gaddafi-aanhangers zijn de feestelijkheden vreedzaam verlopen. De beveiliging van de feestelijkheden werd gezamenlijk uitgevoerd door het Libische leger, politie en de belangrijkste brigades.¹¹³

¹⁰⁸ United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 22 november 2011; United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012.

¹⁰⁹ United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012.

¹¹⁰ United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012; Persbericht: *Libya militias clash in Gharyan near Tripoli*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012.

¹¹¹ Kamp voor *Internally Displaced Persons* (IDP's).

¹¹² United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012; Persbericht: *Libya: More than 100 killed in south Libya clashes: tribes*, www.reliefweb.int, 21 februari 2012.

¹¹³ United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012.

Eind maart 2012 werd in het zuiden gevochten tussen thuwar en de Tobu-stam. De gevechten begonnen in de stad Sabha omdat de partijen een conflict zouden hebben over de smokkel van drugs en migranten. Hierbij vielen ongeveer 150 doden en bijna 400 gewonden.¹¹⁴

Evenals de troepen van Gaddafi, maakten thuwar zich tijdens het conflict schuldig aan oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Ook nadat de NTC op 23 oktober 2011 Libië officieel bevrijd verklaarde van het Gaddafi bewind, gingen thuwar door met tientallen buitengerechtelijke executies van vermeende Gaddafi-loyalisten, vermoedelijke huurlingen en gevangen genomen Gaddafi-soldaten, met name toen steden onder controle van de thuwar kwamen.¹¹⁵

Gewapende thuwar arresteerden willekeurig ook duizenden voormalige Gaddafi-soldaten, evenals personen die beschouwd werden als Gaddafi-loyalisten. Geschat wordt dat het grootste deel van de meer dan 8.500 gedetineerden door thuwar buiten de wet om wordt vastgehouden in detentiecentra. Foltering en andere vormen van mishandeling worden veelvuldig toegepast in deze centra en ten minste twaalf personen zijn overleden als gevolg van foltering door de thuwar. Thuwar voerden wraakacties uit tegen gemeenschappen die beschouwd werden als pro-Gaddafi (zoals de Tawergha, en de Mashashiya, zie 2.5.6.6 Geweld tegen specifieke groepen) en ze maakten zich ook schuldig aan verdwijningen, lukrake aanvallen en plundering. Daarnaast worden tienduizenden personen door de thuwar verhinderd terug te keren naar huis.¹¹⁶

Tot op heden zijn nog geen gerechtelijke onderzoeken gestart naar bovenstaande schendingen door thuwar en hebben de autoriteiten thuwar hiervoor ook (nog) niet aansprakelijk gesteld. Hierdoor kunnen de thuwar (voorlopig) straffeloos door blijven gaan met oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Desalniettemin wordt door de regering hard gewerkt aan de integratie van thuwar in het leger en de politie, of herintegratie in de burgermaatschappij. Ondanks diverse pogingen daartoe is het de autoriteiten (nog) niet gelukt de thuwar volledig te ontwapenen.¹¹⁷

Begin maart 2012 werd het militaire vliegveld Mitiga (vlakbij Tripoli) door de Suq al-Juma brigade overgedragen aan de Libische luchtmacht. De Suq al-Juma brigade had tijdens het gewapend conflict het beheer van het vliegveld overgenomen. Na de val van Gaddafi werd de luchthaven Mitiga tijdelijk gebruikt voor (internationale) burgerluchtvaart. Ook hebben de thuwar op vrijdag 22 april 2012 het beheer van het internationale vliegveld in Tripoli overgedragen aan de Libische autoriteiten. Tijdens het gewapend conflict hebben de thuwar het vliegveld overgenomen en acht maanden lang onder hun controle gehad. In die periode hebben zich rondom het vliegveld diverse schermutselingen voorgedaan. De beveiliging van dit vliegveld en een straal van vijftig kilometer daar omheen wordt thans uitgevoerd door soldaten van het ministerie van Defensie. Diverse internationale luchtvaartmaatschappijen hebben de afgelopen maanden hun vluchten op Tripoli weer hervat, soms met eigen personeel voor het uitvoeren van veiligheidscontroles. Voor zover kon worden nagegaan laat de veiligheidssituatie op het vliegveld in Benghazi (nog) te wensen over.¹¹⁸

¹¹⁴ Persbericht: *Libië meldt 150 doden in Sabha*, www.nos.nl, 1 april 2012; Persbericht: *Deaths as rival militias clash in Libya*, www.aljazeera.com, 27 maart 2012.

¹¹⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹¹⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012.

¹¹⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Persbericht: *LIBYA: What the analysts are saying*, www.irinnews.org, 29 februari 2012; Persbericht: *Libya militias clash in Gharyan near Tripoli*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Persbericht: *Analysis: Libya's long road to disarmament*, www.irinnews.org, 29 december 2011.

¹¹⁸ Persbericht: *Militia fighters hand over control of Tripoli airport*, www.gulfnews.com, 22 april 2012; Persbericht: *Brigade hands over Mitiga airport*, www.libyaherald.com, 10 maart 2012.

De NTC blijft moeite houden met het uitoefenen van centraal gezag over Libië waardoor steden, regio's en stammen de mogelijkheid hebben hun eigen invloedssfeer te creëren, met als gevolg een lappendeken van kleine, autonome gebieden. Dit leidt tot spanningen en uitbarstingen van geweld tussen rivaliserende groepen. Het aanhoudend geweld en onrust in het land blijft een punt van zorg over de NTC's bekwaamheid om het land te besturen en een vreedzaam politiek overgangsproces te kunnen garanderen.¹¹⁹

2.5.3 *Aantallen slachtoffers gewapend conflict*

Schattingen omtrent het totaal aantal slachtoffers als gevolg van het gewapend conflict lopen sterk uiteen, evenals het aantal slachtoffers per gevecht. Vóór het einde van het conflict werd in augustus 2011 het dodental door rebellenleiders geschat op 50.000. Begin september 2011 maakte het Ministerie van Gezondheid bekend dat in het zes maanden durende conflict op zijn minst 30.000 doden en 50.000 gewonden waren gevallen, waarvan 20.000 ernstig. Meer dan 4.000 mensen werden nog vermist, van wie werd aangenomen dat ze waren gedood of gevangen gehouden werden in de laatste bolwerken van Gaddafi. De helft van de 30.000 doden zou bestaan uit leden van Gaddafi's troepen. De Khamis Brigade, een belangrijk onderdeel van Gaddafi's leger onder leiding van Gaddafi's zoon Khamis (zie 2.5.4.11 Security Battalions), zou ongeveer 9.000 leden hebben verloren. Voor zover kon worden nagegaan zijn sindsdien geen nieuwe cijfers meer gepubliceerd.¹²⁰

Veel doden werden tijdens het conflict begraven zonder dat zij werden geregistreerd in mortuaria. Ook werden doden achtergelaten door hun moordenaars of staan ze nog steeds als vermist opgegeven. Bovenstaande cijfers zijn dan ook niet volledig omdat slachtoffers die zijn gevallen in de laatste maanden van het conflict niet zijn meegeteld en nog steeds nieuwe massagraven worden gevonden. Ter illustratie: het Gaddafi-bewind wordt er ook van beschuldigd duizenden gevangen te hebben vermoord en hun lichamen te hebben verborgen. De verwachting is dan ook dat het dodental verder zal oplopen.¹²¹

2.5.4 *Libisch veiligheidsapparaat*

In het Gaddafi tijdperk was de structuur van het veiligheidsapparaat in Libië complex. Er bestonden verschillende eenheden die geautoriseerd waren geweld te gebruiken, de commandostructuren waren ondoorzichtig, de mandaten waren onduidelijk en er was ogenschijnlijk weinig of geen communicatie tussen de verschillende diensten.¹²² Een niet uitputtend overzicht van het veiligheidsapparaat volgt hieronder:¹²³

1. Klassieke veiligheidsinstituten:
 - a. Strijdkrachten

¹¹⁹ Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya March 2012*, 26 maart 2012; Economic Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya February 2012*, 16 februari 2012.

¹²⁰ Persbericht: *Libya: Estimated 30,000 Died In War; 4,000 Still Missing*, www.huffingtonpost.com, 8 september 2011; Persbericht: *Libya: Civil War Casualties Could Reach 100,000*, 26 oktober 2011, www.ibtimes.co.uk.

¹²¹ Persbericht: *Libya: Estimated 30,000 Died In War; 4,000 Still Missing*, www.huffingtonpost.com, 8 september 2011; Persbericht: *Libya: Civil War Casualties Could Reach 100,000*, 26 oktober 2011, www.ibtimes.co.uk.

¹²² Met uitzondering van de *Purification Committees* die samenwerkten met het leger en de *Revolutionary Committees*.

Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹²³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; United Nations Human Rights Council: *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011; Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

- o Landmacht
 - o Luchtmacht
 - Luchtafweer
 - o Marine
 - o *People's Resistance Forces (quwwat al-muqawama al-sha'biya)*
 - b. Politie
 - c. Douane
- 2. Geheime diensten:
 - a. *National Security Council (Majlis al-Amn al-Khawmi)*
 - b. *Central Information Bureau (Maktab ma'lumat al-Qa'id)*
 - c. *Jamahiriya Security Organization (Hai'at amn al-Jamahiriya)*
 - o *Internal Security Apparatus (al-amn al-Dakhili)*
 - o *External Security Apparatus (al-amn al-Khariji)*
 - d. *Military Secret Service (al-Istikhbarat al-Askariya)*
- 3. Organisaties ter bescherming van de revolutie:
 - a. *Revolutionary Committees (al-Lijan al-Thawriya)*
 - b. *Revolutionary Guard (al-Haras al-Thawri)*
 - c. *People's Guard (al-Haras al-Sha'bi)*
 - d. *Purification Committees (Lijan al-Tathir)*
- 4. Overige:
 - a. *Security Battalions (Kata'eb al-Amn)*
 - b. *Riot Police Force (Quwat al-Da'm al-Markazi)*
 - c. *Public Security Agency (al-Amn al-Am)*

De militaire leiding en de leiding van andere veiligheidsdiensten was voornamelijk in handen van de leden van de (voormalige) *Revolutionary Council* die in 1969 de *September Revolutie* pleegden. De overige leiders konden in vier groepen worden onderverdeeld:

1. Bloedverwanten van Gaddafi
2. Aanverwanten van Gaddafi
3. Leden van de Gaddafi stam
4. Leden van geallieerde stammen met de Gaddafi stam¹²⁴

Voor wat betreft de geheime diensten of onderdelen daarvan is het, voor zover kon worden nagegaan, onduidelijk welke veiligheidsdiensten nog functioneren (en in welke mate) en welke diensten niet (meer) functioneren. De voormalige hoofden van de diensten zouden zijn ontheven van hun functie, maar een aantal diensten zou op informele wijze nog wel functioneren.

Hieronder volgt per onderdeel van het Libische veiligheidsapparaat een beknopte toelichting inzake het functioneren daarvan. Daar waar mogelijk is de situatie na de val van Gaddafi aangegeven.

2.5.4.1 Strijdkrachten

De afgelopen jaren werd door het Gaddafi-bewind de rol van de strijdkrachten gemarginaliseerd en waren zij niet betrokken bij militaire acties op het gebied van binnenlandse veiligheid. Binnen de strijdkrachten bestond een hiërarchie, maar naar verluidt speelden ook andere factoren een belangrijke rol bij de toewijzing van verantwoordelijkheden aan de manschappen, zoals van welke stam iemand lid was en bewezen loyaliteit ten opzichte van de Revolutie. Schattingen over het totale

¹²⁴ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

militaire personeel in actieve dienst liepen uiteen van 61.500 tot 116.000 manschappen.¹²⁵

De garnizoenen van de landmacht waren gelegerd in stedelijke gebieden verspreid over het hele land, dat was onderverdeeld in zeven militaire regio's. De meest belangrijke regio's waren Tripoli, Benghazi, Tobruk en Sirte.¹²⁶

De belangrijkste luchtmachtbases van de Libische luchtmacht waren Uqba Ibn Nafi Air Base (Tripoli), de Jamal Abd al-Nasir Air Base (Benghazi) en de bases in Hun, Tobruk, Kufra, Jabal Uwainat en Sabha.¹²⁷

Luchtafweer was het kleinste onderdeel van de strijdkrachten. Het onderdeel was bewapend met luchtafweerraketten en de eenheden hadden hun bases op vijf militaire vliegvelden.¹²⁸

De marine was gelegerd in Tripoli, Benghazi, Darna, Tobruk, Kums, Marsa Brega en Ras al-Hilal (de thuisbasis van de onderzeeboten).¹²⁹

De People's Resistance Forces (*quwwat al-muqawama al-sha'biya*), ook wel *People's Militias* genoemd, waren gerelateerd aan de strijdkrachten. Voorheen kreeg iedereen in de leeftijdscategorie van 13 tot 45 jaar een militaire training. Libiërs in de leeftijdscategorie 45 t/m 55 jaar waren georganiseerd in *People's Militias* om in crisistijd gebouwen te beschermen. Libiërs ouder dan 55 jaar werden toegevoegd aan de zogenaamde *Mujahidin Brigades*, die werden ingezet voor plaatselijke verdediging. Sinds enige jaren bestond de People's Resistance Forces alleen nog uit een bepaalde leeftijdsgroep binnen de Libische bevolking, en had als taak het beschermen van openbare gebouwen.¹³⁰

Sinds de val van Gaddafi is het ministerie van Defensie druk bezig met de reorganisatie van de strijdkrachten (zie 2.5.5 Ontwapening milities). Als nieuw hoofd van de Libische strijdkrachten is in januari 2012 Yousef al-Manqoush benoemd. Manqoush is een voormalig generaal uit Misrata, die de thuwar uit Misrata leidde in de strijd tegen de pro-Gaddafi-troepen. De gereorganiseerde strijdkrachten zullen in de beginfase uit ongeveer 25.000 manschappen bestaan; de onderverdeling daarvan tussen landmacht, luchtmacht en marine is niet bekend.¹³¹

Daarnaast is als onderdeel van het ministerie van Defensie het *Agency for Border Security and Strategic Installations Protection* opgericht. De bedoeling is om 16.000 thuwar op te nemen, verdeeld over vijf brigades die onder meer belast worden met de bescherming van de Libische grenzen. Tijdens en na het gewapend conflict in 2011 stonden tot medio maart 2012 de grenzen deels onder controle van de thuwar en deels onder controle van de regering. In maart 2012 zijn de thuwar begonnen

¹²⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Persbericht: *Libya: How the opposing sides are armed*, www.bbc.co.uk, 23 augustus 2011; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹²⁶ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹²⁷ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹²⁸ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹²⁹ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹³⁰ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹³¹ Persbericht: *Rebels March into New Libya With a Hangover*, www.ips.org, 31 maart 2012; Economist Intelligence Unit (EIU): *Country Report Libya January 2012*, 20 januari 2012.

het beheer van grensovergangen, havens en luchthavens over te dragen aan de regering (zie 2.5.2 Periode november 2011 t/m april 2012).¹³²

Tijdens het conflict in 2011 is het grootste deel van de infrastructuur van het Libische veiligheidsapparaat vernietigd. Als noodoplossing worden beschadigde faciliteiten deels opgeknapt om tijdelijk als trainingscentra te dienen voor zowel leger als politie.¹³³

2.5.4.2

Politie

De People's Security Force (*quwwat al-amn al-sha'bi*) ofwel het politiekorps was belast met het beheer van de gevangenen, bescherming van de burgerbevolking, paspoort- en nationaliteitszaken, identiteitszaken, en andere taken zoals die in de wet waren vastgelegd. De politie viel onder het Secretariaat voor Binnenlandse Veiligheid en was onderverdeeld in verschillende afdelingen. Hoewel cijfers ontbreken hoeveel personeelsleden bij de politie werkzaam waren, liepen schattingen uiteen van 30.000 tot 50.000 manschappen.¹³⁴

Sinds de val van Gaddafi is het ministerie van Binnenlandse Zaken druk bezig met de reorganisatie van het politieapparaat (zie 2.5.5 Ontwapening militias). De bedoeling is dat het gereorganiseerde politieapparaat in de beginfase uit ongeveer 25.000 manschappen zal bestaan. Libië ontvangt hiervoor ook internationale steun: Jordanië bood 10.000 trainingsplaatsen aan voor een opleiding tot politieagent en Turkije 500. Verder heeft Turkije 730 Libische kadetten een 6 maanden durende training aangeboden om hun politieopleiding te laten afmaken in Turkije. Vanwege het conflict konden zij hun opleiding in Libië niet afronden.¹³⁵

De eerste lichting van 2.000 thuwar zou in april 2012 klaar zijn met hun opleiding. Wat voor politiewerk deze groep gaat doen is onduidelijk, want de groep heeft geen volledige opleiding tot politieagent gevolgd. De verwachting is dat deze groep aan de slag gaat als verkeerspolitie, oproerpolitie, ondersteuning geeft bij arrestaties, openbare gebouwen en banken bewaakt, en checkpoints gaat bemannen.

Verder ziet men op straat ook manschappen van het *Supreme Security Committee* (SSC) die herkenbaar zijn aan hun zwarte jack met SSC embleem. Voor zover bekend, bestaat de SSC uit ex-thuwar die na de bevrijding van Libië een opleiding voor politieagent hebben gevolgd. De SSC valt onder het *Interim Police Directorate* van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De positie van het SSC is enigszins onduidelijk omdat zij niet gepresenteerd zijn als de nieuwe politiemacht, maar wel onder het ministerie van Binnenlandse Zaken vallen en politiewerk doen. Naar verluidt wordt het SSC de nieuwe binnenlandse veiligheidsdienst.

Tijdens het conflict is het grootste deel van de infrastructuur van het Libische veiligheidsapparaat vernietigd. Als noodoplossing worden beschadigde faciliteiten deels opgeknapt om tijdelijk als trainingscentra te dienen voor zowel leger als politie.¹³⁶

¹³² Persbericht: *Libya to take control of borders from militias*, www.alarabiya.net, 14 maart 2012; United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012.

¹³³ Persbericht: *Rebels March into New Libya With a Hangover*, www.ips.org, 31 maart 2012.

¹³⁴ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹³⁵ Persbericht: *Rebels March into New Libya With a Hangover*, www.ips.org, 31 maart 2012; Persbericht: *Libyan police forces to be trained in Turkish academies*, www.todayszaman.com, 16 januari 2012.

¹³⁶ Persbericht: *Rebels March into New Libya With a Hangover*, www.ips.org, 31 maart 2012.

- 2.5.4.3 Douane
De douane was evenals de politie ondergeschikt aan het Secretariaat voor Binnenlandse Veiligheid (zie 2.5.4.2 Politie). De douane was onder andere verantwoordelijk voor de grenscontrole, het opsporen van drugs en de bestrijding van smokkelarij. Het aantal personeelsleden dat bij de douane werkte is niet bekend.¹³⁷
- Sinds de val van Gaddafi wordt het ministerie van Binnenlandse Zaken gereorganiseerd en het is de bedoeling dat de douane één van de nieuwe directoraten van dit ministerie wordt.
- 2.5.4.4 National Security Council (*Majlis Al-Amn al-Khawmi*)
De National Security Council werd in 2007 opgericht. Mutassim Gaddafi, die door Gaddafi was benoemd als National Security Advisor, stond aan het hoofd hiervan. Voor zover bekend maakten de premier, de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Openbare Veiligheid, de minister van Economie en Handel, en het hoofd van de Strijdkrachten ook deel uit van deze Council. De Council werd beschouwd als een brug tussen de militairen en de veiligheidsdiensten.¹³⁸
- 2.5.4.5 Central Information Bureau (*Maktab ma'lumat al-Qa'id*)
Het Central Information Bureau was het hoofdkantoor van de geheime diensten en andere veiligheidsorganisaties. Het kantoor was ook bekend als het *Intelligence Bureau of the Leader* en was, evenals de residentie van Gaddafi, gelegen in de Bab al-Aziziya kazerne.¹³⁹
- Het Intelligence Bureau of the Leader coördineerde de activiteiten van de Jamahiriya Security Organisation (*Hai'at amn al-Jamahiriya*), de Military Secret Service (*Al-Istikhbarat al-Askariya*) en de Revolutionary Committees (*al-Lijan al-Thawriya*). Het was echter ook verantwoordelijk voor de persoonlijke veiligheid van Gaddafi en zijn (vrouwelijke) bodyguards.¹⁴⁰
- 2.5.4.6 Jamahiriya Security Organization (JSO) (*Hai'at amn al-Jamahiriya*)
De Jamahiriya Security Organization was de Libische centrale geheime dienst. De JSO was onderverdeeld in twee hoofdtakken:
- *Internal Security Apparatus* (ISA) (*al-amn al-Dakhili*)
 - *External Security Apparatus* (ESA) (*al-amn al-Khariji*)¹⁴¹

¹³⁷ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹³⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹³⁹ Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹⁴⁰ Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹⁴¹ Tot oktober 1992 bestond in Libië ook nog de *al-Mathaba al-Alamiya* die betrokken was bij het bestrijden van de Libische oppositie in het buitenland. Vanaf oktober 1992 werd deze organisatie ontbonden als een zelfstandige organisatie en is *al-Mathaba al-Alamiya* verdergegaan onder de naam External Security Apparatus binnen de Jamahiriya Security Organisation.

United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

Leden van zowel het ISA als het ESA droegen burgerkleding en hun auto's hadden geen onderscheidende kenmerken. Het is niet bekend hoeveel mensen voor de JSO werkten.¹⁴²

Het ISA (*al-amn al-Dakhili*) was belast met het monitoren van anti-Gaddafi organisaties, zoals advocaten- en doktersverenigingen, en individuen. Vervolgens werd geëvalueerd in hoeverre zij een bedreiging voor het regime konden vormen. Het ISA rapporteerde direct aan Gaddafi.¹⁴³

Het ESA (*al-amn al-Khariji*) was naar verluidt belast met de organisatie en coördinatie van en het verlenen van steun aan militaire operaties en terroristische activiteiten in het buitenland. Deze organisatie had ook te maken met militair inlichtingenwerk en evaluatie van buitenlands inlichtingenwerk maar was doorgaans niet rechtstreeks betrokken bij binnenlandse veiligheidszaken. Hoewel gewone gevangenen onder de verantwoordelijkheid vielen van het *General People's Committee for Justice*, vielen de Abu Salim en de Ain Zarah gevangenis onder de bevoegdheid van het ESA.¹⁴⁴

Voor zover kon worden nagegaan is vanwege de val van Gaddafi een volledige herstructurering van de geheime diensten in Libië voorzien. Gezien de slechte reputatie van de binnenlandse veiligheidsdienst schijnt het plan te zijn eerst een nieuwe buitenlandse veiligheidsdienst op te zetten. Naar verluidt wordt de SSC de nieuwe binnenlandse veiligheidsdienst (zie 2.5.4.2 Politie).

2.5.4.7 Military Secret Service (*al-Istikhbarat al-Askariya*)
De Military Secret Service was gevestigd in Tripoli en was rechtstreeks verbonden aan de High Command of the Armed Forces (*al-Qiyada al-ulya lil-quwwat al-musallaha*).¹⁴⁵

2.5.4.8 Revolutionary Committees (*al-Lijan al-Thawriya*)
De Revolutionary Committees werden opgezet in 1977 "ter bescherming van de revolutie" en bestonden oorspronkelijk uit studenten die geloofden in de populistische theorieën van Gaddafi. De comités hadden kantoren in het hele land en studenten waren verplicht regelmatig deel te nemen aan kampen, georganiseerd door de comités. Tegen de tijd dat studenten zich inschreven voor de universiteit waren zij de facto al leden van de comités. De comités voerden onder meer politietaken uit waaronder het arresteren van contrarevolutionairen. Tevens waren ze belast met het management van talrijke detentiecentra in de meeste (grote) steden in het hele land.¹⁴⁶

Schattingen over het aantal leden van de Revolutionary Committees lopen uiteen van 60.000 tot 100.000. Leden van de comités droegen burgerkleding en waren uitgerust met lichte wapens (handpistolen en AK-47's).¹⁴⁷

¹⁴² United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹⁴³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁴⁴ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁴⁵ Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹⁴⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹⁴⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

Vóórdat het gewapende conflict in februari 2011 uitbrak stonden de Revolutionary Committees bekend als een belangrijke veiligheidsdienst die dicht bij Gaddafi stond. De Revolutionary Committees waren ook belangrijke (informele) instrumenten voor het mobiliseren en controleren van het gewone volk en het uitoefenen van politieke invloed namens de revolutionaire leiders (zie 2.3 Staatsinrichting en 2.3.2 Uitvoerende macht). Tijdens het gewapend conflict maakten de comités integraal deel uit van de groepen loyale aanhangers van Gaddafi die optraden tegen de demonstranten.¹⁴⁸

2.5.4.9 Revolutionary Guard (*al-Haras al-Thawri*)

De Revolutionary Guard, ook bekend als de Republican Guard, was een politieke en paramilitaire organisatie binnen de strijdkrachten die belast was met het waarborgen van loyaliteit naar het voormalige regime toe en het onderdrukken van iedere vorm van oppositie. Aangenomen wordt dat de Revolutionary Guard bestond uit leden van Revolutionary Committees die binnen de strijdkrachten opereerden.¹⁴⁹

De Revolutionary Guard bestond uit zes brigades (een Special Forces Brigade, een Infanterie Brigade, een Artillerie Brigade en drie Tank Brigades die allemaal gelegerd waren in de buitenwijken van Tripoli). Voor zover bekend bestond de Guard uit ongeveer 40.000 manschappen en de Guard stond bekend als "de echte grensbeschermingsbrigade". De Guard kon beschikken over helikopters, gevechtstanks, pantserwagens en mogelijk ook luchtafweergeschut en geleide wapens. Eén eenheid van de Guard bestond uitsluitend uit vrouwen die bekend stonden als de *Green Nuns* of de *Revolutionary Nuns*. Zij dienden als bodyguards voor Gaddafi. Leden van de Revolutionary Guard waren geüniformeerd.¹⁵⁰

Voor zover bekend bestonden de Revolutionary Guards uit vrijwilligers die werden aanbevolen door andere leden van de Guards. Ze kregen vier maanden training, met name in het gebruik van wapens, en waren verplicht deel te nemen aan jaarlijkse opfriscursussen. Ieder lid werd onderworpen aan een grondig veiligheidsonderzoek om er zeker van te zijn dat zij volstrekt loyaal waren aan het bewind. Bij de diploma uitreiking moest ieder lid een eed afleggen dat hij Gaddafi nooit zou verraden.¹⁵¹

2.5.4.10 Purification Committees (*Lijan al-Tathir*)

De Purification Committees werden ingesteld in 1994 en hadden onder andere tot doel corruptie, fraude en drugshandel te bestrijden. In 1996 werden de operationele taken toegewezen aan 81 militaire comités die bestonden uit jonge officieren. Gedurende dat jaar werden nog eens 200 Military Committees en 1.000 Revolutionary Committees opgericht ter ondersteuning van de Purification Committees. De belangrijkste taken van deze Committees waren bovengenoemde misdaden te bestrijden en om de "revolutionaire orde" te herstellen (ofwel de binnenlandse veiligheid).¹⁵²

¹⁴⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹⁴⁹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012.

¹⁵⁰ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012.

¹⁵¹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁵² Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

De Purification Committees zijn formeel nooit ontbonden maar hebben sinds 1997 geen hoog publiekelijk profiel meer gehad.¹⁵³

2.5.4.11 Security Battalions (*Kata'eb al-Amn*)

De Security Battalions (ook wel Kataeb of Brigades genoemd) speelden een veel grotere rol met betrekking tot de binnenlandse veiligheid dan de strijdkrachten. Iedere Katiba (ook wel Brigade genoemd) had een naam met een politieke betekenis, zoals de naam van de commandant; de *32 Reinforced Brigade* was ook bekend als de *Khamis Brigade*, genoemd naar één van de zonen van Gaddafi. Een andere Katiba was de *Deterrence Katiba (Liwaa al-Redah)*, die buiten Tripoli gelegerd was.¹⁵⁴

Naar verluidt bestond een Katiba uit ongeveer 3.000 manschappen, die voorzien waren van zware wapens. Het lidmaatschap van een Katiba was gebaseerd op loyaliteit en familie- of stammenverwantschap. Er was een speciale divisie die familie- of stamleden bedreigde van een ieder die werd verdacht van een gebrek aan loyaliteit. In het algemeen is het moeilijk na te gaan hoe en waarom een bepaalde Katiba werd opgezet en ontbonden, en onder wiens bevel de Katiba stond tijdens zijn bestaan.¹⁵⁵

De *32nd Khamis Reinforced Brigade* was opgeleid om buitenlandse aanvallen af te weren. In tegenstelling tot andere Brigades was deze Brigade uitgerust als een klein leger die naast inlichtingeneenheden ook over grondtroepen, eenheden met Grad raketten, Special Forces, artillerie eenheden en luchtlandingstroepen beschikte. De *32nd Khamis Reinforced Brigade* beschikte over geavanceerde moderne wapens, die niet beschikbaar waren voor andere brigades. Ook kon deze brigade rechtstreeks wapens aanschaffen bij wapenleveranciers zonder tussenkomst van het militaire inkoopbureau.¹⁵⁶

Soldaten van de *32nd Khamis Reinforced Brigade* hadden ook speciale privileges die andere militaire eenheden niet hadden zoals auto's en eigen recreatievoorzieningen. Ook verdienden ze driemaal het salaris van een reguliere soldaat.¹⁵⁷

2.5.4.12 Riot Police Force (*Quwat al-Da'm al-Markazi*)

De Riot Police Force zou betrokken zijn geweest bij het onderdrukken van demonstraties. Verder is er nauwelijks iets bekend over de Riot Police Force.¹⁵⁸

2.5.4.13 Public Security Agency (*Al-Amn Al-Am*)

Evenals over de Riot Police Force is over het Public Security Agency ook nauwelijks iets bekend.¹⁵⁹

¹⁵³ Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF): *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004.

¹⁵⁴ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Global Security: www.globalsecurity.org, geraadpleegd 8 februari 2012.

¹⁵⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁵⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁵⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁵⁸ United Nations Human Rights Council: *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

¹⁵⁹ United Nations Human Rights Council: *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

2.5.5 *Ontwapening militias*

Eén van de meest urgente prioriteiten van de interim-regering is het ontwapenen van de militias en het integreren van de leden in het Libisch veiligheidsapparaat.

De *Warriors Affairs Commission for Rehabilitation and Development* (WAC) is in januari 2012 begonnen met het registratieproces van de militieleden (thuwar). Als thuwar worden strijders, logistieke ondersteuners en veiligheidspersoneel achter de linies aangemerkt. Om voor registratie in aanmerking te komen, dienen militieleden te bewijzen dat ze thuwar zijn geweest. Dit kan bijvoorbeeld door hun insigne te overleggen of door middel van een verklaring van de Katiba (brigade) waar de militieleden onder hebben gediend. Bij de registratie worden persoonsgegevens opgenomen, evenals biometrische data. Ook de gegevens van het wapen worden geregistreerd, maar na registratie wordt het wapen weer teruggegeven.¹⁶⁰

Thuwar die zich hebben geregistreerd bij de WAC konden kiezen uit:

- een baan bij de politie
- een baan bij het leger
- een opleiding of training
- een lening om een eigen bedrijfje op te zetten

Volgens de laatste officiële cijfers zouden inmiddels 213.000 personen geregistreerd staan in de centrale database van de WAC. Naar verluidt zou daarvan zo'n 15% gekozen hebben voor een baan bij de politie, zo'n 15% voor een baan bij defensie, zo'n 35% voor een training of opleiding en zo'n 35% voor een lening.¹⁶¹

Naast registratie door de WAC heeft ook het ministerie van Binnenlandse Zaken en het ministerie van Defensie een parallel registratieproces opgezet voor thuwar. Beide ministeries zijn overeengekomen dat in de beginfase zowel voor de reorganisatie van de politie als het leger elk zo'n 25.000 manschappen nodig zijn (zie 2.5.4.1 Strijdkrachten en 2.5.4.2 Politie).

2.5.6 *Schendingen*

2.5.6.1 Buitensporig geweld tegen demonstranten

Tijdens de eerste dagen van protesten tegen het bewind hebben de troepen van Gaddafi veel en grof geweld gebruikt tegen de demonstranten, wat heeft geleid tot een aanzienlijk aantal doden en gewonden. Verwondingen wezen uit dat op het hoofd en bovenlichaam werd geschoten, soms met zwaar kaliber, waaruit afgeleid kan worden dat geschoten werd met de bedoeling om te doden. Een hoge militair verklaarde dat de *32nd Brigade* (zie 2.5.4.11 Security Battalions) instructies aan grondtroepen gaf om op burgers te schieten.¹⁶²

Demonstranten werd de toegang tot medische zorg ontnegd, terwijl anderen geen medische zorg durfden te zoeken uit angst gearresteerd te worden. Troepen van Gaddafi namen naar verluidt ambulances in beslag die gebruikt werden om te patrouilleren en om demonstranten te arresteren. De mate van geweld dat is gebruikt tegen de demonstranten wekt de indruk dat sprake was van een centraal beleid van gewelddadige onderdrukking.¹⁶³

¹⁶⁰ Persbericht: *Rebels March into New Libya With a Hangover*, www.ips.org, 31 maart 2012.

¹⁶¹ Persbericht: *Rebels March into New Libya With a Hangover*, www.ips.org, 31 maart 2012.

¹⁶² United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁶³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

2.5.6.2

Buitengerechtelijke executies en moorden

Tijdens het gewapend conflict hebben troepen van Gaddafi grote aantallen gedetineerden in detentiecentra geëxecuteerd en gemarteld tot de dood er op volgde. Onderstaand volgt een niet uitputtend overzicht.¹⁶⁴

Op 6 juni 2011 zijn achttien gedetineerden in een slecht geventileerde container door verstikking om het leven gekomen. Een aantal gedetineerden werd gemarteld op een kamp van de padvinderij in Al Qalaa, dat door de troepen van Gaddafi als militair kamp en provisorische gevangenis was ingericht. Na terugtrekking van de troepen werd daar een massagraf gevonden met bijna 40 mannen en jongens, geblinddoekt en hun handen op de rug gebonden.¹⁶⁵

In een loods naast de *32nd Brigade* basis in Yarmouk, Tripoli, werd een provisorische gevangenis ingericht waar gedetineerden dagelijks werden gemarteld en mishandeld. Op 23 augustus 2011, de dag waarop Tripoli viel, gooiden bewakers handgranaten naar binnen en begonnen ze te schieten op de gedetineerden. Tientallen werden gedood, maar omdat de gedetineerden dicht op elkaar stonden, overleefden sommigen de slachtpartij en slaagden ze erin te ontsnappen. Van de 157 gedetineerden hebben slechts 51 het overleefd. Zes gedetineerden, onder wie drie dokters, waren een dag eerder neergeschoten in een tweede loods, een paar honderd meter verderop. Drie gedetineerden overleden aan hun verwondingen.¹⁶⁶

Gagur, voorheen ook bekend als "Green Security Building" in Tripoli, was eveneens ingericht als een provisorische gevangenis. Op 23 augustus 2011 werden daar 21 gedetineerden door bewakers doodgeschoten.¹⁶⁷

In Bab Al Aziziyah, Tripoli, zijn vijftien lichamen van mannen gevonden, in burgerkleding en met handboeien om. Naar verluidt zijn ook drie medici uit een ambulance gehaald en doodgeschoten. Verder heeft onderzoek uitgewezen dat massa executies ook in Bani Walid plaatsvonden.¹⁶⁸

De executies lijken doorgaans plaatsgevonden te hebben voordat de troepen van Gaddafi zich moesten terugtrekken. De meeste geëxecuteerde gedetineerden waren burgers en geen gevangenen genomen thuwar. Naast executies op grote schaal is er ook een aanzienlijk aantal individuele moorden gepleegd door de troepen van Gaddafi.¹⁶⁹

De thuwar hebben tijdens het gewapend conflict vermeende Gaddafi-aanhangers en vermoedelijke huurlingen geëxecuteerd en gemarteld tot de dood er op volgde. Onderstaand volgt een niet uitputtend overzicht.¹⁷⁰

In februari 2011 werden twee soldaten van het leger van Gaddafi in Al Zawiyah gedood door een menigte. Eén werd doodgeslagen en de andere werd opgehangen aan een brug. Eind februari 2011 werd een aantal inwoners uit Tsjaad door groepen thuwar uit Benghazi geëxecuteerd. Tevens werden naar verluidt eind februari 2011

¹⁶⁴ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

¹⁶⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁶⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁶⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁶⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁶⁹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁷⁰ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

in een stad tussen Al Bayda en Darnah meer dan tien soldaten van het leger van Gaddafi achter in het hoofd doodgeschoten.¹⁷¹

Eind oktober 2011 werden tussen de 65 en 78 soldaten van het leger van Gaddafi en vermeende aanhangers van Gaddafi door thuwar geëxecuteerd in het Mahari Hotel in Sirte. De slachtoffers waren doodgeschoten en hun handen waren achter op hun rug vastgebonden. Sommige slachtoffers waren gevangen genomen strijders, terwijl anderen vermoedelijk patiënten waren van het *Ibn Sina Hospital*. Weer anderen waren burgers die naar men zei gearresteerd waren bij checkpoints die door de thuwar waren opgericht. Ook zijn twaalf gevallen bekend van mannen die in gevangenschap zijn overleden in detentiecentra die door de thuwar worden beheerd. De slachtoffers waren agenten van veiligheidsdiensten van Gaddafi, of inwoners van Tawergha (zie 2.5.6.6 Geweld tegen specifieke groepen). De lichamen werden achtergelaten in ziekenhuizen met zichtbare sporen van marteling.¹⁷²

Op 20 oktober 2011 namen thuwar uit Misrata Gaddafi en zijn zoon Mutassim afzonderlijk van elkaar vlakbij Sirte gevangen. Hoewel ze gewond waren leefden ze allebei nog; vervolgens zijn Gaddafi en zijn zoon Mutassim overleden, terwijl ze onder het gezag stonden van de thuwar.¹⁷³

Sinds het gewapend conflict is afgelopen executeren en martelen thuwar nog steeds. In augustus 2011 begon *Doctors Without Borders* in Misrata met het behandelen van oorlogsslachtoffers, waaronder vele patiënten met wonden die het gevolg waren van mishandeling en foltering. In januari 2012 kreeg *Doctors Without Borders* opnieuw patiënten te behandelen met dezelfde soort wonden. *Doctors Without Borders* werd verzocht om deze patiënten, die midden in een verhoor zaten, medische zorg te verlenen zodat weer ze fit genoeg waren om verder ondervraagd te worden. Ondanks eerdere verzoeken van *Doctors Without Borders* aan de autoriteiten om iedere vorm van mishandeling en foltering van gedetineerden te stoppen, werden geen concrete maatregelen genomen. Toen *Doctors Without Borders* weer vier nieuwe gevallen van mishandeling en foltering voor medische behandeling kregen aangeboden werd besloten de werkzaamheden in de gedetineerdcentra in Misrata te staken. Human Rights Watch heeft op 8 april 2012 een brief gestuurd aan de *Councils* van Misrata met het verzoek onmiddellijk stappen te ondernemen om een eind te maken aan de aanhoudende mishandeling en foltering in detentiecentra in en rondom Misrata, evenals aan de voortdurende arrestaties, mishandeling, foltering en gedwongen verhuizing van de inwoners van Tawergha.¹⁷⁴

2.5.6.3

Willekeurige arrestaties en gedwongen verdwijningen

Tijdens het gewapend conflict in 2011 arresteerde, mishandelde, folterde of vermoordde het bewind van Gaddafi voornamelijk mensen die tegen het bewind waren en deze praktijken gingen door tot het uiteenvallen van de regering.¹⁷⁵

Onrechtmatige en willekeurige arrestaties door de troepen van Gaddafi vonden toen onder andere plaats in Tripoli, Al Zawiyah en de Nafusa Mountains. Een aanzienlijk aantal gedetineerden werd vastgehouden in provisorische gevangenissen of op onbekende locaties. Gedetineerden werden niet voorzien van juridische bijstand en velen werden niet toegestaan de rechtmatigheid van hun detentie te betwisten.

¹⁷¹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁷² United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁷³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁷⁴ Persbericht: *Libya: Wake-Up Call to Misrata's Leaders*, www.uruknet.info, 8 april 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Persbericht: *Libya: Detainees Tortured and Denied Medical Care*, www.doctorwithoutborders.org, 26 januari 2012.

¹⁷⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

Toen de troepen van Gaddafi zich terugtrokken, werden gedetineerden vrijgelaten, of, zoals in sommige gevallen, gedood (zie 2.5.6.2 Buitengerechtelijke executies en moorden). Tientallen vermissingen zijn bevestigd.¹⁷⁶

Nadat steden werden veroverd, arresteerden thuwar massaal voormalige soldaten, politieagenten, vermeende huurlingen en anderen die werden beschouwd als aanhangers van Gaddafi. Veel van deze gedetineerden werden en worden nog door de thuwar buiten het kader van de wet om vastgehouden in (provisorische) gevangenissen of op onbekende locaties.¹⁷⁷

2.5.6.4

Mishandeling en foltering

Door de troepen van Gaddafi werd mishandeling en foltering op brede en systematische manier toegepast, soms tot de dood er op volgde (zie 2.5.6.2 Buitengerechtelijke executies en moorden). Verschillende vormen van foltering en mishandeling werden toegepast, zoals hard slaan op de voetzolen (falaqa), toedienen van elektrische schokken op genitalia, branden, dreigen met aanvallen van een hond, ophangen over deuren, ophangen aan stokken, opsluiten in kleine ruimtes of eenzame opsluiting voor langere periode.¹⁷⁸

Mishandeling en foltering vonden op verschillende locaties plaats om informatie te verkrijgen over activiteiten van de oppositie. Het gebeurde ook tijdens arrestatie of huiszoekingen van vermeende thuwar. De ernstigste mishandelingen en folteringen gebeurden in het algemeen direct na arrestatie en tijdens verhoren over strategieën van de thuwar en wapenopslagplaatsen. Mishandelingen en folteringen vonden plaats in verschillende gevangenissen, waaronder de Ein Zara, Abu Salim en Jdeida gevangenis, op locaties van voormalige inlichtingendiensten en in provisorische detentiecentra, met inbegrip van Yarmouk en Al Khums.¹⁷⁹

De thuwar hebben zich niet alleen tijdens het gewapend conflict schuldig gemaakt aan mishandeling en foltering (zie 2.5.6.2 Buitengerechtelijke executies en moorden). Onderzoek heeft uitgewezen dat in detentiecentra in onder andere Misrata, Tripoli, Al Zawiyah, Tajoura en Zintan, die werden gerund door individuele thuwar *Brigades*, *Security Committees* of *Military Councils*, mishandeling en foltering plaatsvond. De meest gebruikte methodes waren onder andere het slaan met voorwerpen (bijvoorbeeld met elektrische draden, rubberen slangen en houten stokken), het toedienen van elektrische schokken, falaqa en het ophangen in gebogen posities. Doel van de mishandeling en foltering leek het verkrijgen van informatie of bekentenissen te zijn, en/of het straffen voor vermeende misdaden.¹⁸⁰

Gedetineerden werden voornamelijk mishandeld en gefolterd tijdens hun arrestatie, de eerste dagen van hun gevangenschap en tijdens de verhoren. Veel gedetineerden werden mishandeld en/of gefolterd op tijdelijke locaties voordat zij werden overgebracht naar gevangenissen of andere locaties. Thuwar uit Misrata maakten zich in het bijzonder schuldig aan ernstige mishandeling en foltering van de inwoners uit Tawergha (zie 2.5.6.6 Geweld tegen specifieke groepen). Sommige gedetineerden hebben naar verluidt ernstige misdaden bekend, waaronder

¹⁷⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁷⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

¹⁷⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

¹⁷⁹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁸⁰ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

verkrachting, omdat zij niet meer bestand waren tegen de mishandeling en foltering; thans ontkennen zij veelal die misdaden gepleegd te hebben.¹⁸¹

De meeste gedetineerden die zijn gearresteerd door de thuwar, worden nog steeds buiten het kader van de wet om vastgehouden in (provisorische) gevangenissen of op onbekende locaties. Het aantal gedetineerden wordt geschat op ongeveer 8.500, verspreid over meer dan 60 gedetineercentra, die deels onder toezicht staan van thuwar en deels onder toezicht van de overheid.¹⁸² Begin februari 2012 zouden ongeveer 2.400 gedetineerden in detentiecentra verblijven die onder toezicht staan van de overheid. De meerderheid van de gedetineerden wordt vastgehouden voor vermeende betrokkenheid bij misdrijven tijdens het gewapende conflict of het steunen van de vorige regering. Gedetineerden hebben geen mogelijkheid de rechtmatigheid van hun detentie te betwisten voor een rechtbank. Ook kunnen ze gevangenenbewaarders niet aanklagen wegens schendingen, waaronder mishandeling en foltering. Hoewel leden van de interim-regering hebben gezegd dat marteling en mishandeling onacceptabel is, is er tot nu toe weinig actie ondernomen om daders te berechten die hiervoor verantwoordelijk zijn.¹⁸³

2.5.6.5 Seksueel geweld

In de pers zijn berichten verschenen over verkrachtingen door de troepen van Gaddafi tijdens het gewapend conflict in 2011. Onderzoek heeft uitgewezen dat seksueel geweld in Libië is gebruikt en dat het een belangrijke rol heeft gespeeld in het veroorzaken van angst in verschillende gemeenschappen. Vrouwen werden door gewapende mannen geslagen en verkracht in hun eigen huis. Ook kwam het voor dat ze werden ontvoerd en ergens anders werden geslagen en verkracht, soms dagenlang. Sommige slachtoffers waren doelwit vanwege hun loyaliteit aan de thuwar, anderen werden mishandeld om onbekende redenen.¹⁸⁴

Gaddafi-troepen hebben ook seksueel geweld en marteling tegen mannen en vrouwen gebruikt in detentiecentra omdat zij bij de thuwar hoorden of thuwar ondersteunden. Slachtoffers werden gearresteerd en doorgaans ondervraagd en gemarteld met als doel het verkrijgen van informatie, vernedering en straf. De beschuldigingen van verkrachting en seksueel geweld bestonden onder andere uit vaginale verkrachting, sodomie, penetratie met een instrument evenals elektrocutie en verbranding van de genitaliën. Vanwege de heersende zwijgzame cultuur, het gebrek aan betrouwbare statistieken en het gebruik van mishandeling en foltering om bekentenissen van daders te verkrijgen, is de totale omvang van seksueel geweld moeilijk vast te stellen. Voor zover kon worden vastgesteld was geen sprake van een wijdverbreide of systematische aanval of van enig algemeen beleid van seksueel geweld tegen de burgerbevolking.¹⁸⁵

Er is weinig informatie over verkrachtingen die gepleegd zouden zijn door thuwar en seksueel geweld door thuwar. De paar gevallen die bekend zijn, hadden betrekking op Gaddafi-aanhangers die seksueel gemarteld zouden zijn door thuwar in detentiecentra.¹⁸⁶

¹⁸¹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

¹⁸² Voor een niet uitputtend en onofficieel overzicht van detentiecentra in Libië zie bijlage 6.6.

¹⁸³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

¹⁸⁴ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁸⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁸⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

2.5.6.6

Geweld tegen specifieke groepen

Vanuit het dorp Tawergha, vlakbij Misrata, is de stad Misrata door Gaddafi-troepen tijdens het gewapend conflict zwaar onder vuur genomen. De inwoners van Misrata meenden daarna dat de inwoners van Tawergha aanhangers waren van Gaddafi en verantwoordelijk waren voor misdaden, waaronder verkrachting. Toen thuwar de stad Tawergha binnentrokken, ontvlochten de meeste inwoners de stad. In de maanden daarop werden huizen en openbare gebouwen geplunderd en verwoest door thuwar uit Misrata. Hierdoor werd de stad onbewoonbaar en kunnen (en mogen) de bewoners niet meer terugkeren (zie 2.5.6.6 Geweld tegen specifieke groepen en 5.1 Migratiefactoren of -oorzaken). Ook werden de wegen naar de stad geblokkeerd en is de naam "Tawergha" op naamborden vervangen door "New Misrata". Thuwar uit Misrata hebben door heel Libië inwoners uit Tawergha vermoord, willekeurig gearresteerd en gemarteld. Tawerghans werden daarbij ook uit kampen voor binnenlandse ontheemden gehaald (zie 2.5.2 Periode november 2011 t/m april 2012).¹⁸⁷

Daarnaast beschouwden thuwar uit de stad Zintan de Mashashiya als Gaddafi-aanhangers. Mashashiya-gedetineerden zijn gemarteld, de steden waar ze woonden zijn geplunderd en eigendommen zijn verbrand. Mashashiya die geprobeerd hebben terug te keren naar hun huizen, zijn naar verluidt geslagen.¹⁸⁸

Bewoners van de steden Tiji en Badr zijn Arabieren in een van oorsprong Amazigh-gebied. Toen thuwar uit de stad Nalut in augustus 2011 Tiji en Badr innamen, werden de bewoners naar men zegt verzocht te vertrekken. Later werd door dezelfde thuwar de stad Tiji met Grad raketten bestookt.¹⁸⁹

Thuwar uit Zowara zouden inwoners uit de stad Abu Kammesh hebben geslagen en de stad hebben geplunderd.¹⁹⁰

Ook werden immigranten uit de sub-Sahara gebieden door verschillende thuwar ook willekeurig gearresteerd, geslagen in detentie en gedood.¹⁹¹

Desalniettemin waren de aanvallen gericht tegen de Mashashiya, en de inwoners van Tiji, Badr en Abu Kammesh niet zo wijdverspreid of systematisch als die tegen de Tawerghans.¹⁹²

2.5.6.7

Huurlingen

Tijdens het gewapend conflict is door de regering van Gaddafi een groep Soedanese strijders ingehuurd om tegen de thuwar te vechten. Schattingen lopen uiteen van 400 tot 1.500 strijders. Deze groep is geen aanzienlijk hogere geldelijke of materiële beloning toegezegd en heeft ook geen aanzienlijk hogere geldelijke of materiële beloning ontvangen dan de reguliere Gaddafi-strijdkrachten. Hierdoor valt deze groep niet onder de definitie van "huurlingen" zoals vastgelegd in het VN-verdrag tegen Huurlingen of bepaald door de *Organization of African Unity* (OAU).¹⁹³

¹⁸⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

¹⁸⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

¹⁸⁹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁹⁰ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁹¹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

¹⁹² United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁹³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

Overigens waren er ook strijders onder de Libische strijdkrachten die, ondanks hun buitenlandse afkomst, geboren waren in Libië of ingezetenen waren van Libië. Deze groep valt ook niet onder bovengenoemde definitie van "huurlingen".¹⁹⁴

Er zijn verschillende meldingen geweest van het gebruik van huurlingen door de Gaddafi-strijdkrachten. Daarbij zijn de termen "buitenlander" en "huurling" door elkaar gebruikt om een persoon met een donkere huidskleur te beschrijven, die deelgenomen had aan het conflict of aan het onderdrukken van demonstraties. Doorgaans werden personen uit de sub-Sahara gebieden verondersteld huurlingen te zijn, wat er vervolgens toe leidde dat zij vaker het slachtoffer werden van willekeurige arrestaties en detentie.¹⁹⁵

2.5.6.8

Kindsoldaten

Onderzoek heeft uitgewezen dat de regering van Gaddafi kinderen onder de 18 jaar heeft gerekruteerd en gebruikt in de strijdkrachten. Thuwar hebben tijdens het gewapend conflict minderjarige kinderen gearresteerd die deelnamen aan de gevechten, maar aantallen zijn niet bekend.¹⁹⁶

Ook waren er berichten dat kinderen samen met thuwar vochten of dat de kinderen aan de thuwar logistieke ondersteuning verleenden aan de frontlinies.¹⁹⁷

¹⁹⁴ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁹⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁹⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

¹⁹⁷ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

3 Mensenrechten

3.1 Waarborgen

3.1.1 Grondwet

Na de machtsovername in 1969 werd door de *Revolutionary Command Council* de grondwet buiten werking gesteld en vervangen door een tijdelijke *Constitutional Declaration*. Op twee maart 1977 werd een nieuw politiek systeem geïntroduceerd gebaseerd op de idealen van Gaddafi zoals beschreven in zijn *Groene Boekje*.¹⁹⁸

Voorafgaand aan de bevrijding van Libië op 23 oktober 2011 gaf de *National Transitional Council* (NTC) een *Constitutional Declaration* uit. Op grond van artikel 34 van deze verklaring werden constitutionele documenten en wetten die van kracht waren vóór de inwerkingtreding van de *Constitutional Declaration* ingetrokken.¹⁹⁹

Verder staat in de verklaring onder andere een aantal rechten van de bevolking beschreven, waaronder het recht in juni 2012 een *General National Congress* te mogen kiezen. Het *General National Congress* dient onder andere een *Constitutional Power for Formulating the Constitution* te benoemen, die een concept gaat maken voor de nieuwe grondwet. Na goedkeuring door het *General National Congress* wordt de concept grondwet door middel van een referendum voorgelegd aan de bevolking. De grondwet wordt van kracht als het Libische volk deze aanneemt; wordt de grondwet afgewezen, dan heeft de *Constitutional Power for Formulating the Constitution* 30 dagen om de grondwet te herzien (zie 2.3 Staatsinrichting).²⁰⁰

3.1.2 Verdragen en Protocollen

Libië is géén partij bij het VN Vluchtelingenverdrag van 1951. Wel heeft Libië onder andere de volgende VN-mensenrechtenverdragen geratificeerd:

1. Internationale Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (CERD), 3 juli 1968;
2. Internationale Verdrag inzake burger- en politieke rechten (ICCPR), 15 mei 1970;
3. Internationale Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR), 15 mei 1970;
4. Verdrag inzake de uitbanning van discriminatie tegen vrouwen (CEDAW), 16 mei 1989;
5. Verdrag tegen marteling en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling en straffen (CAT), 16 mei 1989;
6. Verdrag ter voorkoming en bestrafing van genocide (CPPCG), 16 mei 1989;
7. Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC), 15 april 1993;
8. Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migranten en hun familieleden (CMW), 18 juni 2004;

¹⁹⁸ US Departement of State: *Background Note: Libya*, 7 juli 2011; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

¹⁹⁹ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012.

²⁰⁰ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012; Persbericht: *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012; Council on Foreign Relations: *Libya's New Election Law*, 4 januari 2012; Persbericht: *NTC announces Constitutional Declaration*, www.tunesia-live.net, 11 augustus 2011; Persbericht: *Libya's new rulers set out steps to elections*, www.reuters.com, 31 augustus 2011.

9. Optioneel Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind betreffende de betrokkenheid van kinderen bij een gewapend conflict (OPCRC-AC), met een bindende verklaring onder artikel 3, 29 oktober 2004.²⁰¹

Tevens is Libië op 22 mei 1956 toegetreden tot de Geneefse Verdragen van 1949 en op 7 juni 1978 tot de bijbehorende Protocollen van 1977.²⁰²

Op regionaal niveau is Libië sinds 19 juli 1986 toegetreden tot het African Charter on Human and Peoples' Rights en sinds 23 mei 2004 tot het Protocol on the Rights of Women in Africa.²⁰³

Non-state actors die overheidsfuncties bekleden en controle uitoefenen over een gebied, zoals de NTC, kunnen formeel gezien geen partij worden bij internationale mensenrechtenverdragen. Wel zijn ze verplicht de mensenrechten van personen die onder hun bestuur staan te respecteren.²⁰⁴

3.1.3

Nationale Wetgeving

In het huidige Libische wetboek van Strafrecht worden misdaden die onder internationaal recht vallen, zoals volkerenmoord, misdaden tegen de menselijkheid, oorlogsmisdaden en buitengerechterlijke executies, niet duidelijk omschreven. Daarnaast gold tot 1998 voor zware misdaden een wettelijke verjaringstermijn van tien jaar en voor lichte misdaden drie jaar, waarna geen gerechtelijke vervolging meer ingesteld kon worden. Hoewel deze bepaling in 1998 bij wet werd afgeschaft, had deze wet geen terugwerkende kracht. Het Libische wetboek van Militair Strafrecht sluit wettelijke verjaringstermijnen uit.²⁰⁵

Op grond van het huidige Libische wetboek van Strafrecht worden strafrechtelijke vonnissen na 20 jaar vervallen verklaard. In die gevallen waarin de doodstraf is opgelegd, vervalt het vonnis na 30 jaar. Onder het Libische strafrechtelijk systeem is het mogelijk iemand bij verstek te veroordelen. In die gevallen waarin iemand bij verstek is veroordeeld of ontsnapt is na berecht en veroordeeld te zijn, vervalt welk vonnis dan ook na 20 jaar.²⁰⁶

De NTC heeft sinds haar aantreden ook nationale wetgeving afgekondigd, waaronder een *Constitutional Declaration* (zie 2.3 Staatsinrichting en 3.1.1 Grondwet). In artikel 35 van deze *Declaration* staat dat alle bepalingen in de bestaande wetgeving van kracht blijven totdat ze geamendeerd of ingetrokken worden, voor zover die bepalingen niet strijdig zijn met de bepalingen van de *Constitutional Declaration*. Ter illustratie: begin januari 2012 heeft de NTC een wet uit 1972 ingetrokken die het formeren van politieke partijen verbood (zie 2.4 Politieke ontwikkelingen).²⁰⁷

²⁰¹ United Nations Treaty Collection (UNTC): *United Nations Treaty Series Online Collection*, www.treaties.un.org, geraadpleegd op 21 februari 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

²⁰² International Committee of the Red Cross (ICRC): *State Parties to the Following International Humanitarian Law and Other Related Treaties as of 16-Feb-2012, Libyan Arab Jamahiriya*, www.icrc.org, geraadpleegd op 21 februari 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

²⁰³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011.

²⁰⁴ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the High Commissioner under Human Rights Council resolution S-15/1*, 7 juni 2011.

²⁰⁵ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

²⁰⁶ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

²⁰⁷ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 21 april 2012.

Verder heeft de NTC in december 2011 een wet afgekondigd inzake de oprichting van de *National Council for Civil Liberties and Human Rights* en heeft de NTC ook de leden hiervan benoemd. Deze *Council* is bevoegd om klachten over schendingen van mensenrechten te behandelen en deze zaken in te dienen bij de rechtbank.²⁰⁸

Begin januari 2012 heeft de NTC een kieswet afgekondigd voor de verkiezingen van een *General National Congress* (zie 2.3 Staatsinrichting).²⁰⁹

Ook heeft de NTC onlangs de *Transitional Justice Law* aangenomen die de oprichting regelt van een *National Fact-finding and Reconciliation Commission*. Deze commissie gaat zich bezighouden met onderzoek naar mensenrechtenschendingen die de afgelopen 42 jaar in Libië zijn gepleegd. De wet voorziet ook in de instelling van een compensatiefonds voor slachtoffers.²¹⁰

Daarnaast heeft de NTC een *Law on Amnesty* aangenomen. Deze wet voorziet onder bepaalde omstandigheden in amnestie voor daders van misdrijven. Daders die misdaden hebben gepleegd zoals moord, ernstige verwondingen, verkrachting, marteling en ontvoering zijn uitgesloten van amnestie. De concept wet voorziet in ontslag van strafrechtelijke vervolging of kwijtschelding van straf als de dader en het slachtoffer zich verzoenen. Het verlenen van amnestie sluit het recht van het slachtoffer op restitutie en compensatie niet uit.²¹¹

3.1.4

Staatsburgerschap

In het algemeen kan een Libische onderdaan zijn of haar Libische nationaliteit niet verliezen. Echter, op grond van artikel 12 van de *Law Number (24) for 2010/1378 On The Libyan Nationality*, kan een persoon zijn of haar Libische nationaliteit verliezen als hij of zij die nationaliteit heeft verkregen op basis van onjuiste informatie, vervalste documenten of het niet openbaar maken van informatie in relatie tot zijn of haar nationaliteit. Als een vader de Libische nationaliteit verliest, verliezen de kinderen deze ook.²¹²

Verder is in artikel 13 van de *Law Number (24) for 2010/1378 on the Libyan Nationality* vastgelegd dat iedere buitenlander die de Libische nationaliteit heeft verkregen op grond van deze wet, zijn of haar Libische nationaliteit binnen tien jaar na datum verkrijging kan verliezen als:

- hij of zij handelingen heeft verricht die in strijd waren met de Libische belangen of in het belang waren van zijn of haar land
- hij of zij binnen tien jaar na datum verkrijging van de Libische nationaliteit twee jaren buiten Libië heeft gewoond zonder toestemming van de *Popular Committee for the General Security*²¹³

Daarnaast is in artikel 11 van de *Law Number (24) for 2010/1378 On The Libyan Nationality* vastgelegd dat een Libische vrouw haar Libische nationaliteit kan doorgeven aan haar kinderen, ook indien deze kinderen reeds over een buitenlandse nationaliteit beschikken vanwege een buitenlandse vader.

²⁰⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

²⁰⁹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

²¹⁰ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

²¹¹ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

²¹² Wetgeving: *Law Number (24) for 2010/1378 On The Libyan Nationality*, www.unhcr.org, geraadpleegd 25 april 2012.

²¹³ Wetgeving: *Law Number (24) for 2010/1378 On The Libyan Nationality*, www.unhcr.org, geraadpleegd 25 april 2012.

3.1.5

Toezicht

Tijdens het bewind van Gaddafi was het in Libië voor een slachtoffer of een andere persoon in het algemeen mogelijk aangifte te doen bij de politie, openbare aanklager of Procureur-Generaal. Als de aanklacht betrekking had op een schending van de mensenrechten of een verzoek om compensatie vanwege een schending van de mensenrechten, met name bij schendingen gepleegd door veiligheidsdiensten, kon doorgaans geen beroep op de autoriteiten worden gedaan (zie 3.2.7 Rechtsgang).²¹⁴

In andere gevallen kon aangifte bij de politie zowel verbaal als schriftelijk worden gedaan. Aangifte bij de openbare aanklager of Procureur-Generaal kon alleen schriftelijk worden gedaan. Als aangifte werd gedaan bij de openbare aanklager of Procureur-Generaal, werd de zaak overgedragen aan de politie die een dossier voor de zaak aanmaakte, dit dossier een nummer gaf, en een onderzoek opstartte.

Dit soort aangiftes werd doorgaans in behandeling genomen en het was niet noodzakelijk over vrienden, contacten of netwerk te beschikken of iemand om te kopen om aangifte te kunnen doen. Ook werden aangiftes doorgaans voldoende voortvarend behandeld. In de regel kon een persoon die aangifte had gedaan een schriftelijke bevestiging daarvan krijgen. Daartoe diende het nummer van de aangifte, het onderwerp en de datum van de aangifte overgelegd te worden.

Als men vond dat de politie in gebreke bleef kon men rechtstreeks bij de openbare aanklager of de Procureur-Generaal aangifte doen. Het was niet ongebruikelijk dat direct aangifte werd gedaan bij de openbare aanklager of de Procureur-Generaal in plaats van bij de politie. Of iemand hiertoe overging hing af van de aard van de zaak en diens vertrouwen in de politie.

In de praktijk kwam het met enige regelmaat voor dat bij (hogere) autoriteiten verzoeken om bescherming werden ingediend. Echter, deze verzoeken leidden doorgaans niet tot maatregelen tegen de dader(s). Of iemand een verzoek om bescherming indiende hing van vele factoren af, waaronder zijn sociale en economische status en zijn relatie met de betreffende autoriteiten. In het Gaddafi tijdperk konden ngo's hierbij niet behulpzaam zijn omdat ngo's waren verboden.

Sinds de val van Gaddafi functioneert het justitiële apparaat (nog) niet (volledig), maar naar verluidt zou het mogelijk zijn aangifte te doen. Van de aangifte wordt een verklaring opgemaakt, maar de politie heeft vooralsnog weinig tot geen capaciteit en mogelijkheden de andere partij voor verhoor op te roepen of te arresteren. Dit geldt ook voor zaken die eventueel wel naar de aanklager worden doorgestuurd. Echter, ook de aanklager heeft vooralsnog weinig tot geen capaciteit en mogelijkheden om zaken verder te behandelen, zodat deze zaken bij de aanklager blijven liggen.

Dit geldt ook voor het doen van aangifte bij de openbare aanklager of de Procureur-Generaal. Naar alle waarschijnlijkheid worden deze zaken onder de huidige omstandigheden ook (nog) niet behandeld.

Sinds de val van Gaddafi zijn veel lokale en buitenlandse ngo's werkzaam in Libië (zie 3.1.7 Overige (hulp)organisaties). Voor zover bekend zijn er (nog) geen ngo's die juridisch advies geven.

3.1.6

Ombudsman

Onder Gaddafi bestond in Libië geen Ombudsman of vergelijkbaar instituut.

²¹⁴ Uitzonderingen hierop kwamen voor: in augustus 2010 maakte het Libische ministerie van Justitie bekend dat het schadevergoeding zou betalen aan een aantal politieke gevangenen voor onrechtmatige gevangenisstraf. Het is niet bekend of deze schadevergoeding daadwerkelijk is uitbetaald.

US Department of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

Na de val van Gaddafi zijn, voor zover kon worden nagegaan, nog geen plannen ontwikkeld om een Ombudsman of een vergelijkbaar instituut op te richten.

3.1.7 Overige (hulp)organisaties

Tijdens het bewind van Gaddafi was het onafhankelijke ngo's verboden zich in Libië te vestigen en in de praktijk waren er dan ook geen ngo's in Libië. Een paar buitenlandse organisaties heeft getracht zich te laten registreren, maar dat is geweigerd.²¹⁵

De enige lokale ngo op het gebied van mensenrechten was de *Qadhafi International Charity and Development Foundation* (QICDF), opgericht en voorgezeten door de zoon van Gaddafi, Saif al-Islam al-Gaddafi. De QICDF is geregistreerd in Zwitserland met kantoren in Tripoli (zie 3.2.9 Mishandeling en foltering).²¹⁶

Sinds de val van Gaddafi zijn meer dan 500 lokale en buitenlandse ngo's actief in Libië die zich voornamelijk bezighouden met humanitaire zaken en *gender* kwesties. Alle ngo's dienen zich verplicht te registreren bij het ministerie voor Cultuur en Civiele Samenleving.²¹⁷

3.2 Naleving en schendingen

3.2.1 Vrijheid van meningsuiting

In het Gaddafi tijdperk bestond volgens de Libische wetgeving "binnen de grenzen van het algemeen belang en de principes van de revolutie" vrijheid van meningsuiting. In de praktijk waren de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid ernstig beperkt, met name als er sprake was van kritiek op overheidsfunctionarissen of het overheidsbeleid. Het bewind stond een geringe afwijkende mening toe binnen regeringsinstanties en in vergaderingen van *People's Committees* en het *General People's Congress*. Bepalingen in het Wetboek van Strafrecht stelden het beledigen van overheidsfunctionarissen strafbaar; de smaad en laster bepalingen in de *Publication Act* stond het bewind toe critici tot zwijgen brengen.²¹⁸

Alle onofficiële politieke activiteiten evenals de meeste vormen van politieke toespraken of uitingen waren door het bewind verboden. De reikwijdte van de veiligheidsdiensten en de brede netwerken van informanten zorgden voor een alomtegenwoordige zelfcensuur.²¹⁹

In 2009 werden alle nieuwsmedia in particulier eigendom door het bewind van Gaddafi genationaliseerd.²²⁰

Sinds het begin van het gewapend conflict veranderde het medialandschap allereerst in de bevrijde gebieden, zoals het oosten. In juli 2011 stonden al zo'n 130 uitgevers bij de NTC geregistreerd die een breed scala aan meningen vertegenwoordigden. Censuur door de Libische overheid bestaat na de val van Gaddafi voor zover bekend niet meer, waardoor honderden kranten, talloze websites, radio- en televisiestations uit het niets verschenen.²²¹

²¹⁵ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²¹⁶ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²¹⁷ Foundation for the Future: *Assessing needs of Civil Society in Libya*, november 2011.

²¹⁸ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²¹⁹ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²²⁰ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²²¹ Persbericht: *Libya's media has its own revolution*, www.internieuws.org, 18 maart 2012; Freedom House: *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012; Amnesty International: *Year of Rebellion, The State of Human Rights in the Middle East and North Africa*, januari 2012.

Vanwege het ontbreken van wetgeving op het gebied van de media, heeft het *Media Communications Committee* van de NTC aangegeven wetgeving te gaan ontwikkelen om vrijheid van meningsuiting te kunnen garanderen, en om de geloofwaardigheid en integriteit van de journalistiek te kunnen beschermen.²²²

3.2.1.1 Radio en televisie

Tijdens het bewind van Gaddafi waren praktisch alle radio- en televisiestations in handen van de staat. Het bewind voerde ook controle uit op de radio- en televisiestations, waardoor alleen meningen werden uitgezonden die overeenkwamen met die van het bewind.²²³

In 2008 lanceerde de quasi officiële *al-Ghad Media Group*²²⁴ een satelliet televisiestation evenals een radiostation. In Libië was satelliet televisie op grote schaal beschikbaar.²²⁵

Sinds de val van Gaddafi bestaat censuur door de Libische overheid naar verluidt niet meer. Daardoor hebben Libiërs energiek en enthousiast de kans aangegrepen om uit te zenden waardoor talloze radio- en televisiestations uit het niets verschenen. De nieuwe lichting journalisten ontbreekt het doorgaans aan training, zodat het meer kwantiteit dan kwaliteit is.²²⁶

3.2.1.2 Gedrukte media

Onder Gaddafi waren praktisch alle gedrukte media eigendom van het bewind. Het bewind voerde ook de controle op de gedrukte media uit, waardoor alleen meningen werden gepubliceerd die overeenkwamen met die van het bewind. Het officiële nieuwsagentschap *Jamahiriya News Agency* was het aangewezen kanaal voor officiële standpunten.²²⁷

In 2008 lanceerde de *al-Ghad Media Group*²²⁸ twee onafhankelijke kranten, de *Oea* en de *Quryna*. De meeste journalisten van deze kranten werkten ook voor de officiële mediakanalen en de kranten werden gedrukt op drukpersen van het bewind. Sommige winkels in Tripoli hadden een beperkt aantal internationale weekbladen.²²⁹

Sinds de val van Gaddafi bestaat censuur door de Libische overheid voor zover kon worden nagegaan niet meer. Daardoor hebben Libiërs energiek en enthousiast de kans aangegrepen om te publiceren waardoor honderden kranten uit het niets verschenen. De nieuwe lichting journalisten ontbreekt het doorgaans aan training, zodat ook hier geldt dat het meer kwantiteit dan kwaliteit is.²³⁰

²²² United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 22 november 2011.

²²³ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²²⁴ De *al-Ghad Media Group* was een dochteronderneming van de *Qadhafi International Charity and Development Foundation* (QICDF), opgericht en voorgezeten door Saif al-Islam al-Qadhafi, één van de zonen van Gaddafi. De QICDF is geregistreerd in Zwitserland met kantoren in Tripoli.

²²⁵ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²²⁶ Persbericht: *Libya's media has its own revolution*, www.internieuws.org, 18 maart 2012; Freedom House: *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012.

²²⁷ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²²⁸ De *al-Ghad Media Group* was een dochteronderneming van de *Qadhafi International Charity and Development Foundation* (QICDF), opgericht en voorgezeten door Saif al-Islam al-Qadhafi, één van de zonen van Gaddafi. De QICDF is geregistreerd in Zwitserland met kantoren in Tripoli.

²²⁹ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²³⁰ Persbericht: *Libya's media has its own revolution*, www.internieuws.org, 18 maart 2012; Freedom House: *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012.

3.2.1.3

Internet en Social Media

Tijdens het bewind van Gaddafi verliep vrijwel al het internetverkeer via de *Libya Telecom & Technology*,²³¹ de hoofdaanbieder van internet. Het aantal gebruikers van internet werd geschat op ongeveer 5,5% van de totale bevolking.²³²

Naar verluidt monitorde het bewind de communicatie via internet. Een aantal internet sites werd door het bewind (periodiek) geblokkeerd of gehacked. Aanleiding hiervoor was het verschijnen van filmpjes op internet van demonstraties van familieleden van Abu Salim slachtoffers en filmpjes van familieleden van Gaddafi die feesten bezochten. Het ging hierbij onder andere om de websites YouTube, Libya al-Youm, al-Manara, Jeel Libya, Akhbar Libya en Libya al-Mostakbal.²³³

Veel internetcafés functioneerden via een satellietverbinding met Europa, waardoor potentiële blokkades door de overheid omzeild konden worden. Veiligheidsdiensten monitorde regelmatig het gebruik van internet in de internetcafés. Via proxy's en virtuele particuliere netwerken waren gebruikers van internet doorgaans in staat om toegang te krijgen tot geblokkeerde informatie.²³⁴

In april 2011 bedroeg het aantal twitteraars bijna 1% van de totale bevolking; de schattingen van het aantal gebruikers van Facebook liepen uiteen van zo'n 1,35% tot 3,75%. De meerderheid van deze gebruikers bestond uit mannen onder de 35 jaar.²³⁵

Tijdens het gewapende conflict werd door het bewind van Gaddafi de toegang van de bevolking tot internet en internationale mediakanalen zoveel mogelijk afgesloten.²³⁶

Sinds de val van Gaddafi bestaat censuur door de Libische overheid naar verluidt niet meer. Daardoor hebben Libiërs energiek en enthousiast de kans aangegrepen om talloze websites op te zetten. Ook gebruiken ze internet en Social Media Platforms om bijvoorbeeld hun ervaringen te delen.²³⁷

3.2.2

Vrijheid van vereniging

In het tijdperk van Gaddafi was de vrijheid van vereniging sterk beknot. In het algemeen mochten alleen groepen actief zijn die gelieerd waren aan het bewind in Libië. Het bewind stond niet toe dat groepen opgericht werden op basis van politieke ideologieën die afwijkend waren van die van de revolutie van 1969. Politieke partijen en vakbonden waren verboden en ook waren er geen ngo's actief in het land (zie 3.1.7 Overige (hulp)organisaties).²³⁸

Tijdens het gewapend conflict en na de val van Gaddafi is de vrijheid van vereniging aanzienlijk toegenomen. Zo is bijvoorbeeld de oprichting en het lidmaatschap van politieke partijen toegestaan (zie 2.4 Politieke ontwikkelingen), zijn veel lokale en buitenlandse ngo's actief in Libië (zie 3.1.7 Overige (hulp)organisaties) en zijn ook vrouwenorganisaties opgericht. Een paar nieuwe vakbonden hebben kleine

²³¹ Eigenaar van de Internet Service Provider (ISP) was Mohamed al-Qadhafi, één van de zonen van Gaddafi. Reporters Without Borders: *Upheaval in the Arab World, report – november 2011*, december 2011.

²³² Persbericht: *TV, Twitter, Facebook and the Libyan Revolution*, www.shabablibya.org, 25 augustus 2011; Persbericht: *After months of blackouts, Web access returns to Libya*, www.cnn.com, 22 augustus 2011; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²³³ Freedom House: *Countries at the Crossroads 2011: Libya*; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²³⁴ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²³⁵ Persbericht: *TV, Twitter, Facebook and the Libyan Revolution*, www.shabablibya.org, 25 augustus 2011.

²³⁶ Freedom House: *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012.

²³⁷ Persbericht: *Libya's media has its own revolution*, www.internieuws.org, 18 maart 2012; Freedom House: *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012.

²³⁸ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

vorderingen gemaakt; de organisatie daarvan staat echter nog in de kinderschoenen.²³⁹

3.2.3 *Vrijheid van vergadering*

Tijdens het bewind van Gaddafi mochten volgens de wet personen elkaar vreedzaam ontmoeten en had de politie niet het recht hun vergaderingen bij te wonen. Bovendien waren de organisatoren niet verplicht de politie in te lichten over zulke bijeenkomsten. De wet voorzag ook in het recht openbare bijeenkomsten te mogen houden conform de bepalingen van de wet. In de praktijk legde het bewind deze rechten sterk aan banden en werden openbare bijeenkomsten alleen toegestaan met uitdrukkelijke voorafgaande goedkeuring.²⁴⁰

Tijdens het gewapend conflict en na de val van Gaddafi wordt de vrijheid van vergadering meer gerespecteerd. Dit is onder meer merkbaar doordat politieke partijen mogen vergaderen (zie 2.4 Politieke ontwikkelingen) en vrouwen conferenties mogen organiseren over bijvoorbeeld de rol van de vrouw in de nieuwe Libische regering. Ook zijn moslims van uiteenlopende religieuze en politieke stromingen nu veel vrijer om bijvoorbeeld met elkaar in debat te gaan over hun standpunten. In sommige gevallen heeft dit wel geleid tot verbale en gewapende botsingen.²⁴¹

3.2.4 *Vrijheid van godsdienst*

Onder Gaddafi was er geen expliciete wettelijke bescherming voor vrijheid van godsdienst. Hoewel het *Great Green Charter on Human Rights of the Jamahiriya Era* tot op zekere hoogte voorzag in vrijheid van godsdienst, werd dit door andere wetten en beleid weer beperkt. Religieuze gewoontes die in strijd waren met de interpretatie door het bewind van de sharia waren verboden. Er waren geen meldingen van sociale molestatie of discriminatie gebaseerd op religieuze verwantschap, geloof of uitoefening van het geloof.²⁴²

De bevolking bestaat voor 97% uit soennitische moslims. Daarnaast zijn er kleine kerkelijke gemeenschappen voor onder andere Koptische christenen, rooms-katholieken, Anglicanen, Grieks-orthodoxe christenen en Russisch-orthodoxe christenen. Deze gemeenschappen bestaan bijna volledig uit Afrikaanse en Egyptische migranten en een klein aantal Amerikaanse, Europese en Filipijnse arbeidskrachten. Hoewel Libië historisch gezien geen sjiitische gemeenschap heeft, waren er meldingen dat kleine aantallen Iraakse sjiieten naar Libië waren geëmigreerd om sektarische spanningen in Irak te ontvluchten.²⁴³

Voor iedere christelijke denominatie was het aantal gebedshuizen door het bewind gelimiteerd tot één per stad. Voor zover bekend, waren er geen gebedshuizen voor aanhangers van andere dan hierboven genoemde niet-moslim religies zoals het Hindoeïsme, het Bahai geloof en het Boeddhisme. Desalniettemin mochten aanhangers van deze religies hun geloof thuis praktiseren.²⁴⁴

De wet verbood moslims niet zich te bekeren tot een ander geloof. Het bekeren van moslims was, evenals zendingswerk gericht op burgers, door het bewind echter strafbaar gesteld. Het bewind vervolgde overtreders actief.²⁴⁵

²³⁹ Freedom House: *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012.

²⁴⁰ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁴¹ Amnesty International: *Year of Rebellion, The State of Human Rights in the Middle East and North Africa*, januari 2012; Freedom House: *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012.

²⁴² US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

²⁴³ US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

²⁴⁴ US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

²⁴⁵ US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

De wet voorzag niet in het recht van personen om zijn of haar geloof te kiezen of te veranderen, daarover te discussiëren of te verspreiden. Het bewind stond niet toe dat groepen opgericht werden op basis van politieke ideologieën die inconsistent waren met die van de revolutie van 1969 (zie 3.2.2 Vrijheid van vereniging). Daarom werden religieuze genootschappen en leken-groepen alleen toegestaan als de groepsactiviteiten in overeenstemming waren met het beleid van het bewind. Deze beperkingen werden eensluidend door het bewind toegepast.²⁴⁶

Godsdienstonderwijs in de islam was verplicht op openbare en privéscholen, maar er werd geen diepgaand godsdienstonderwijs gegeven over andere religies. Het bewind gaf geen informatie over de religieuze achtergrond van kinderen op openbare scholen. Er waren geen meldingen van kinderen die overgestapt waren naar privéscholen voor alternatief godsdienstonderwijs.²⁴⁷

De volgende religieuze feestdagen werden in Libië als nationale feestdagen gevierd: de geboorte van de Profeet Mohammed, Eid al-Fitr, Eid al-Adha en het islamitische Nieuwjaar.²⁴⁸

De islamitische wetgeving werd door het bewind zodanig geïnterpreteerd dat een niet-moslim vrouw die met een moslim man trouwde, zich niet tot de islam hoefde te bekeren, hoewel veel vrouwen dat wel deden. Echter, een niet-moslim man moest zich wel bekeren tot de islam om een moslim vrouw te kunnen trouwen.²⁴⁹

Veiligheidsdiensten hielden zich actief bezig met het monitoren van (vreedzame) religieuze activiteiten. Zo werd de Soefi Sanusiyya orde (die nauw verbonden was met de vorige monarchie) nog steeds verboden. Het bewind was sterk gekant tegen religieus extremisme en militante islam, die werden gezien als een bedreiging voor het regime. Moskeeën werden ook gemonitord en er was een wijdverbreide cultuur van zelfcensuur onder de geestelijken. Leden van geheime diensten probeerden soms als bekeerlingen bij christelijke kerken te infiltreren om te zien hoe die kerken daar mee omgingen. Christelijke kerken in Libië verstrekten alleen Engelstalige bijbels: het verstrekken van een bijbel in het Arabisch zou door de autoriteiten opgevat kunnen worden als bekeren. Zolang religieuze groepen in het Gaddafi tijdperk politieke activiteiten vermeden, ondervonden ze weinig intimidatie. Politieke partijen zijn thans toegestaan en er zijn al politieke partijen opgericht met een islamitische achtergrond. Voor zover kon worden nagegaan zijn (nog) geen politieke partijen opgericht met een christelijke achtergrond (zie 2.4 Politieke ontwikkelingen).²⁵⁰

Naar verluidt zijn er vijf christelijke kerken in Libië die door het bewind van Gaddafi werden erkend en zonder problemen konden opereren in Libië. Vertegenwoordigers van deze vijf kerken kwamen regelmatig bij elkaar en bespraken eventuele problemen met de *World Islamic Call Society* (WICS), een Libisch instituut dat het officiële kanaal was voor de door de staat goedgekeurde beleving van de islam. De WICS financierde onder andere het bouwen van moskeeën en verleende humanitaire hulp door middel van een netwerk van missionarissen. Tevens sponsorde de WICS gratis universitaire opleidingen in religie, computerwetenschap en financiën voor arme studenten. Daarnaast was de WICS ook betrokken bij de financiering van radicale groepen. De NTC heeft aangegeven dat zij de WICS wil behouden en deze volledig wil richten op religieuze activiteiten.²⁵¹

²⁴⁶ US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

²⁴⁷ US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

²⁴⁸ US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

²⁴⁹ US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

²⁵⁰ Freedom House: *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012; US Departement of State: *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011.

²⁵¹ Persbericht: *Secret Gaddafi missionaries*, www.gulfnews.com, 21 april 2012.

Om problemen met lokale autoriteiten te vermijden mochten in de verslagperiode naar verluidt alleen buitenlanders in christelijke kerken reguliere kerkdiensten bijwonen: "lokale" christenen werden niet toegelaten. Dit gold ook voor Libiërs die in het buitenland waren bekeerd tot christen (bijvoorbeeld teruggekomen Libiërs uit de Libische diaspora). Libiërs mochten wel buiten de reguliere kerkdiensten om in de kerk komen en bidden, maar mochten niet deelnemen aan kerkdiensten. Dit gold bijvoorbeeld ook voor een Libische katholiek met een buitenlandse vrouw en kinderen: het gezin mocht wel buiten de reguliere kerkdiensten om in de kerk komen en bidden, maar deelnemen aan een reguliere kerkdienst mocht niet, omdat dit door de autoriteiten als "bekeren" kon worden opgevat en dat is in Libië bij wet verboden.

Voor zover kon worden nagegaan kreeg in de verslagperiode een buitenlandse christelijke vrouw in Libië, getrouwd met een Libische man, niet automatisch een verklaring van de kerk in Libië dat zij christen was. Voordat de kerk zo'n verklaring afgeeft dient de vrouw aan de hand van een door een kerk buiten Libië afgegeven verklaring aan te tonen dat zij in het buitenland is gedoopt. Een buitenlander of buitenlandse die in Libië is gedoopt, kan van de kerk wel een verklaring krijgen dat hij of zij christen is. De verklaring dat iemand christen is, kan door de kerk op verzoek in het Engels of in het Arabisch worden afgegeven.

In Libië wordt het geloof vermeld op onder andere identiteitskaarten, in paspoorten, op geboorteaktes en op overlijdensaktes. Voor zover bekend is het in de praktijk geen probleem om "christelijk" te vermelden op deze documenten. Naar verluidt ondervinden niet-moslims geen problemen in het dagelijks leven.

In het eerste artikel van de *Constitutional Declaration* van de NTC is opgenomen dat de Staat de vrijheid van godsdienst van niet-moslims garandeert.²⁵²

3.2.5

Bewegingsvrijheid

Hoewel de indruk werd gewekt dat er geen beperkingen waren om Libië in en uit te kunnen reizen, beschikten alle grenscontroles over een zwarte lijst met namen van Libiërs die in het buitenland door de Libische buitenlandse veiligheidsdienst "gespot" waren als anti-Gaddafi. Libiërs van wie de namen op deze lijst voorkwamen en die na een lang verblijf in het buitenland naar Libië terugkeerden werden doorgaans onderworpen aan strenge onderzoeken, gearresteerd en in voorkomende gevallen gefolterd.

Libiërs die na een kort verblijf in het buitenland naar Libië terugkeerden en waarvan de namen voorkwamen op de zwarte lijst, mochten niet meer het land verlaten. Er werd tegen hen echter geen actie ondernomen, totdat iemand in het buitenland, ongeacht wie, informatie aan de autoriteiten verstreekte dat die persoon of personen in het buitenland actie hadden ondernomen tegen het bewind van Gaddafi of het bewind hadden bekritiseerd.

Voor zover kon worden nagegaan zijn er geen gevallen bekend van Libiërs die, nadat zij asiel in West-Europa aanvroegen en terugkeerden naar Libië, problemen hebben ondervonden.

Na de val van Gaddafi zijn er voor zover bekend, in het algemeen geen beperkingen voor Libiërs om het land in en uit te reizen, mits men niet op een lijst staat van gezochte Gaddafi-sympathisanten. Voor zover kon worden nagegaan zijn dergelijke lijsten niet openbaar.

²⁵² *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012.

3.2.5.1

Identiteitsdocumenten

Als identiteitsbewijs kan een identiteitskaart of een Libisch paspoort worden gebruikt. Vanaf de zestienjarige leeftijd is het in Libië zowel voor mannen als vrouwen verplicht over een Libische identiteitskaart te beschikken. In de praktijk echter beschikt niet iedereen vanaf zestien jaar over een identiteitskaart. Men dient zich onder andere te kunnen identificeren bij een politiecontrole, het openen van een bankrekening, het opnemen van geld bij een bank, en bij het opmaken van civiele of commerciële contracten door een notaris.

Het aanvragen en ophalen van een identiteitskaart dient in de regel door de aanvrager zelf gedaan te worden, maar kan echter ook door een andere persoon worden gedaan. E.e.a. is afhankelijk van persoonlijke contacten.

Identiteitskaarten die vóór 2009 zijn uitgegeven (de "oude" identiteitskaarten) zijn onbeperkt geldig. Vanaf 2009 werd een nieuw formaat identiteitsbewijs geïntroduceerd, de zogenaamde *National Card*, die alleen bestemd was voor het mannelijke hoofd van een gezin. Bij de aanvraag van een *National Card* kreeg men tevens een nieuw persoonsnummer. Op deze kaart werden onder andere elektronisch persoonlijke informatie en criminele antecedenten opgeslagen. Kort na de introductie van de *National Card* werd de uitgifte echter gestaakt.

Voor zover bekend worden identiteitskaarten niet vaak vervalst.

3.2.5.2

Reisdocumenten

Voor zover kon worden nagegaan worden in Libië twee soorten paspoorten afgegeven, nationale en diplomatieke paspoorten. Nationale paspoorten hebben een geldigheidsduur van vier jaar, gerekend vanaf de datum van afgifte, die kon worden verlengd met nog eens vier jaar. Bij verlenging werd een stempel in het paspoort geplaatst met daarin de nieuwe geldigheidsduur. Verlenging van de geldigheidsduur verschilt thans per geval en de criteria daarvoor zijn onduidelijk. Aan iemand die op bedevaart ging werd soms een tijdelijk paspoort vertrekt dat alleen geldig was voor één reis. De huidige Libische paspoorten beschikken (nog) niet over een *Machine Leesbare Zone* (MLZ).

Een paspoort kan vanaf de geboorte aangevraagd worden, maar dit is niet verplicht. Er is ook geen verplichting een paspoort vanaf de achttienjarige leeftijd aan te vragen (meerderjarigheid). Bij een aanvraag voor een paspoort dienen de volgende stukken overgelegd te worden: ondertekend aanvraagformulier, het oude paspoort (voor zover aanwezig), vier recente pasfoto's en het identiteitsdocument. De kosten bedragen LYD 30,500. Bij een eerste aanvraag voor een paspoort dienen naast de hiervoor genoemde documenten tevens de geboorteakte, een verklaring van woonplaats, een verklaring van goed gedrag en een verklaring dat de aanvrager geen criminele antecedenten heeft overgelegd worden.

Het aanvragen en ophalen van een paspoort dient in de regel door de aanvrager zelf gedaan te worden, maar kan echter ook door een andere persoon worden gedaan. E.e.a. is afhankelijk van persoonlijke contacten.

Libische reisdocumenten dienen aangevraagd te worden bij de *Passport and Immigration Departement*, dat viel onder het ministerie van Openbare Veiligheid. Het is niet geheel duidelijk of in het buitenland een Libisch reisdocument aangevraagd kan worden bij een Libisch consulaat. Naar verluidt geven Libische ambassades *Certificates of Return* uit waarmee Libiërs kunnen terugkeren naar Libië.

Voor zover kon worden nagegaan bestaat in Libië een centrale database met vingerafdrukken en paspoortgegevens van personen die onderwerp zijn van een

politieonderzoek of een paspoort hebben aangevraagd. Het is echter niet duidelijk wie toegang heeft tot deze gegevens.

Voor zover bekend worden reisdocumenten niet vaak vervalst.

3.2.6 *Rijbewijs*

In Libië is de minimum leeftijd voor het behalen van een rijbewijs achttien jaar.

In het algemeen dient men voor het behalen van een rijbewijs eerst lessen te nemen bij een autorischool. Daarna dient theorie- en rijexamen gedaan te worden, zowel in de stad als op de snelweg. De geboorteakte, identiteitskaart en vier pasfoto's dienen overgelegd te worden, en tevens dient men een oogtest af te leggen en de benodigde kosten te betalen.

Echter, het is ook mogelijk om een officieel rijbewijs te verkrijgen door vier pasfoto's en een kopie van de identiteitskaart te overleggen, en steekpenningen te betalen aan de afgevende instantie. Ook komt het voor dat men op basis van vriendschappelijke relaties een rijbewijs kan verkrijgen.

Rijbewijzen worden afgegeven door de verkeersafdeling van de *National Security*, dat valt onder het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het rijbewijs is het meest vervalste document in Libië.

3.2.7 *Rechtsgang*

Tijdens het bewind van Gaddafi voorzag de wet in een onafhankelijke rechterlijke macht, maar in de praktijk was dit niet het geval. De wet schreef voor dat iedere persoon het recht had een beroep te doen op een rechtbank. Veiligheidsdiensten daarentegen hadden het recht om personen zonder proces te veroordelen, met name in zaken betreffende de politieke oppositie. Gaddafi en personen in zijn naaste omgeving waren bevoegd zich te mengen in de rechtspraak door rechterlijke uitspraken aan te passen, rechters te vervangen of de beroepsmogelijkheden te manipuleren. Hierdoor konden bijvoorbeeld veiligheidsdiensten niet verantwoordelijk worden gehouden voor hun handelen en konden ze daardoor ongestraft hun gang gaan.²⁵³

Volgens het Wetboek waren willekeurige arrestaties en gevangenisstraffen verboden. Verder stonden in het wetboek de procedures met betrekking tot voorarrest beschreven. De regering respecteerde deze verboden echter niet. Er waren meldingen dat veiligheidsdiensten burgers (en buitenlanders) naar willekeur arresteerden zonder formele aanklacht. Ook werden ze voor onbepaalde tijd gevangen gehouden zonder veroordeling door een rechter, met name als het leden van de oppositie betrof.²⁵⁴

De wetgeving bepaalde dat iemand onschuldig was tot het moment waarop zijn schuld volgens de wet was bewezen. Eveneens bepaalde de wet dat gedaagden over hun aanklacht en over hun recht op juridische bijstand ingelicht dienden te worden. De presiderende rechter benoemde automatisch de verdediging, ook indien de gedaagde vertegenwoordiging had afgewezen. In de praktijk werden gedaagden vaak niet ingelicht over hun aanklacht en doorgaans hadden ze weinig tot geen contact met hun advocaat. Er waren zaken waarin de gedaagden pas op de terechtzitting de aanklacht te horen kregen; ook hadden gedaagden niet altijd vóór de terechtzitting toegang tot het belastende bewijs.²⁵⁵

²⁵³ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁵⁴ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁵⁵ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

Verder voorzag de wet in vrijlating op borgtocht, toegang tot een advocaat voor mensen die in voorarrest zaten en een pro-deo advocaat voor een ieder die geen advocaat kon bekostigen. Gedetineerden kregen echter naar verluidt geen informatie inzake hun recht op juridische bijstand tijdens ondervraging.²⁵⁶

Na de val van Gaddafi is het rechtssysteem in elkaar gestort. De interim-regering heeft sindsdien geleidelijk aan onder meer rechtbanken heropend en rechters teruggeroepen. Verder wordt gewerkt aan een reorganisatie van de rechterlijke macht. Er is echter gebrek aan geschoold personeel zoals aanklagers, gerechtelijke politie en forensische onderzoekers waardoor het rechtssysteem in veel plaatsen nog niet functioneert.²⁵⁷

Wel is op 5 februari 2012 in Benghazi een strafproces begonnen tegen 41 Libische mannen die worden beschuldigd van drie misdrijven die gepleegd zouden zijn tijdens het gewapend conflict in 2011: het gebruik van buitensporig geweld tegen de nationale strijdkrachten, het gebruik van lichte en middelgrote wapens tegen bewakers van de Quefia gevangenis op 28 juli 2011, en het plegen van misdrijven met de bedoeling om eigendommen te vernielen en willekeurig mensen te doden met de intentie om de staatsveiligheid te ondermijnen. De verdachten werden vervolgd onder de *Military Code* voor een militaire rechtbank die werd voorgezeten door twee militaire rechters en een burgerrechter. Alle verdachten hebben juridische bijstand. Een aantal van de vijftien advocaten die de verdachten verdedigen is benoemd door de autoriteiten. De advocaten hebben met succes een verzoekschrift ingediend om de zaak over te dragen aan civiele rechters. Volgens de advocaten zouden de verdachten zijn gemarteld, waarop de presiderende rechter opdracht gaf voor een medisch onderzoek om hiervan bewijs te verkrijgen.²⁵⁸

3.2.8

Arrestaties en detenties

Onder het bewind van Gaddafi bepaalde de wet dat de autoriteiten toestemming konden krijgen personen voor onderzoek maximaal acht dagen gevangen te houden zonder formele aanklacht. In de praktijk hielden veiligheidsdiensten gedetineerden soms voor onbepaalde tijd, willekeurig, en in het geheim vast. Hoewel de wet voorschreef dat gedetineerden ingelicht moesten worden over de inhoud van de aanklacht, werd dit in de praktijk niet ten uitvoer gebracht.²⁵⁹

Voorts bepaalde de wet dat gedetineerden iedere 30 dagen voor een gerechtelijke autoriteit moesten verschijnen voor het vernieuwen van een tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel. In de praktijk hielden veiligheidsdiensten personen voor onbepaalde tijd vast zonder rechterlijk bevel. De regering hield vele politieke gevangenen voor onbepaalde tijd in eenzame opsluiting vast in onofficiële gevangenissen, die beheerd werden door veiligheidsdiensten.²⁶⁰

Volgens een rapport uit september 2009 waren er toentertijd tussen de 12.000 en 15.000 gevangenen verspreid over 34 gevangenissen in Libië. Voor mannen en vrouwen bestonden aparte gevangenissen en vaak waren de gevangenissen overvol.²⁶¹

De wetgeving stond toe dat vrouwen en kinderen ook gevangen gehouden konden worden in inrichtingen voor "resocialisatie". Sommige van deze vrouwen en kinderen

²⁵⁶ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁵⁷ US Department of State: *Background Note: Libya*, 9 maart 2012; United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

²⁵⁸ United Nations Human Rights Council (UNHRC): *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012.

²⁵⁹ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁶⁰ US Department of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁶¹ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

waren het slachtoffer van *gender* gerelateerd of huiselijk geweld. Zij konden voor onbepaalde tijd vastgehouden worden zonder toegang tot juridische bijstand of de mogelijkheid om hun detentie in de rechtbank aan te vechten. Deze vrouwen konden alleen overgedragen worden aan hun familie, die vaak de oorzaak was van hun bedreigde veiligheid (zie 4.2 Vrouwen).²⁶²

Een groot maar onbekend aantal personen zat in de gevangenis omdat zij zich bezighielden met vreedzame politieke activiteiten of omdat zij tot een verboden politieke partij behoorden. Regelmatig liet de regering op (religieuze) feestdagen gedetineerden vrij. Hieronder waren ook gedetineerden die vastzaten vanwege hun lidmaatschap van de *Libyan Islamic Fighting Group* (LIFG) (zie 2.2 Geschiedenis) en andere jihadistengroepen.²⁶³

Voor misdaden zoals marteling, ernstige mishandeling of verkrachting werden verdachten en daders doorgaans niet vervolgd en veroordeeld. Naar verluidt werd door Gaddafi en/of zijn kring van vertrouwelingen doorgaans zelf opdracht gegeven voor deze misdaden (zie 2.5.4 Libisch veiligheidsapparaat).

Gezien de bijzondere omstandigheden in Libië wordt voor wat betreft de huidige situatie inzake arrestaties en detenties verwezen naar paragraaf 2.5.6 Schendingen.

3.2.8.1

Omstandigheden in de gevangenis

Het beheer van de Ain Zara en de Abu Salim gevangenis werd uitgevoerd door de veiligheidsdiensten. Het beheer van de overige gevangenis was gedaan door het *Secretariat of Justice*. Diplomaten en buitenlandse waarnemers hadden wel toegang tot de gevangenis van het *Secretariat of Justice* maar niet tot de gevangenis van de veiligheidsdiensten. De omstandigheden in de gevangenis en de detentiecentra varieerden van slecht tot adequaat.²⁶⁴

Volgens buitenlandse waarnemers hadden gedetineerden in de gevangenis van het *Secretariat of Justice* voldoende mogelijkheden bezoekers te ontvangen en werd het uitoefenen van religie toegestaan. De autoriteiten stonden gedetineerden toe zonder censuur klachten in te dienen bij de justitiële autoriteiten en onderzochten serieuze aantijgingen inzake onmenselijke omstandigheden. In sommige gevallen was er sprake van vergelding voor het indienen van klachten over de omstandigheden in de gevangenis.²⁶⁵

De toegang tot de gevangenis die door de veiligheidsdiensten werden beheerd, werd streng gecontroleerd. Veiligheidsdiensten onderwierpen gedetineerden naar verluidt aan wrede, onmenselijke of vernederende behandeling en onthielden hen adequate medische verzorging. Gevangenen hadden onvoldoende mogelijkheden om bezoekers te ontvangen. Ook was er geen transparant betrouwbaar systeem om klachten in te dienen of serieuze klachten te onderzoeken inzake onmenselijke omstandigheden in deze gevangenis.²⁶⁶

De overheid stond niet toe dat de omstandigheden in de gevangenis gemonitord werden door onafhankelijke ngo's, internationale mensenrechtenorganisaties of de media. Er was geen ombudsman die voor de gedetineerden kon opkomen om iets te doen aan bijvoorbeeld de overbevolking in de gevangenis of de omstandigheden waaronder minderjarige gedetineerden waren opgesloten.²⁶⁷

²⁶² US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁶³ In het Gaddafi tijdperk waren politieke partijen verboden.

²⁶⁴ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁶⁵ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁶⁶ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁶⁷ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

Zowel tijdens het gewapend conflict als na de val van Gaddafi zijn veel gedetineerden vrijgelaten of ontsnapt, waaronder ook gedetineerden die in een dodencel zaten.²⁶⁸

Gezien de bijzondere omstandigheden in Libië wordt voor wat betreft de huidige situatie in de gevangenissen verwezen naar paragraaf 2.5.6 Schendingen.²⁶⁹

3.2.9 *Mishandeling en foltering*

Onder het bewind van Gaddafi was foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of straf op grond van de wet verboden. Desondanks werden naar verluidt arrestanten en gedetineerden routinematig gefolterd en mishandeld door veiligheidsdiensten tijdens ondervragingen, of als straf.²⁷⁰

In december 2009 bracht de *Qadhafi International Charity and Development Foundation* (QICDF)²⁷¹ een rapport uit over de situatie van de mensenrechten in Libië. Volgens dit rapport had de QICDF verscheidene grove schendingen geconstateerd en een groot aantal klachten ontvangen van foltering tijdens gevangenschap. De QICDF riep in het rapport de regering op de strafrechtelijke immuniteit van functionarissen die beschuldigd werden van foltering op te heffen. Ook klaagden functionarissen van het *Secretariat of Justice* dat zij van het *Secretariat of Public Security* geen toestemming kregen leden van de *Internal Security Apparatus* (ISA)²⁷² te vervolgen voor vermeende misdaden die binnen de door de ISA gerunde gevangenissen zouden zijn gepleegd, en voor willekeurige gevangenhouding door de ISA buiten de officiële detentiecentra om.²⁷³

De afgelopen jaren werden verschillende vormen van foltering en mishandeling gerapporteerd, waaronder het urenlang ketenen van gedetineerden aan een muur, het bewerken met knuppels, het toedienen van elektrische schokken, het bewerken met kurketrekkers, het verstikken met plastic zakken, het onthouden van slaap, eten en water aan gedetineerden, het ophangen aan de polsen, het ophangen aan een stok die tussen de knieën en de ellebogen was geplaatst, het branden met sigaretten, het dreigen met aanvallen van een hond, het slaan op de voetzolen, het ophangen aan de armen en het onthouden van medische behandeling.²⁷⁴

De wet bepaalde ook dat het verboden was lijfstraffen uit te voeren, zoals het amputeren van ledematen en geseling. Het is niet bekend of dit soort straffen, ondanks het verbod, toch werden toegepast.²⁷⁵

Gezien de bijzondere omstandigheden in Libië wordt voor wat betreft de huidige situatie inzake mishandeling en foltering verwezen naar 2.5.6 Schendingen.

3.2.10 *Verdwijningen*

In het tijdperk van Gaddafi kwamen verdwijningen voor maar exacte aantallen ontbreken.²⁷⁶

²⁶⁸ Persbericht: *Libya's missing prisoners after the revolution*, www.globalpost.com, 27 maart 2012; Persbericht: *Rebels Yank Open Gates of Infamous Libyan Prison, Seeking Clues to a Massacre*, www.nytimes.com, 1 september 2011; Persbericht: *Islamic militants among prisoners freed from Libyan jail*, www.cnn.com, 26 augustus 2011.

²⁶⁹ Voor een niet uitputtend en onofficieel overzicht van detentiecentra in Libië zie bijlage 6.6.

²⁷⁰ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁷¹ De *Qadhafi International Charity and Development Foundation* (QICDF) is opgericht en werd voorgezeten door de zoon van Gaddafi, Saif al-Islam al-Qadhafi. De QICDF is geregistreerd in Zwitserland met kantoren in Tripoli.

²⁷² Zie ook 2.5.4 Libisch veiligheidsapparaat.

²⁷³ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁷⁴ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁷⁵ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁷⁶ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

Gezien de bijzondere omstandigheden in Libië wordt voor wat betreft de huidige situatie inzake verdwijningen verwezen naar 2.5.6 Schendingen.

3.2.11 *Buitengerechtelijke executies en moorden*

Er waren geen bevestigde rapporten dat onder het bewind van Gaddafi de regering of hun instanties buitengerechtelijke executies of moorden hebben gepleegd. Wel zijn gevallen bekend waarin gedetineerden onder verdachte omstandigheden zijn overleden. Het onderzoek naar die gevallen is nog niet afgerond of de resultaten daarvan zijn niet bekendgemaakt.²⁷⁷

Gezien de bijzondere omstandigheden in Libië wordt voor wat betreft de huidige situatie inzake Buitengerechtelijke executies en moorden verwezen naar 2.5.6 Schendingen.

3.2.12 *Doodstraf*

Onder Gaddafi zouden in 2010 minstens 18 gedetineerden die de doodstraf zouden hebben gekregen, geëxecuteerd zijn. De meerderheid van de geëxecuteerden was naar verluidt buitenlander. Volgens een krant die dicht bij Saif al-Islam al-Gaddafi stond zaten meer dan 200 gedetineerden in afwachting van executie in een dodencel.²⁷⁸

Zowel aan het begin als tijdens het gewapend conflict evenals na de val van Gaddafi zijn veel gedetineerden vrijgelaten of ontsnapt, waaronder ook gedetineerden die in een dodencel zaten.²⁷⁹

3.2.13 *Bloed- en erekwesities*

Tijdens het bewind van Gaddafi kwamen bloed- en eerwraak niet vaak voor. Volgens de Libische wetgeving waren bloed- en eerwraak strafbare feiten, waarbij het strafvonnis afhankelijk was van de aard van het strafbare feit. Voor moord werd bijvoorbeeld de doodstraf opgelegd en voor ontvoering en verkrachting maximaal vijf jaar gevangenisstraf. Veroordelingen hebben daadwerkelijk plaatsgevonden.

In de praktijk werden bloed- en eerwraak kwesties doorgaans door de rechtbanken behandeld. Echter, in sommige gevallen werd dit soort kwesties niet voor een rechtbank gebracht en werd het recht in eigen hand genomen.

Bloed- en eerwraak werden soms ook door middel van verzoening opgelost. In deze gevallen werd door de rechtbank bij de bepaling van de strafmaat hiermee rekening gehouden. Overigens behield de rechtbank in het kader van het algemeen belang het recht de zaak te behandelen, ook al was de kwestie door middel van verzoening reeds opgelost.

Als iemand bescherming verzocht tegen bloed- of eerwraak reageerden de autoriteiten daar doorgaans positief op. Zij ondernamen actie door bijvoorbeeld de andere partij(en) te waarschuwen en/of door politiebescherming te verlenen totdat de situatie kalmeerde. Er waren geen ngo's die bescherming boden tegen bloed- en eerwraak. Ondanks dat sinds de val van Gaddafi veel lokale en buitenlandse ngo's werkzaam zijn in Libië (zie 3.1.7 Overige (hulp)organisaties), zijn er voor zover bekend (nog) geen ngo's die bescherming bieden tegen bloed- en eerwraak.

²⁷⁷ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁷⁸ Amnesty International: *Annual report 2011 Libya*, 2011.

²⁷⁹ Persbericht: *Libya's missing prisoners after the revolution*, www.globalpost.com, 27 maart 2012; Persbericht: *Rebels Yank Open Gates of Infamous Libyan Prison, Seeking Clues to a Massacre*, www.nytimes.com, 1 september 2011.

4 Positie specifieke groepen

4.1 Etnische minderheden

De voornaamste etnische minderheden zijn de Amazighen en de Toearegs. Beide minderheidsgroepen bestaan voornamelijk uit Soennieten. Verder leven verschillende nomadische groepen in de woestijngebieden langs de grens, waaronder leden van de Toeareg- en de Tobu-stam.²⁸⁰

Hoewel Libië geen officiële minderheidstalen kent, werd in 2007 een wet afgeschaft die het gebruik van Amazigh en Toeareg namen verbood. In 2010 werd het gebruik van de geschreven Amazigh taal op (meer) uithangborden toegestaan, maar naar verluidt was het gebruik van de taal in officieel verband verboden.²⁸¹

In de loop van 2010 zijn onder het bewind van Gaddafi maatregelen genomen om discriminatie van de Amazigh minderheidsgroep te verminderen. Beperkte culturele uitingen van de Amazigh cultuur werden toegestaan, waaronder de televisie-uitzending van een geschiedenisprogramma.²⁸²

Vóór het conflict in 2011 werd geschat dat ongeveer anderhalf tot twee miljoen buitenlandse werknemers in Libië woonden. Daarvan kwam vermoedelijk (bijna) één miljoen werknemers uit de Sahel landen of uit de sub-Sahara regio. Naar verluidt verbleef deze groep zonder de vereiste papieren in Libië. Onder het bewind van Gaddafi werd het bestaan van niet-Arabische inwoners formeel ontkend.²⁸³

Tijdens het conflict in 2011 bepaalde de NTC in hun *Constitutional Declaration* dat de Staat de culturele rechten waarborgt voor alle onderdelen van de Libische samenleving, en dat hun talen beschouwd zullen worden als nationale talen. Het is echter nog te vroeg om te kunnen bepalen wat voor gevolgen dit op termijn heeft voor etnische minderheden in de Libische samenleving.²⁸⁴

4.2 Vrouwen

Mannen en vrouwen zijn voor de Libische wet²⁸⁵ gelijk maar vrouwen werden als gevolg van traditioneel gedrag en traditionele gewoontes in de praktijk nog steeds gediscrimineerd. De bewegingsvrijheid voor vrouwen wordt beschouwd als een familieaangelegenheid en is mede afhankelijk van lokaal gebruik. In het algemeen waren vrouwen daardoor maatschappelijk gezien beperkt in hun bewegingsvrijheid, zelfs naar lokale bestemmingen. De sharia bepaalt onder andere de wetgeving betreffende erfenissen, echtscheiding en het recht op eigen bezit.²⁸⁶

De wet verbiedt huiselijk geweld, maar er was nauwelijks informatie beschikbaar over de opgelegde straffen of de omvang van geweld tegen vrouwen. Huiselijk geweld werd zelden in het openbaar besproken. Daarnaast waren slachtoffers terughoudend hun ervaringen in het openbaar te bespreken uit angst om sociaal gestigmatiseerd te worden. In de wet zijn geen bepalingen opgenomen voor verkrachting binnen het huwelijk.²⁸⁷

²⁸⁰ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁸¹ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁸² US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁸³ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁸⁴ *The Constitutional Declaration*, www.wipo.int, geraadpleegd 20 april 2012.

²⁸⁵ Zie 3.1.3 Nationale Wetgeving voor wat betreft de geldigheid van "oude" Libische wetgeving.

²⁸⁶ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁸⁷ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

Op grond van artikel 407 van het Libische Wetboek van Strafrecht uit 1954 is verkrachting strafbaar met een gevangenisstraf die uiteenloopt van 3 tot 10 jaar. Als verkrachtingsslachtoffers niet voldoen aan de zware bewijslast, kunnen zij naar verluidt aangeklaagd worden voor overspel. In 2007 werden in totaal 563 aangiftes vanwege verkrachting gedaan, maar het is niet bekend hoeveel mannen of vrouwen dit betrof. In 2008 behandelden rechtbanken meer dan 900 zaken die betrekking hadden op zedenmisdrijven.²⁸⁸

De wet staat arbitraire straffen toe als de familie te schande is gemaakt. Vrouwen en meisjes die ervan verdacht werden morele gedragscodes te hebben geschonden, (door bijvoorbeeld naast een man te lopen die niet verwant aan haar was) konden in dit soort gevallen voor onbepaalde tijd gedetineerd worden zonder veroordeling. Zij werden vastgehouden in zogenaamde "*Social Rehabilitation Facilities*", soms omdat ze verkracht waren en daardoor uitgestoten waren door hun familie. De meeste vrouwen werden tegen hun wil opgesloten in deze instituten en degenen die uit vrije wil kwamen, deden dit omdat er geen echte opvangtehuizen voor slachtoffers van geweld bestonden (zie 3.2.8 Arrestaties en detenties).²⁸⁹

De wet stelt seksuele intimidatie strafbaar, maar er was geen informatie beschikbaar hoe deze wet in de praktijk werd toegepast. Expat-vrouwen meldden zo nu en dan seksuele intimidatie door exhibitionistisch gedrag van mannen en mannen die vrouwen achtervolgden.²⁹⁰

Volgens cijfers van de *International Labour Organization* (ILO) uit 2008 was 26% van de vrouwen ouder dan vijftien jaar economisch actief, in tegenstelling tot 77% van de mannen. Sommige vrouwen werden door traditionele beperkingen weerhouden actief deel te nemen aan het werkproces.²⁹¹

De overheid is in Libië de grootste werkgever; mannen en vrouwen die als ambtenaar werkten en over dezelfde opleiding en ervaring beschikten, werden hetzelfde salaris betaald voor vergelijkbare functies. De opkomende private sector discrimineerde niet op basis van *gender*. De meerderheid van universiteitsstudenten en academici bestaat uit vrouwen en het docentencorps van de universiteiten bestaat voor bijna een derde uit vrouwen.²⁹²

Ondanks traditioneel gedrag en traditionele gewoontes met betrekking tot vrouwen in Libië, speelden vrouwen tijdens het gewapend conflict een belangrijke rol. Ze hielpen bijvoorbeeld wapens en munitie te smokkelen naar thuwar, ze kookten voor de thuwar aan het front, smokkelden medicijnen voor de gewonden en gingen de straat op te demonstreren en te vieren. Desondanks hebben maar twee vrouwen zitting in de NTC (van de 62 leden) en zijn in de interim-regering, die uit 27 leden bestaat, slechts twee vrouwen als minister benoemd (de minister van Gezondheid en de minister van Sociale Zaken).²⁹³

Het eerste (politieke) succes voor vrouwen was de aanpassing van de kieswet door het 10% quota voor vrouwen af te schaffen (zie 2.3 Staatsinrichting). Ook zijn onlangs vrouwenorganisaties opgericht (zie 3.2.2 Vrijheid van vereniging) en mogen vrouwen conferenties organiseren over de rol van de vrouw in de Libische politiek (zie 3.2.3 Vrijheid van vergadering). Het is echter nog te vroeg om te kunnen

²⁸⁸ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁸⁹ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁹⁰ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁹¹ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁹² US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁹³ Amnesty International: *Year of Rebellion, The State of Human Rights in the Middle East and North Africa*, 2012; Persbericht: *Libyan women: it's our revolution too*, www.guardian.co.uk, 16 september 2011; Persbericht: *Libyan women battle for empowerment*, www.bbc.co.uk, 13 december 2011.

bepalen wat voor gevolgen deze inspanningen op termijn hebben voor de rol van de vrouw in de Libische samenleving.²⁹⁴

4.3 Female Gender Mutilation (FGM)

Voor zover kon worden nagegaan is FGM geen gangbare praktijk in Libië. Female Gender Mutilation (FGM) zou in de praktijk wel voorkomen, maar dan bij bepaalde (nomaden)stammen die in de (zuidelijke) rurale gebieden rondtrekken.

4.4 LGTB

In Libië wordt het verrichten van homoseksuele handelingen beschouwd als een strafbaar feit waar minimaal drie en maximaal vijf jaar gevangenisstraf op staat; de wet voorziet in een straf voor beide partijen. Tegen het verrichten van homoseksuele handelingen wordt daadwerkelijk strafvervolg ingezet.²⁹⁵

De afgelopen jaren diende een aantal zaken voor de militaire rechtbank die te maken hadden met homoseksuelen in het leger. Libiërs zijn doorgaans geneigd negatieve opvattingen te hebben over homoseksuele activiteit en homoseksualiteit is sociaal gezien dan ook gestigmatiseerd. Het valt dan ook niet uit te sluiten dat de geaardheid een rol speelde bij het bepalen van het vonnis.²⁹⁶

Homoseksualiteit wordt in de Libische samenleving doorgaans beschouwd als een schande voor de familie. Als het bekend wordt, bestaat de kans dat de persoon in kwestie door de familie wordt verstoten of wordt gedwongen in het huwelijk te treden.

Er zijn geen groepen, organisaties of personen die openlijk spreken over rechten van homoseksuelen en lesbiennes. Volgens de statistieken bestaat homoseksualiteit niet in Libië; dat geldt zowel voor mannen als vrouwen. Verder is er geen openbare informatie beschikbaar over sociale discriminatie op basis van seksuele oriëntatie of identiteit. Ook zijn er geen meldingen van wettelijke discriminatie op basis van seksuele oriëntatie op het gebied van huisvesting, toegang tot het onderwijssysteem of gezondheidszorg.²⁹⁷

Naar verluidt bestaat er wel een LGBT gemeenschap in Libië. In sommige gevallen werden homoseksuelen als zodanig wel erkend binnen hun sociale omgeving. De meeste leden van de LGBT gemeenschap gebruiken het internet voor hun sociale contacten, om ideeën uit te wisselen en het regelen van ontmoetingen, in het bijzonder via de website Manjam.²⁹⁸

Ook na de val van Gaddafi lijkt de kans klein dat de Libische samenleving op korte termijn homoseksualiteit anders zal benaderen. Ter illustratie: de Libische gezant bij de VN-Mensenrechtenraad heeft in februari 2012 tijdens een panel discussie van de Raad over seksuele discriminatie en geweld op grond van op seksuele oriëntatie gezegd dat "LGBT aangelegenheden godsdienst aantasten, en het voortbestaan en de voortplanting van het menselijk ras".²⁹⁹

²⁹⁴ Persbericht: *Libyan women: it's our revolution too*, www.guardian.co.uk, 16 september 2011; Persbericht: *Libyan women battle for empowerment*, www.bbc.co.uk, 13 december 2011.

²⁹⁵ Persbericht: *Interview: Gays and the Libyan revolution, before and after (part one)*, Pink News, www.pinknews.co.uk, 8 februari 2012; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁹⁶ US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁹⁷ Persbericht: *Interview: Gays and the Libyan revolution, before and after (part one)*, Pink News, www.pinknews.co.uk, 8 februari 2012; US Departement of State: *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011.

²⁹⁸ Persbericht: *Interview: Gays and the Libyan revolution, before and after (part one)*, Pink News, www.pinknews.co.uk, 8 februari 2012; Website www.manjam.com, geraadpleegd 12 april 2012.

²⁹⁹ Persbericht: *Libya Tells UN Rights Council: "Gays threaten continuation of human race"*, www.unwatch.org, 13 februari 2012; Persbericht: *African Leaders Reject U.N. Call For Homosexual Equality*, www.cnsnews.com, 20 februari 2012.

4.5 (Alleenstaande) minderjarigen

Op grond van artikel 36 van de *Law Number (17) of 1992, Organization of Minors Situation* is iemand meerderjarig als hij of zij achttien jaar is. Iemand die meerderjarig is mag trouwen; een vrouw jonger dan achttien jaar mag trouwen indien zij toestemming heeft van haar vader. Zowel voor jongens als meisjes geldt dat als zij eenmaal getrouwd zijn, zij als volwassenen worden beschouwd.

Op grond van artikel 81 van het Libische Wetboek van Strafrecht van 1954 is iemand vanaf achttien jaar handelingsbekwaam. In hetzelfde artikel is bepaald dat een kind strafrechtelijk aansprakelijk is als het veertien jaar of ouder is op het moment dat het kind een misdaad pleegt. De straf wordt in dit soort gevallen met een derde verminderd.

Op grond van artikel 1 en 2 van *Law Number (95) of 1975, Compulsory Education*, begint de leerplicht voor zowel jongens als meisjes vanaf 6 jaar. De leerplicht geldt voor de lagere school en het voorbereidend onderwijs.

Een paspoort hoeft pas aangevraagd te worden als iemand naar het buitenland wil reizen en dat kan op elke willekeurige leeftijd. Vanaf de zestienjarige leeftijd is het in Libië zowel voor mannen als vrouwen verplicht over een identiteitskaart te beschikken om zich te kunnen identificeren. In de praktijk echter beschikt niet iedereen vanaf zestien jaar over een identiteitskaart (zie 3.2.5.1 Identiteitsdocumenten).

Onder het bewind van Gaddafi was het ministerie van Sociaal Welzijn belast met de zorg voor weeshuizen en de opvang van (geestelijk) gehandicapten. Hoewel bekend is dat opvang bestaat, is het onbekend hoeveel weeshuizen, revalidatie en psychiatrische centra er zijn voor opvang van (alleenstaande) minderjarigen. Ook is niet bekend waar ze zijn gelegen en wat de kwaliteit is van de geboden zorg (zie 4.2 Vrouwen). In Libië waren geen ngo's actief op dit gebied omdat die waren verboden (zie 3.1.7 Overige (hulp)organisaties).

Libië is geen partij bij de 1980 Haagse Verdrag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen.

Na de val van Gaddafi is een aantal scholen gefaseerd weer open gegaan; nog niet alle scholen zijn beschikbaar omdat een aantal door brigades gebruikt wordt of door het conflict beschadigd is. Ook moet het opruimen van (niet ontplofte) munitie rondom scholen voor een groot deel nog gebeuren.³⁰⁰

Teneinde het onderwijssysteem te zuiveren van de invloeden van het *Groene Boekje* van Gaddafi is het *National Curriculum Reform Office* inmiddels begonnen met het herschrijven van het complete curriculum van het openbaar onderwijs. Op scholen wordt alleen onderwijs gegeven in het Arabisch.³⁰¹

4.6 Dienstplichtweigeraars en desertie

Onder het bewind van Gaddafi was de militaire dienstplicht geregeld in artikel 1 van Wet No. 42 uit 1974, *General Military Training*. Vervulling van militaire dienst was voor mannen en vrouwen verplicht als men de leeftijd van zeventien jaar had bereikt.

Echter, artikel 1 van de *Secretary Decree Provisional General Committee for Defense No. 88, Organizing the General Military Training*, zegt:

³⁰⁰ United Nations Security Council (UNSC): *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012;

³⁰¹ Persbericht: *Education in Libya After Gaddafi*, PRI's The World, www.theworld.org, 11 november 2011.

De Algemene Militaire training is een plicht voor alle burgers, mannen of vrouwen, wanneer hij/zij de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt en niet ouder zijn dan de pensioengerechtigde leeftijd, zolang hij/zij nog in staat is om deze training te vervullen.

De medische keuring vond plaats op het legerkamp. Er waren geen verschillen in de behandeling van mannen en vrouwen, behalve in die gevallen waarin *gender* een rol speelde. De reguliere militaire dienstdienst was niet korter dan 45 dagen en niet langer dan 120 dagen. Na afronding van de reguliere dienstdienst konden geavanceerde militaire trainingen gevolgd worden die zowel in Libië als in het buitenland werden gegeven. De duur van deze trainingen hing af van de aard van de training.

Na vervulling van de militaire dienstplicht kregen alle dienstplichtigen een *Compulsory Military Service Identification Card* uitgereikt waar de persoonlijke gegevens in stonden, evenals waar iemand gediend had. Ieder jaar werd men opgeroepen voor een herhalingsoefening en ook dat werd in dit document aangetekend.

Als iemand in het buitenland werkte of studeerde, of als iemand een medische behandeling onderging, was het mogelijk om uitstel van militaire dienst te krijgen. In alle gevallen moest de militaire dienstplicht vervuld worden zodra de reden voor de vrijstelling niet meer van toepassing was. De militaire dienstplicht kon niet worden afgekocht en men kon ook geen vrijstelling krijgen van militaire dienst. In de praktijk kwam het voor dat valse medische rapporten werden gebruikt om afgekeurd te worden voor militaire dienst. Ook kon men met behulp van connecties onder de militaire dienstplicht uitkomen. Het betalen van steekpenningen was niet gebruikelijk, het verlenen van gunsten in ruil voor het niet vervullen van de militaire dienstplicht wel.

Dienstweigering of desertie was een wettelijke overtreding waar in vredetijd een gevangenisstraf van maximaal drie jaar op stond. Echter, in oorlogstijd was de gevangenisstraf meer dan drie jaar (artikel 12 van voornoemd *Secretary Decree*). De autoriteiten voerden een actief opsporings- en vervolgingsbeleid tegen dienstweigeraars en deserteurs.

Voor zover kon worden nagegaan zijn er geen gevallen bekend waarbij sprake was van een onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van de straf wegens ras, religie, nationaliteit, lidmaatschap van een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging vanwege dienstweigering of desertie.

Sinds de val van Gaddafi is het ministerie van Defensie druk bezig met de reorganisatie van de strijdkrachten (zie 2.5.4.1 Strijdkrachten en 2.5.5 Ontwapening milities). Hoe de nieuwe wetgeving inzake dienstplichtweigeraars en desertie er uit gaat zien is op dit moment nog niet bekend.

5 Migratieproblematiek

5.1 Migratiefactoren of –oorzaken

Geïnspireerd door de Arabische Lente braken in februari 2011 in verschillende delen van Libië protesten uit tegen het bewind van Gaddafi. Het gewapend conflict dat volgde duurde acht maanden en leidde tot verschillende golven van gedwongen binnenlandse migratie.³⁰²

Sinds februari 2011 hebben meer dan 900.000 mensen het land verlaten. De meesten hiervan waren afkomstig uit derde landen, maar ook meer dan 660.000 Libiërs zijn het land ontvlucht. Verder wordt geschat dat als gevolg van het gewapend conflict zo'n 200.000 mensen ontheemd zijn geweest. Nu de situatie verbeterd, zijn aanzienlijke aantallen Libiërs weer teruggekeerd naar hun plaats van herkomst. Desalniettemin kunnen of willen velen niet terug omdat hun huis is verwoest, beschadigd of bewoond door anderen, of omdat ze denken dat het nog niet veilig is. Volgens de UNHCR waren er medio maart 2012 nog ongeveer 93.000 ontheemden.³⁰³

De meeste ontheemden vluchtten naar bevolkte gebieden, meestal naar grotere steden in de regio of naar veiliger wijken binnen dezelfde stad, zoals in Ajdabiya, Misrata en Tripoli. Velen verbleven bij familie of gastgezinnen, of zochten opvang in openbare gebouwen zoals scholen, fabrieken of bouwwerken. Ontheemden konden ook terecht in de negen kampen in Benghazi, veertien kampen in Tripoli en vier kampen in Tarhuna. Veel ontheemden zijn voormalige inwoners van Tawergha, waarvan de ongeveer 30.000 inwoners niet terug kunnen en mogen naar hun stad, maar er verblijven ook Gwelish en Mashashiya in de kampen (zie 2.5.6.6 Geweld tegen specifieke groepen). In principe worden ontheemden die tot bepaalde groepen horen en niet terugkeren beschouwd als Gaddafi-aanhangers, waardoor het voor hun niet veilig lijkt om terug te keren.³⁰⁴

Voorafgaand aan het gewapend conflict stonden in de database van de UNHCR in Libië 10.600 personen geregistreerd als vluchteling of asielzoeker. Tijdens het begin van het gewapend conflict zijn ongeveer 1.200 personen uit Libië vertrokken naar de kampen Choucha in Tunesië of Sallum in Egypte. De resterende groep in Libië bestaat uit 6.600 vluchtelingen en 2.700 asielzoekers. De grootste groep bevindt zich in Tripoli; kleinere aantallen bevinden zich in Misrata en Benghazi. De grootste groep geregistreerde vluchtelingen en asielzoekers bestaat uit Irakezen (ongeveer 3.100 personen), gevolgd door Palestijnen (ongeveer 2.700 personen) en Eritreeërs, Soedanezen en Somaliërs.³⁰⁵

Nu het conflict is afgelopen is de migratie naar Europa via Libië en het Middellandse Zeegebied weer groeiende. In januari 2012 zijn zeven boten uit Libië vertrokken: één boot heeft Lampedusa (Italië) bereikt, een andere boot Malta, en vier boten zijn teruggebracht door de Libische kustwacht. Eén boot is gekapseisd en naar alle waarschijnlijkheid zijn alle opvarenden verdronken. Slechts vijftien lichamen zijn gevonden terwijl de boot wellicht vijftig mensen vervoerde. Migratie van inwoners uit de sub-Sahara gebieden (waaronder Nigeria, Niger, Senegal, Ivoorkust, Centraal

³⁰² Internal Displacement Monitoring Center (IDMC): *Global Overview 2011, People internally displaced by conflict and violence*, april 2012; United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): *2012 UNHCR country operations profile – Libya*, www.unhcr.org, geraadpleegd 16 februari 2012.

³⁰³ Persbericht: *Q&A: Fresh challenges in Libya for an expanded UNHCR team*, www.unhcr.org, 16 maart 2012; United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): *2012 UNHCR country operations profile – Libya*, www.unhcr.org, geraadpleegd 16 februari 2012.

³⁰⁴ Internal Displacement Monitoring Center (IDMC): *Global Overview 2011, People internally displaced by conflict and violence*, april 2012; Persbericht: *Q&A: Fresh challenges in Libya for an expanded UNHCR team*, www.unhcr.org, 16 maart 2012; Amnesty International: *Militias Threaten Hopes for New Libya*, 2012.

³⁰⁵ Persbericht: *Q&A: Fresh challenges in Libya for an expanded UNHCR team*, www.unhcr.org, 16 maart 2012.

Afrika, Congo, Eritrea, Soedan en Somalië) vindt voornamelijk plaats via Sabha in het zuidwesten van Libië en Kufra in het zuidoosten van Libië. Momenteel bevinden zich ongeveer 600 migranten (asielzoekers) in een gevangenis in Kufra.³⁰⁶

5.2 Opvang in de regio

Als gevolg van het gewapend conflict in Libië zijn veel vluchtelingen opgevangen in de kampen Sallum aan de grens met Egypte en Choucha aan de grens met Tunesië.

Camp Sallum ligt in een Egyptische militaire zone, aan de grens met Libië en aan het eind van Egyptisch niemandsland, wat het verlenen van hulp bemoeilijkt. Het kamp kwam vorig jaar in het nieuws toen meer dan 300.000 mensen, voornamelijk Egyptenaren en gastarbeiders, via Camp Sallum Libië probeerden te ontvluchten. In het kamp verblijven thans nog ongeveer 2.000 vluchtelingen die Egypte niet in mogen en ook niet terug willen naar Libië of hun eigen land. Zo'n 240 vluchtelingen zijn al eerder hervestigd in onder andere Australië, Canada, Zwitserland, Finland, Zweden, Noorwegen en de Verenigde Staten. Zo'n 1.700 vluchtelingen zijn doorverwezen voor hervestiging, voornamelijk naar de Verenigde Staten. De resterende 300 vluchtelingen hebben van de UNHCR te horen gekregen dat zij niet voor hervestiging in aanmerking komen. Zij verblijven tot op heden nog in het kamp.³⁰⁷

In Tunesië zijn tijdens het gewapend conflict in Libië twee transitkampen door de UNHCR opgericht, Tataouine en Choucha. Toen de situatie in Libië verbeterde en de vluchtelingen begonnen terug te keren naar hun plaats van herkomst, werd kamp Tataouine gesloten. In Camp Choucha verblijven ongeveer 3.400 vluchtelingen, onder wie tot voor kort 90 alleenstaande kinderen, voornamelijk afkomstig uit Somalië, Soedan, Ethiopië en Eritrea. Van deze groep zijn inmiddels 39 kinderen hervestigd in onder andere Noorwegen, Zweden en Denemarken. Van de ongeveer 3.400 vluchtelingen in Camp Choucha zijn inmiddels 2.200 erkend als vluchteling. Samen met de ongeveer 800 vluchtelingen die in Libië al erkend waren als vluchteling en naar Tunesië waren gevlucht tijdens het gewapend conflict, zijn ruim 3.000 vluchtelingen doorverwezen voor hervestiging vanuit Camp Choucha.³⁰⁸

5.3 Activiteiten internationale organisaties

Hieronder volgt een niet uitputtend overzicht van een aantal internationale organisaties die in Libië actief zijn.

5.3.1 ICRC

De activiteiten van het *International Committee of the Red Cross* (ICRC) richten zich voornamelijk op monitoring van de situatie van gedetineerden die vastgehouden worden door verschillende autoriteiten in het land, opruimen van niet-geëxplodeerde munitie en bijstaan van ontheemden. De ICRC traint ook de *Libya Red Crescent* (het lokale Rode Kruis) en andere vrijwilligers om de bevolking bewust te maken van de gevaren van overblijfselen van explosieven.³⁰⁹

5.3.2 IOM

Evenals de UNHCR heeft de *International Organization for Migration* (IOM) tijdens het gewapend conflict een grote rol gespeeld bij de opvang van ontheemden,

³⁰⁶ Persbericht: *Vulnerable Somalis suffer to reach Libya in search of safety and a future*, www.unhcr.org, 2 april 2012; Persbericht: *Q&A: Fresh challenges in Libya for an expanded UNHCR team*, www.unhcr.org, 16 maart 2012.

³⁰⁷ Persbericht: *UNHCR works to improve conditions for hundreds at Egyptian border*, www.unhcr.org, 22 maart 2012.

³⁰⁸ Persbericht: *UNHCR helps resettle 33 unaccompanied children from Tunisia to Norway*, www.unhcr.org, 17 januari 2012.

³⁰⁹ *International Committee of the Red Cross (ICRC): The ICRC in Libya*, www.icrc.org, geraadpleegd op 25 april 2012.

vluchtelingen en asielzoekers, onder meer door het organiseren van een luchtbrug voor evacuaties. Thans houdt de IOM zich voornamelijk bezig met het verbeteren van het grensbeheer door het beschikbaar stellen van technische apparatuur en het geven van trainingen, ook op het gebied van mensensmokkel, alsmede het bevorderen van legale arbeidsmigratie door Libië te assisteren bij het ontwikkelen van migratiebeleid.³¹⁰

5.3.3 UNDP

Het *United Nations Development Programme* (UNDP) Country Office in Libië houdt zich bezig met armoedebestrijding, democratisch bestuur, *gender* gelijkheid evenals HIV en aids zoals uitgestippeld in haar *Country Programme 2011-2014*.³¹¹

5.3.4 UNHCR

Hoewel de *United Nations High Commissioner for Refugees* (UNHCR) geen *Country Agreement* had met Libië was de UNHCR vanaf 1991 tot 2010 vertegenwoordigd in Libië. De UNHCR werd indertijd gevraagd door Libië vanwege een groep van zo'n 500 tot 600 Somaliërs die naar Libië waren gevlucht. In juni 2010 kreeg de UNHCR zonder opgaaf van redenen opdracht alle activiteiten te staken en Libië te verlaten. De UNHCR keerde tijdens het gewapend conflict weer terug naar Libië en heeft een grote rol gespeeld bij de opvang van ontheemden, vluchtelingen en asielzoekers (zie 5.1 Migratiefactoren of -oorzaken en 5.2 Opvang in de regio).

Nu het gewapend conflict is afgelopen houdt de UNHCR zich onder andere bezig met het verbeteren van de bescherming en de ondersteuning van vluchtelingen en asielzoekers. Vanwege het ontbreken van nationale wetgeving op asielgebied zal de UNHCR vluchtelingen weer registreren, en in overleg met de regering duurzame oplossingen nastreven waaronder hervestiging, vrijwillige repatriëring en lokale integratie.³¹²

De UNHCR heeft (nog) geen officieel standpunt ingenomen met betrekking tot terugkeer van afgewezen asielzoekers uit Libië.

5.3.5 UNICEF

Humanitaire steun die tijdens het gewapend conflict door *United Nations International Children's Emergency Fund* (UNICEF) werd gegeven zal worden afgebouwd. Het accent van de hulp van UNICEF komt meer te liggen op nazorg, met speciale aandacht voor onderwijs, kindbescherming, sociaal beleid, kennismanagement en geestelijke volksgezondheid.³¹³

5.3.6 UNSMIL

Per resolutie 2009 van de VN Veiligheidsraad is op 16 september 2011 de *United Nations Support Mission in Libya* (UNSMIL) opgericht. Het mandaat van de UNSMIL bestaat onder andere uit assistentie en ondersteuning bij het herstellen van de openbare orde en veiligheid, bevordering van de rechtsstaat, aangaan van een politieke dialoog, bevordering en bescherming van de mensenrechten en het promoten van nationale verzoening. De UNSMIL houdt zich momenteel voornamelijk bezig met het verlenen van assistentie en ondersteuning met betrekking tot de organisatie van de verkiezingen, evenals het proces van transitional justice.³¹⁴

³¹⁰ International Organization for Migration (IOM): *Overview*, www.iom.int, geraadpleegd op 25 april 2012.

³¹¹ United Nations Development Programme (UNDP): *Libya*, www.undp-libya.org, geraadpleegd op 25 april 2012.

³¹² United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): *2012 UNHCR country operations profile – Libya*, www.unhcr.org, geraadpleegd 16 februari 2012.

³¹³ United Nations Children's Fund (UNICEF): *UNICEF Situation Report #31 – Libya Crisis*, 18 december 2011.

³¹⁴ United Nations Support Mission in Libya (UNSMIL): www.unsmil.unmissions.org, geraadpleegd op 25 april 2012.

6 Bijlagen

6.1 Literatuurlijst

Amnesty International:

- *Militias Threaten Hopes for New Libya, 2012*
- *Year of Rebellion, The State of Human Rights in the Middle East and North Africa*, januari 2012
- *Annual report 2011 Libya, 2011*

Central Intelligence Agency (CIA):

- *The World Factbook, Libya*, versie 16 december 2011

Council on Foreign Relations:

- *Libya's New Election Law: Part III*, 10 februari 2012
- *Libya's Transition Continues*, 24 januari 2012
- *Libya's New Election Law*, 4 januari 2012

Economist Intelligence Unit (EIU):

- *Country Report Libya April 2012*, 19 april 2012
- *Country Report Libya March 2012*, 26 maart 2012
- *Country Report Libya February 2012*, 16 februari 2012
- *Country Report Libya January 2012*, 20 januari 2012
- *Country Report Libya December 2011*, 9 december 2011
- *Country Report Libya November 2011*, 9 november 2011
- *Country Report Libya October 2011*, 10 oktober 2011
- *Country Report Libya September 2011*, 13 september 2011
- *Country Report Libya August 2011*, 22 augustus 2011
- *Country Report Libya July 2011*, 20 juli 2011
- *Country Report Libya June 2011*, 13 juni 2011
- *Country Report Libya May 2011*, 17 mei 2011
- *Country Report Libya April 2011*, 8 april 2011

Foundation for the Future:

- *Assessing needs of Civil Society in Libya*, november 2011

Freedom House:

- *Freedom in the World Report 2012 – Libya*, 2012
- *Countries at the Crossroads 2011: Libya*, november 2011

Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF):

- *Challenges to Security Sector Governance in the Middle East: The Libyan Case*, juli 2004

Internal Displacement Monitoring Center (IMDC):

- *Global Overview 2011, People internally displaced by conflict and violence*, april 2012

International Crisis Group (ICG):

- *Holding Libya Together: Security Challenges After Qadhafi, Middle East/North Africa Report N° 115*, 14 december 2011

Reporters Without Borders:

- *Upheaval in the Arab World, report – november 2011*, december 2011

The Economist:

- *Libya: Political Structure*, 26 mei 2009

United Nations Children's Fund (UNICEF):

- *UNICEF Situation Report #31 – Libya Crisis*, 18 december 2011

United Nations Human Rights Council (UNHRC):

- *Report of the International Commission of Inquiry on Libya*, 2 maart 2012
- *Report of the High Commissioner under Human Rights Council resolution S-15/1*, 7 juni 2011
- *Report of the International Commission of Inquiry to investigate all alleged violations of international human rights law in the Libyan Arab Jamahiriya*, 1 juni 2011

United Nations Security Council (UNSC):

- *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 1 maart 2012
- *Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya*, 22 november 2011

US Department of State:

- *July-December, 2010 International Religious Freedom Report*, 13 september 2011
- *Background Note: Libya*, 7 juli 2011
- *2010 Human Rights Report: Libya*, 8 april 2011

6.2 Persberichten

- ICC wijst beroep tegen uitlevering Kaddafi af, www.telegraaf.nl, 26 april 2012
- Libya bans religious, tribal or ethnic parties, www.af.reuters.com, 25 april 2012
- Religieuze partijen in Libië verboden, www.telegraaf.nl, 25 april 2012
- Militia fighters hand over control of Tripoli airport, www.gulfnews.com, 22 april 2012
- Secret Gaddafi missionaries, www.gulfnews.com, 21 april 2012
- Moreno Ocampo says ICC has not requested extradition of Senussi, www.libyaherald.com, 18 april 2012
- Libische Nationale Raad dreigt vertrouwen in interim-regering op te zeggen, www.nrc.nl, 16 april 2012
- Libya: Wake-Up Call to Misrata's Leaders, www.uruknet.info, 8 april 2012
- Vulnerable Somalis suffer to reach Libya in search of safety and a future, www.unhcr.org, 2 april 2012
- Libië meldt 150 doden in Sabha, www.nos.nl, 1 april 2012
- Rebels March into New Libya With a Hangover, www.ips.org, 31 maart 2012
- Deaths as rival militias clash in Libya, www.aljazeera.com, 27 maart 2012
- Libya's missing prisoners after the revolution, www.globalpost.com, 27 maart 2012
- UNHCR works to improve conditions for hundreds at Egyptian border, www.unhcr.org, 22 maart 2012
- Libya's media has its own revolution, www.internieuws.org, 18 maart 2012
- Q&A: Fresh challenges in Libya for an expanded UNHCR team, www.unhcr.org, 16 maart 2012
- Profile: Libya's Abdullah Senussi, www.aljazeera.com, 17 maart 2012
- Libya to take control of borders from militias, www.alarabiya.net, 14 maart 2012
- Brigade hands over Mitiga airport, www.libyaherald.com, 10 maart 2012
- Muslim Brotherhood forms political party in Libya, www.usatoday.com, 3 maart 2012
- Libya's Muslim Brotherhood sets up political party, www.reuters.com, 2 maart 2012
- LIBYA: What the analysts are saying, www.irinnews.org, 29 februari 2012
- Libya's TRC forms political party, www.arabstoday.net, 28 februari 2012
- More than 100 killed in south Libya clashes: tribes, www.reliefweb.int, 21 februari 2012

- *African Leaders Reject U.N. Call For Homosexual Equality*, www.cnsnews.com, 20 februari 2012
- *Libya Tells UN Rights Council: "Gays threaten continuation of human race"*, www.unwatch.org, 13 februari 2012
- *Zoon Gaddafi dreigt met opstand – Libië vraagt om zijn uitlevering*, www.nrc.nl, 11 februari 2012
- *U.N. praises Libya's election law adoption*, www.upi.com, 9 februari 2012
- *Interview: Gays and the Libyan revolution, before and after (part one)*, Pink News, www.pinknews.co.uk, 8 februari 2012
- *Libya: Detainees Tortured and Denied Medical Care*, www.docterwithoutborders.org, 26 januari 2012
- *Libya drops election quota for women, new assembly to be elected in June*, www.alarabiya.net, 20 januari 2012
- *UNHCR helps resettle 33 unaccompanied children from Tunisia to Norway*, www.unhcr.org, 17 januari 2012
- *Libya profile*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012
- *Libya profile: A chronology of key events*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012
- *Libya militias clash in Gharyan near Tripoli*, www.bbc.co.uk, 16 januari 2012
- *Libyan police forces to be trained in Turkish academies*, www.todayszaman.com, 16 januari 2012
- *Libya New Leaders Legalize Political Parties*, www.tripolipost.com, 5 januari 2012
- *Libya – Revolution and Aftermath*, www.nytimes.com, 4 januari 2012
- *Analysis: Libya's long road to disarmament*, www.irinnews.org, 29 december 2011
- *Libyan women battle for empowerment*, www.bbc.co.uk, 13 december 2011
- *Libische Nationale Overgangsraad presenteert nieuw cabinet*, www.nrc.nl, 22 november 2011
- *Libya's NTC unveils new government line-up*, www.reuters.com, 22 november 2011
- *Education in Libya After Gaddafi*, PRI's The World, www.theworld.org, 11 november 2011
- *Patience And Humiliation Hold The Key To Libya's Future, Democratic Party Founder Says*, www.huffingtonpost.co.uk, 1 november 2011
- *Libya Chooses New Prime Minister*, www.feb17.info, 31 oktober 2011
- *Libya: Civil War Casualties Could Reach 100,000*, 26 oktober 2011, www.ibtimes.co.uk

- *Libya declares liberation with an Islamic tone*, www.washingtonpost.com, 24 oktober 2011
- *Libya After Gaddafi: Leader Mustafa Adbul-Jalil Declares Liberation*, www.huffingtonpost.co.uk, 23 oktober 2011
- *Libya's Jibril to Resign Tomorrow After Liberation Is Declared*, www.businessweek.com, 22 oktober 2011
- *Qaddafi's security chief shares account of former leader's last months*, www.alarabiya.net, 21 oktober 2011
- *The significance of the fall of Sirte*, www.aljazeera.com, 20 oktober 2011
- *Government forces enter Libya's Sabha, to cheers*, www.articles.cnn.com, 20 september 2011
- *Libyan women: it's our revolution too*, www.guardian.co.uk, 16 september 2011
- *Libya: Estimated 30,000 Died In War; 4,000 Still Missing*, www.huffingtonpost.com, 8 september 2011
- *Rebels Yank Open Gates of Infamous Libyan Prison, Seeking Clues to a Massacre*, www.nytimes.com, 1 september 2011
- *Libya's new rulers set out steps to elections*, www.reuters.com, 31 augustus 2011
- *Libya's Road to Democracy: Expect a Bumpy Ride*, www.time.com, 29 augustus 2011
- *Times Topics: Abdel Basset Ali al-Megrahi*, www.telegraph.co.uk, 29 augustus 2011
- *Islamic militants among prisoners freed from Libyan jail*, www.cnn.com, 26 augustus 2011
- *A Field Guide to Libya's New Interim Government*, www.huffingtonpost.com, 25 augustus 2011
- *TV, Twitter, Facebook and the Libyan Revolution*, www.shabablibya.org, 25 augustus 2011
- *Libya: How the opposing sides are armed*, www.bbc.co.uk, 23 augustus 2011
- *After months of blackouts, Web access returns to Libya*, www.articles.cnn.com, 22 augustus 2011
- *NTC announces Constitutional Declaration*, www.tunesia-live.net, 11 augustus 2011
- *NTC Dissolves Executive Committee*, www.tripolipost.com, 8 augustus 2011
- *Death of Rebel Leader Stirs Fears of Tribal Conflict*, www.nytimes.com, 28 juli 2011.
- *Libyan rebels win international recognition as country's leaders*, www.guardian.co.uk, 15 juli 2011

- *The height of hypocrisy*, www.weekly.ahram.org.eg, issue No. 1041, 31 maart – 6 april 2011
- *Libië zet vluchtelingenorganisatie het land uit*, www.volkskrant.nl, 8 juni 2010
- *Libya closes the case of the Libyan Islamic Fighting Group*, www.sl-shorfa.com, 30 maart 2010
- *Swiss government's apology over Hannibal Gaddafi's arrest sparks angry backlash*, www.telegraph.co.uk, 22 augustus 2009

6.3 **Afkortingenlijst**

BCP	- Basic People 's Congress
ESA	- External Security Apparatus
GPC	- General People 's Congress
ICC	- International Criminal Court
ICRC	- International Committee of the Red Cross
ILO	- International Labour Organization
IOM	- International Organization for Migration
ISA	- Internal Security Apparatus
JSO	- Jamahiriya Security Organization
LIFG	- Libyan Islamic Fighting Group
NTC	- National Transitional Council
OUP	- Operation Unified Protector
QICDF	- Qadhafi International Charity and Development Foundation
RCC	- Revolutionary Command Council
SSC	- Supreme Security Committee
TRC	- Tripoli Revolutionary Council
UNDP	- United Nations Development Programme
UNHCR	- United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	- United Nations International Children's Emergency Fund
UNSMIL	- United Nations Support Mission in Libya
VN	- Verenigde Naties
WAC	- Warriors Affairs Commission for Rehabilitation and Development
WICS	- World Islamic Call Society

6.4

Websites

www.af.reuters.com
www.alarabiya.net
www.aljazeera.com
www.arabtoday.net

www.bbc.co.uk
www.businessweek.com

www.cnn.com
www.cnsnews.com

www.docterwithoutborders.org

www.feb17.info

www.globalpost.com
www.globalsecurity.org
www.guardian.co.uk
www.gulfnews.com

www.huffingtonpost.co.uk
www.huffingtonpost.com

www.ibtimes.co.uk
www.icrc.org
www.internieuws.org
www.iom.int
www.ips.org,
www.irinnews.org

www.libyaherald.com

www.manjam.com
www.mpil.de

www.nos.nl
www.nrc.nl
www.ntclibya.org
www.nytimes.com

www.pinknews.co.uk

www.reliefweb.int
www.reuters.com

www.shabablibya.org
www.sl-shorfa.com

www.telegraaf.nl
www.telegraph.co.uk
www.theworld.org
www.time.com
www.todayszaman.com
www.treaties.un.org
www.tripolipost.com
www.tunesia-live.net

www.undp-libya.org
www.unhcr.org
www.unsmil.unmissions.org
www.unwatch.org
www.upi.com
www.uruknet.info
www.usatoday.com

www.washingtonpost.com
www.volkskrant.nl

www.weekly.ahram.org.eg
www.wipo.int

6.5

Politieke partijen

1. Al-Qmmah Party
2. Alhaq and Democracy Party of Benghazi
3. Democratic National Alliance
4. Democratic Party of Libya
5. Democratic Youth Party
6. February 17th Coalition
7. Freedom and Development Party of Libya
8. Justice and Democracy Party of Libya
9. Justice and Development Party
10. Libya Development Party
11. Libya for All Party
12. Libya Future Party
13. Libya Homeland Political Party
14. Libya Our Home and Tribe Party
15. Libyan Center Party
16. Libyan Liberation Party
17. Libyan National Congress Party (NCP)
18. Libyan National Democratic Assemblage
19. Libyan National Democratic Party for Justice and Development
20. Libyan National Party
21. Libyan Universal Party
22. National Democratic Assembly
23. National Democratic Assembly for Justice and Progress
24. National Front for the Salvation of Libya
25. National Solidarity Party
26. National Gathering for Freedom, Justice and Development
27. National Unity of Libya Party
28. New Libya Party
29. New National Congress Party
30. Party of Free Libyans
31. Patriotic Reform Party
32. Tawasul Party
33. Umma Party
34. Unity Movement
35. Wefaq Party

Bovenstaand overzicht is onofficieel en onvolledig. Bron: www.shabablibya.org, geraadpleegd op 18 april 2012, en overige bronnen die in dit Algemeen Ambtsbericht zijn gebruikt.

6.6 Detentiecentra

1. *Bo Hadi*, Tripoli
2. *Al-Ghayran (Mazra'et Al-Enab)*
3. *Al Hadaba Al khadra'*, Tripoli
4. Onder het *Radio Building*, Tripoli
5. *Main Centre Tripoli*, Al Jamahiriya Street vanaf Abu Hareeda Street naast Al-Qods Masjid, Tripoli
6. *The Revolutionary Shelter*, in Al-Andlus District, Tripoli
7. *The Revolutionary Shelter Centre*, in de wijk Abu Seleem
8. *Al-Tarabya Al A'kaedeya*, Tripoli
9. *The Communication Office with the Revolutionary Committees*, Al Seidi Street, Tripoli
10. Naast de *Tripoli University*, in de wijk *Seidi Al-Masry*
11. In *Mizran Street*, Tripoli City
12. *Headquarters of the Internal Security Agency, "General Administration"*, Al Jamahiriya Street, naast de *Al Jamahiriya Market*, Tripoli
13. *Headquarters of the Military Intelligence Agency*, twee voorgevels – de grootste voorgevel overziet El-Zawya Street en de andere voorgevel overziet El Seidi Street
14. *Headquarters of Atheism and Mental Effects Combat Department*, 7th November St., Tripoli (het Ex-Power Building), tegenover het *Central Hospital* in Tripoli van de kant van Seidi El Sayed St. Betreft een ondergrondse gevangenis.
15. *7th April Camp Detention Centre*, in west-Benghazi, vlakbij de *Qaryonis University*
16. *Headquarters of Atheism and Mental Effects Combat*, het El Uroba filiaal in het El Mehishi district, Benghazi, het filiaal van de *Al-Alwan Factory for photography*
17. *Security Centre* dat onderdeel is van de *Headquarters of Atheism and Mental Effects Combat*, El Serti People's Committee, Benghazi, vlakbij het *Hospital of the Handicapped*.
18. Voormalig centrum van het *Internal Security Agency* vlakbij de *Civil Court* in Benghazi, dat uitkijkt over de kustweg tegenover de *Benghazi Sea Port*
19. *Internal Security Centre*, het *Internal Security Agency*, vlakbij Al-Funduq Al-Baladi, in de voormalige gebouwen van de *Man Made River Department*, Benghazi
20. *Revolutionary Committee's Shelter*, in de wijk El Keesh, Benghazi
21. *Revolutionary Committee's Shelter*, in de wijk El Sabri, Benghazi
22. *Revolutionary Committee's Shelter*, in de wijk Seidi Hussein, Benghazi

23. *Revolutionary Committee's Shelter*, in de wijk El Baraka, Benghazi
24. *Ex-Police Centre*, Darna
25. *International Security Centre*, Corniche, Darna
26. *Military Police Centre*, Darna
27. *Revolutionary Committee's Shelters* in verschillende districten, Darna
28. *Internal Security Agency* filiaal, Ajdabia City
29. *Revolutionary Committee's Shelter*, Nalot City
30. *Al Qara*, vlakbij Sabha
31. *Revolutionary Committee's Shelter*, Sert City
32. *Tajura Prison*, Tajura
33. *Revolutionary Committee's Shelter*, in Bani Waleed
34. *Abu Saleem Central Prison*, in de wijk Abu Saleem, Tripoli, een gevangenis die door het Gaddafi-bewind werd gebruikt voor politieke gevangenen. Sinds de val van Tripoli zijn alle gevangenen vrijgelaten en staat de gevangenis leeg.
35. *Abu Saleem Military Prison*, in de wijk Abu Saleem, Tripoli
36. *Al-Jadida Prison*, Tripoli, een burgergevangenis waarvan een deel werd gebruikt voor politieke gevangenen
37. *Ain Zara Prison*, oorspronkelijk een burgergevangenis, Ain Zara Road, Tripoli
38. *Al-Fornaj Prison*, Tripoli
39. *Al-Kwaifyah Central Prison*, Benghazi, een burgergevangenis waarvan een deel werd gebruikt voor politieke gevangenen. Een deel werd in augustus 1995 in gebruik genomen en een maand later werd een groot paviljoen gebouwd als gevangenis voor politieke gevangenen. Dit deel van de gevangenis stond ook bekend als de *Police Partition* of *Juveniles' Partition*; gevangen werden daar eerst gedetineerd voordat zij naar Tripoli werden overgebracht.

Bovenstaand overzicht is onofficieel en onvolledig. Tijdens het gewapend conflict in Libië werden door zowel de troepen van Gaddafi als de thuwar (tijdelijke) detentiecentra geopend, verhuisd en gesloten. Een deel van de centra is in handen van de Libische autoriteiten en een deel is nog in handen van de thuwar.

Bron: Human Rights Solidarity, <http://www2.ohchr.org>, en overige bronnen die in dit Algemeen Ambtsbericht zijn gebruikt.

6.7 Overzichtskaart Libië

